



DPR

DRŽAVNI PROSTORSKI RED

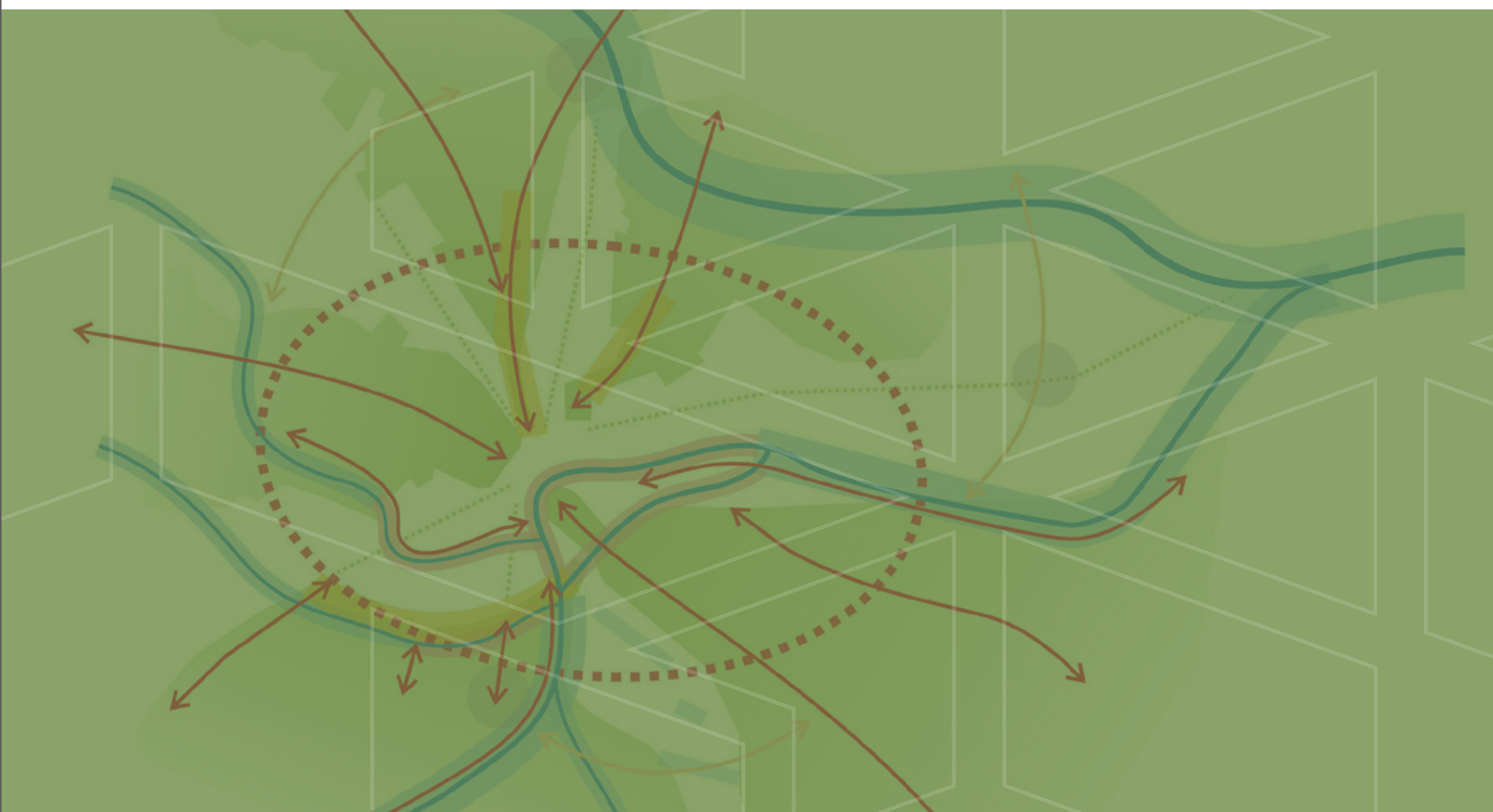
ZELENI SISTEM V MESTIH IN NASELJIH

**Usmerjanje razvoja
zelenih površin**

PRIROČNIK



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR





REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

DIREKTORAT ZA PROSTOR, GRADITEV
IN STANOVANJA

ZELENI SISTEM V MESTIH IN NASELJIH

Usmerjanje razvoja zelenih površin

PRIROČNIK

DRŽAVNI PROSTORSKI RED

**ZELENI SISTEM
V MESTIH IN NASELJIH**

**Usmerjanje razvoja
zelenih površin**

PRIROČNIK

Izdalo in založilo: Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja

Uredili: Zala Jerman
Simona Peršak Cvar
Jernej Červek
Blanka Bartol

Avtorji: mag. Ina Šuklje Erjavec
Jana Kozamernik
Mojca Balant
dr. Matej Nikšič

Avtorji fotografij: Jana Kozamernik, Zala Jerman, Simona Peršak Cvar, Marjetica Ilich Štefanec,
Boštjan Jerebic, Blanka Bartol, Arhiv MOP

Avtorji ilustracij in shem: mag. Ina Šuklje Erjavec, Jana Kozamernik, Mojca Balant, dr. Matej Nikšič,
Zala Jerman

Oblikovanje, prelom, priprava za tisk: Iztok Ambrož

Lektoriranje: Sektor za prevajanje, Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije

Tisk: Demat d.o.o.

Naklada: 300 izvodov

Ljubljana, januar 2020

www.mop.gov.si

Priporočila priročnika Zeleni sistem v mestih in naseljih so dodelano in dopolnjeno gradivo naloge Priprava definicij za vrste zelenih površin ter priročnik zeleni sistem v mestih in naseljih z grafičnimi znaki, ki jo je po naročilu Ministrstva za okolje in prostor (pogodba št. 2550-17-311003 z aneksi) izdelal Urbanistični inštitut Republike Slovenije v letih 2017 in 2018.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

712.25:711.4(035)

ZELENI sistem v mestih in naseljih : usmerjanje razvoja zelenih površin : priročnik / [avtorji Ina Šuklje Erjavec ... [et al.] ; uredili Zala Jerman ... [et al.] ; avtorji fotografij Jana Kozamernik ... [et al.] ; avtorji ilustracij in shem Ina Šuklje Erjavec ... et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor, Direktorat za prostor, graditev in stanovanja, 2020

ISBN 978-961-6276-48-1

1. Šuklje Erjavec, Ina 2. Jerman, Zala

COBISS.SI-ID 303194880

»Zeleni prostor povezuje.«

Kako pomembne so zelene površine v našem vsakdanjem življenju, se pogosto zavemo šele, ko jih je v našem okolju premalo ali so urejene tako, da ne služijo našim potrebam. Skrb za vrt, zeleno otroško igrišče blizu doma, sprehod ob reki, skozi mestni park ali gozd, počitek na klopi pod drevesom ali pot do doma po ozelenjeni ulici doživlja vsak posameznik po svoje. Nedvomno pa zelene površine v mestih in naseljih vplivajo na kakovost življenja in zdravje prebivalcev. Zelene površine omogočajo različne funkcije od ohranjanja biotske raznovrstnosti do tega, da zagotavljajo boljšo kakovost zraka, uravnavajo klimatske razmere v mestih in uravnavajo odtok padavinskih voda, omogočajo kakovostno preživljanje prostega časa, sooblikujejo prostor naselja in še bi lahko naštevali.

S spremembo prostorske zakonodaje v letu 2017 smo si kot enega ključnih ciljev postavili izboljšanje praks in načinov izvajanja procesov prostorskega načrtovanja na strateški in izvedbeni ravni. Nov pristop pri oblikovanju državnih pravil urejanja prostora nam lahko pomaga, da se nemudoma bolj kakovostno in poenoteno lotimo načrtovanja prostora. Zato smo na Ministrstvu za okolje in prostor že začeli prenovi pravil in pripravo strokovnih nalog, predvsem na tistih področjih, kjer se v praksi kaže njihovo pomanjkanje. Urejanje in načrtovanje zelenih površin je zagotovo ena izmed tem, ki potrebujejo našo pozornost.

Za zagotavljanje kakovostnih zelenih površin v mestih in naseljih je namreč pomembno njihovo celovito urejanje. Celovito načrtovanje zelenih površin je v praksi prostorskega načrtovanja uveljavljeno že vrsto let – z načrtovanjem zelenih sistemov v urbanih naseljih občine celovito in povezano obravnavajo ter načrtujejo zelene površine v svojih naseljih. Zaradi večplastnosti področja pa si moramo stalno prizadevati, da pristop zelenega sistema ustrezno udeležimo – da zagotavljamo dovolj zelenih površin v mestih in naseljih, da so te kakovostne, večfunkcionalne in medsebojno povezane ter da jih dobro upravljamo in vzdržujemo.

Priročnik kot del državnega prostorskega reda s konkretnimi priporočili za načrtovanje zelenih površin v mestih in naseljih podpira oziroma nadgrajuje že uveljavljen pristop načrtovanja zelenih sistemov urbanih naselij. Želim si, da bi ga prelistalo, odprlo in uporabljalo čim več občinskih urbanistov, projektantov, prostorskih načrtovalcev, županov in upravnih delavcev na področju urejanja prostora. Upam, da bomo s tem in seveda še drugimi priročniki državnega prostorskega reda uspeli doseči zastavljene cilje in želje na področju prostorskega načrtovanja.

Barbara Radovan,
generalna direktorica Direktorata za prostor, graditev in stanovanja

Kazalo vsebine

Uporabljene kratice	9
Seznam preglednic in slik.....	10
1 Uvod	13
2 Pomen zelenih površin v naseljih.....	15
2.1 Vidiki zelenih površin	16
Ekološki vidiki zelenih površin	16
Socialni vidiki zelenih površin	16
Morfološki vidiki zelenih površin.....	17
Ekonomski vidiki zelenih površin.....	17
3 Načrtovanje zelenih površin	18
3.1 Celostno načrtovanje zelenih površin	18
Zeleni sistem	18
Elementi zelenega sistema	20
Grafični prikazi zelenega sistema	21
4 Tipologija zelenih površin	26
4.1 Tipologija zelenih površin po funkcijah in pojavnosti.....	26
4.2 Tipologija zelenih površin glede na javno dostopnost.....	27
5 Urejanje, vzdrževanje in spremljanje stanja zelenih površin.....	29
5.1 Splošne usmeritve	29
Vzpostavitev evidenc.....	30
Splošne usmeritve za opremljanje zelenih površin	32
Splošne usmeritve za vzdrževanje zelenih površin.....	32
5.2 Usmeritve in podrobnejša pravila za načrtovanje in urejanje posameznih tipov zelenih površin.....	33
1. Parki	35
2. Javna igrišča za otroke in mladostnike	40
3. Zelene površine v stanovanjskih območjih	41
4. Zelene površine ob stavbah s programom	46
5. Rekreativna območja	56
6. Športno-rekreativski parki	57
7. Območja vrtičkov	59
8. Pokopališča	60
9. Tematski parki	62
10. Zelene členitvene poteze	63

11. Vodne in obvodne ureditve	64
12. Mestni gozdovi	65
13. Multifunkcionalna območja urbanega kmetijstva.....	66
14. Zelene površine posebne naravne in kulturne vrednosti	67
15. Zelene površine v povezavi s prometnimi ureditvami.....	68
16. Zelene površine kot deli stavb – zelene strehe in vertikalna ozelenitev.....	74
PRILOGE	75
Priloga I: Načrtovanje zelenega sistema v mestih in naseljih - utemeljitev	76
Priloga II: Uporabna načela in standardi dobrih praks za urejanje zelenih površin	78
Priloga III: Predlog grafičnih znakov na podrobnejši ravni	80
Viri in literatura	84
Uporabljeni izrazi	86

Uporabljene kratice

CC-SI	enotna klasifikacija vrst objektov
DIN	standard Nemškega inštituta za standardizacijo
DPN	državni prostorski načrt
DPR	državni prostorski red
E.N.A.	evropski tehnični in kakovostni standard za drevesnice
EUP	enota urejanja prostora
FBP	faktor odprtih bivalnih površin
FLL	Guideline for the planning, execution and upkeep of green roof sites (Smernice za načrtovanje, izvedbo in vzdrževanje zelenih streh)
FZ	faktor zazidanosti
FZP	faktor zelenih površin
KZ	krajinska zasnova
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
OPN	občinski prostorski načrt
OPP	občinski prostorski plan
OPPN	občinski podrobni prostorski načrt
OSP	območje sklenjenih zelenih površin
Pč	zelena členitvena poteza
Pp	zelena povezovalna poteza
RPP	regionalni prostorski plan
RZM	regulacijski sloj na območjih z režimom multifunkcionalnega urejanja za sočasne rabe
RZS	režim zelenega sistema
SIST DIN	privzet nemški nacionalni standard
SIST EN	privzet evropski standard
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
UZ	urbanistična zasnova
Z	zelenne površine (oznaka namenske rabe)

Seznam preglednic in slik

Preglednice

Preglednica 1: Kazalniki za spremljanje stanja posameznih zelenih površin	31
Preglednica 2: Opis kategorij stopnje opremljenosti javnih zelenih površin	32
Preglednica 3: Opis kategorij stopnje vzdrževanja javnih zelenih površin	32

Slike

Slika 1: Vsebina priročnika kot podpora načrtovanju zelenih površin v sistemu prostorskega načrtovanja	14
Slika 2: Zelene površine so neločljiv del odprtega prostora.	15
Slika 3: Primer grafičnih prikazov zelenega sistema kot strateškega izhodišča za razvoj zelenih površin za Mestno občino Ljubljana	22
Slika 4: Primer grafičnega prikaza tematske karte zelenega sistema kot izhodišča za načrtovanje namenskih rab – karta zelenega sistema Ljubljane na strateški ravni	23
Slika 5: Primeri prikaza zelenega sistema z linijskim elementom	24
Slika 6: Primer prikaza različnih elementov zelenega sistema – podrobnejši prikaz zelenega sistema Vrhnike	25
Slika 7: Primeri mestnih in lokalnih parkov	36
Slika 8: Primer zelene povezovalne poteze	39
Slika 9: Primer javnega otroškega igrišča	40
Slika 10: Primeri zelenih površin ob večstanovanjskih stavbah.	44
Slika 11: Priporočeni minimalni deleži zelenih površin v območjih s stanovanjskimi stavbami.....	45
Slika 12: Primer zelenih površin ob šoli	46
Slika 13: Primer zelenih površin ob vrtcu	48
Slika 14: Primeri zelenih reprezentančnih površin ob javnih stavbah.....	51
Slika 15: Primeri zelenih površin ob trgovskem središču	52
Slika 16: Priporočeni minimalni deleži zelenih površin ob stavbah s programom	55

Slika 17: Primeri ureditev v rekreacijskih območjih.....	56
Slika 18: Primer športnega parka.....	58
Slika 19: Primer območij vrtičkov v mestih.....	60
Slika 20: Primer različnih ureditev prostorov pokopa.....	61
Slika 21: Primeri tematskih parkov	62
Slika 22: Primeri obvodnih ureditev v mestih.....	64
Slika 23: Primer ureditve v mestnem gozdu s poudarjeno rekreacijsko funkcijo	65
Slika 24: Primer kmetijskih območij znotraj oziroma ob robu mesta, privlačnih za rekreacijo	66
Slika 25: Primer naravnega rezervata v naselju	67
Slika 26: Primer zelenih površin v naselju zavarovanih kot kulturna dediščina	67
Slika 27: Primeri drevoredov	68
Slika 28: Primeri ureditev peš in kolesarskih povezav v naseljih.....	70
Slika 29: Primer ureditve stanovanjske ulice	71
Slika 30: Primer ozelenitev v križiščih	72
Slika 31: Primer zelenih površin ob cestah	72
Slika 32: Primeri ozelenitve parkirišč.....	73
Slika 33: Primeri ozelenitve stavb	74

1 Uvod

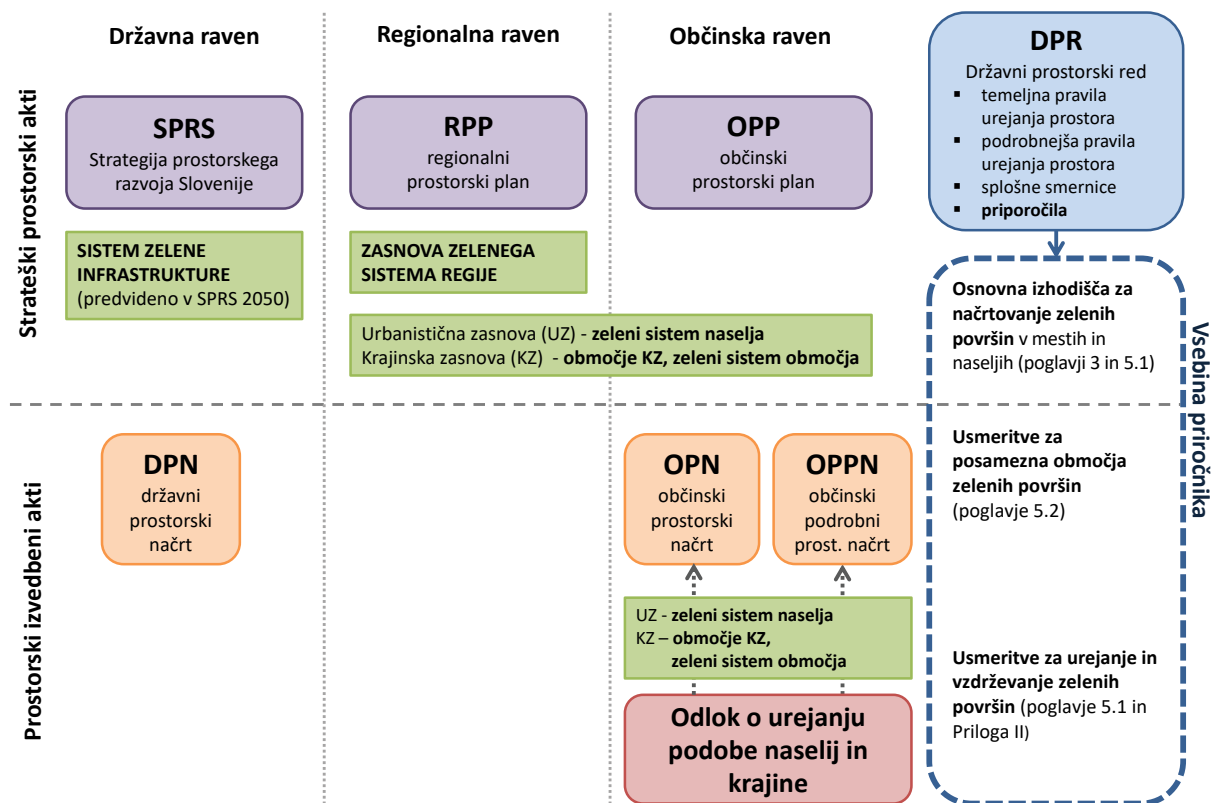
Kakovost bivanja in okolja v mestih in naseljih je neposredno povezana s stanjem zelenih površin in drugih odprtih prostorov, ki pomembno prispevajo h kakovosti bivanja, ohranjanju naravnega okolja, zgradbi in doživljanju prostora v naseljih, k zdravju prebivalcev in njihovem kakovostnemu preživljanju prostega časa. Zagotavljanje dovolj kakovostnih zelenih površin, ki opravljajo različne funkcije, je povezano z njihovim celovitim načrtovanjem in urejanjem.

Pričujoči priročnik se tako osredotoča na opredelitev konkretnih usmeritev in podrobnejših pravil za urejanje zelenih površin za posamezna območja urejanja (glej spodnjo shemo). Ob tem pa je treba poudariti, da usmeritve vedno izhajajo iz zasnove zelenega sistema mesta ali naselja – celostnega načrtovanja zelenih površin v urbanem prostoru. Podane usmeritve so namenjene dvigu kakovosti prostorskega načrtovanja in uporabi na lokalni ravni, pri čemer pa naloga podaja tudi predstavitev celotnega pristopa načrtovanja krajine v urbanem prostoru in poudarja pomen celovitosti ter kompleksnost načrtovanja zelenih površin od strateške do izvedbene ravni.

Priročnik Zeleni sistem v mestih in naseljih: Usmerjanje razvoja zelenih površin obravnava ključne vsebine načrtovanja zelenih površin. V začetku opredeljuje pomen in različne vidike zelenih površin v mestih in naseljih – od ekološkega, socialnega, morfološkega do ekonomskega. Podaja osnovna izhodišča za načrtovanje zelenih površin ter pomen, cilje in osnovne elemente zelenega sistema naselij. Opredeljuje tipe zelenih površin po funkcijah in pojavnosti ter javni dostopnosti. V nadaljevanju podaja usmeritve za urejanje zelenih površin, in sicer splošne usmeritve za urejanje, vzdrževanje in spremljanje stanja zelenih površin ter podrobnejša pravila in usmeritve za načrtovanje in urejanje posameznih tipov oziroma območij zelenih površin. Te so namenjene predvsem opredeljevanju prostorskih izvedbenih pogojev in drugih določil načrtovanja na izvedbeni ravni.

V prilogi I so podrobneje razloženi izhodišča in večplastnost načrtovanja zelenih sistemov in urejanja zelenih površin. V prilogi II so prikazani načela in standardi dobrih praks za urejanje zelenih površin. Priloga III vsebuje predlog grafičnih znakov za prikaz elementov zelenega sistema v prostorskih aktih na izvedbeni ravni.

Slika 1: Vsebina priročnika kot podpora načrtovanju zelenih površin v sistemu prostorskega načrtovanja



2 Pomen zelenih površin v naseljih

Zelena površina (tudi mestna ali urbana zelena površina) je odprti prostor mesta ali naselja, ki mu značaj določajo vegetacija in druge naravne prvine. To so vse površine, ki izkazujejo določeno mero naravnosti, ne glede na lastništvo, funkcijo in lego v prostoru. S svojimi značilnostmi pomembno prispevajo h kakovosti bivalnega in naravnega okolja, podobi in strukturi mesta ali naselja ter zadovoljujejo vsakdanje in druge potrebe prebivalcev po oddihu in rekreaciji.

Pri prostorskem načrtovanju pogosto uporabljamo termin »zelenih površin in javni odprti prostori«, saj je težko potegniti jasno mejo, kdaj določeni odprti prostor opredeliti kot zeleno površino in kdaj ne. Torej, kdaj je prisotnost naravnih prvin, še posebno vegetacije, pa tudi drugih (npr. vode) tolikšna, da prostor deluje v različnih funkcijah zelene površine kot večfunkcionalni ekosistem – prispeva k biodiverziteti, blaženju toplotnih otokov, omogoča stik z naravo in podobno. Pri tem sta zelo pomembna tako merilo obravnave kot prostorski kontekst.

Slika 2: Zelene površine so neločljiv del odprtega prostora.



Prostore zelenih površin od drugih tipov odprtega prostora ločujejo določene značilne posebnosti, ki izhajajo tako iz značaja in lastnosti naravnih prvin ter z njimi povezanih naravnih procesov kot tudi iz raznolikosti njihovega nastanka oziroma izvora ter njihovih različnih ter številnih sočasnih funkcij.

Za učinkovito in ustrezno načrtovanje ter dolgoročno upravljanje zelenih površin je pomembno razumevanje in upoštevanje njihovih značilnosti. Zelene površine so neizogibno podvržene naravnim procesom, ki imajo nanje stalen (časovno kontinuiran) in velik vpliv (odvisno tudi od tipa naravnih prvin in zasnove prostora). Celostno načrtovanje zelenih površin v mestih in naseljih pomeni, da njihove potenciale in funkcije vedno presojujemo z več vidikov hkrati ter v odnosu do lokalnega prostorskega, družbenega, okoljskega, socialnega in ekonomskega konteksta.

2.1 Vidiki zelenih površin

Ekološki vidiki zelenih površin

Ekološki vidiki se nanašajo na kakovosti človekovega okolja (varovanje in zagotavljanje kakovosti zraka, zvočnega okolja, vode in ugodnih klimatske razmer v mestu) in naravnega okolja v mestu (zagotavljanje biodiverzitete ter ustreznih pogojev za ohranjanje naravnih kakovosti območij ter ustreznih življenjskih okolij, habitatov rastlin in živali). Predvsem gre za ustvarjanje pogojev za ekološko ravnovesje v širšem prostoru mesta, za kakovost bivalnega okolja ter drugih z urbano ekologijo povezanih procesov – uravnavanje odtočnega režima na območju mesta, spodbujanje samočistilne sposobnosti naravnih sistemov ter ustvarjanje pogojev za varstvo pred naravnimi nesrečami, kot so poplave, erozijski procesi in podobno.

Zelene površine so ekosistemi in zagotavljajo tako imenovane ekosistemske storitve, opredeljene kot možne koristi, ki jih ima človek od ekosistemov. Pri načrtovanju zelenih površin mest in naselij so še posebno pomembne uravnavne in kulturne ekosistemske storitve. Z ekološkega vidika so najpomembnejše prve, saj so vezane na naravne mehanizme, ki skrbijo za uravnavanje podnebja in blaženje ekstremov, blaženje škodljivih vplivov človeka na okolje, kroženje vode in hranil, uravnavanje stanja voda, zmanjševanje poplavne ogroženosti, toplotnih otokov v urbanih območjih in podobno.

Za učinkovito zagotavljanje ekoloških vidikov je zelo pomembno, da so zelene površine med seboj ustrezno povezane v celovit sistem, saj s tem zagotavljamo njihovo celovito delovanje in krepimo njihovo učinkovitost, hkrati pa so na ta način tudi boljše zavarovane pred izgubo naravnih značilnosti, ki zagotavljajo ekosistemske storitve.

Socialni vidiki zelenih površin

Socialni vidiki opredeljujejo koristi, ki jih imamo ljudje od zelenih površin za zadovoljitev socialnih, rekreacijskih, kulturnih, duhovnih in drugih potreb, povezanih z zadovoljstvom, zdravjem in dobrim počutjem ter identiteto okolja. Pri opredeljevanju ekosistemskih storitev so te koristi opredeljene kot del kulturnih ekosistemskih storitev.

Izhodišča za vrednotenje socialnih vidikov zelenih površin so potrebe ljudi, ki se vežejo na urbane zelene površine in javne odprte prostore. Te so zelo raznolike in obsegajo tako določene osnovne, vsem ljudem skupne potrebe kot tudi posebne potrebe, odvisne od širšega družbenega, kulturnega ter ekonomskega in političnega okolja. Povezane so z zagotavljanjem socialnih interakcij, srečevanja in druženja ter z možnostmi ustvarjalnega udejstvovanja, aktivnosti ter rekreacije, oddiha, sprostitve in počitka v naravnem okolju, estetskega užitka, pestrosti prostora in doživljanja, skladnosti ter poistovetenja s prostorom – privzemanja identitete.

Zaradi svojih naravnih značilnosti so zelene površine tudi tisti urbani prostori, ki ljudem omogočajo stik z naravo, ki je s številnimi raziskavami prepoznam kot eden izmed najpomembnejših vidikov zagotavljanja dobrega počutja, zdravja in kakovosti bivanja, dela in drugih dejavnosti v mestih in naseljih.

Raziskave kažejo na pomembno vlogo zelenih površin kot prostorov skupnega interesa in interakcij med prebivalci. Imajo pomemben potencial ustvarjanja družbene povezanosti – skupnosti, tkanja socialnih vezi ter oblikovanja medsebojnih odnosov. Pomembne so kot okolje socializacije in mreženja za določene starostne skupine – otroke, mladostnike in starejše. Kot javni oziroma javno dostopni prostori podpirajo tudi razmere za doseganje socialne oziroma urbane pravičnosti.

Za zagotavljanje socialnih vidikov so pomembne različne ravni načrtovanja. Na strateški ravni z načrtovanjem zelenega sistema zagotavljamo ustreznost obsega, vsebin in funkcij zelenih površin glede na lokalni družbeni in prostorski kontekst, javno dostopnost in enakovredno preskrbljenost mesta ali naselja z njimi. Na izvedbeni ravni z usmeritvami za načrtovanje zelenih površin zagotavljamo ustrezno ureditev, opremljenost, razporeditev in neposredno dostopnost zelenih površin kot tudi raven njihovega vzdrževanja in upravljanja.

Morfološki vidiki zelenih površin

Morfološki vidiki opredeljujejo, kako zelene površine členijo in sooblikujejo mestni prostor. V povezavi z zelenimi površinami kot mestotvornimi elementi sta pomembna velikost in vizualna prepoznavnost (morfološka kakovost) posameznih sestavin ter tudi njihova medsebojna povezanost in skupni vpliv na prostorsko strukturo, podobo in identiteto. Razporejanje zelenih površin pomembno prispeva k razmerju med odprtim (nezazidanim) in zazidanim prostorom mesta, na katerem temelji osnovno doživljanje mestnega prostora. Hkrati imajo zelene površine vlogo ločevalnih območij (t. i. tamponskih con) za razmejevanje in zmanjševanje škodljivih vplivov med konfliktnimi prostorskimi rabami.

Na strateški ravni gre pri teh vidikih za osnovne makročlenitvene poteze zelenega sistema, kot so zeleni klini, zeleni obroči, zeleni pasovi, krožne povezave, linearne povezave in podobno. Na ravni podrobnega urejanja prostora so pomembna tudi volumenska razmerja, na primer tlorisna velikost in oblika zelene površine proti višini okoliške zazidave, višina in volumen drevesnih krošenj glede na velikost odprte površine ali višino okoliške zazidave.

Ekonomski vidiki zelenih površin

Ekonomski vidiki opredeljujejo potencialne zelene površine za povečevanje ekonomske privlačnosti in vrednosti tako širšega mestnega prostora kot tudi njegovih sestavnih delov (npr. sosesk). Urejene zelene površine povečujejo privlačnost okolja za bivanje, kar lahko vpliva na višjo vrednost nepremičnin. Deli mest s primerno urejenimi zelenimi površinami in odprtimi prostori so tudi bolj privlačni za izvajanje poslovnih dejavnosti, saj ustvarjajo večji pretok uporabnikov storitev. Kakovostne zelene površine in drugi odprti prostori pa vplivajo tudi na konkurenčnost mest, saj ponujajo višjo kakovost bivanja in pritegnejo bolj izobraženo delovno silo.

Zelene površine koristijo posebnim urbanim dejavnostim, na primer mestnemu turizmu in povezanim aktivnostim (športne dejavnosti, festivali, gastronomija ipd.). V mestih z velikim deležem zelenih površin njihovo urejanje in vzdrževanje lahko ustvari dodatna delovna mesta.

Urejanje in vzdrževanje zelenih površin ponuja tudi možnosti uvajanja novih poslovnih modelov (npr. javno-zasebna partnerstva) in spreminjanje navad uporabnikov (vzdrževanje površin s soudeležbo prebivalcev; pripravljenost finančno prispevati za višji standard ipd.).

Ekonomske koristi zelenih površin se lahko izrazijo tudi prek vrednotenja ekosistemskih storitev, ki omogoča določanje finančne vrednosti posameznih zelenih površin glede na njihove različne ekosistemske storitve.

Ekonomski vidiki zajemajo tudi vidike stroškov in načinov financiranja izvedbe, upravljanja in vzdrževanja zelenih površin ter možnosti in načine financiranja, ki jih je treba opredeliti z akcijskimi načrti razvoja zelenih površin tako na strateški kot izvedbeni ravni. Opredelitev ekonomskih vidikov zajema še določitev prednostnih nalog, pričakovanega standarda »storitev« zelenih površin, nosilce in stopnje oziroma faznost razvoja. V ta namen je treba izvesti analize možnih virov financiranja, višine in časovne razsežnosti razpoložljivih sredstev ter opredeliti različice kakovosti »storitev« zelenih površin.

3 Načrtovanje zelenih površin

Potrebe in možnosti načrtovanja zelenih površin so odvisne od številnih dejavnikov, kot so velikost naselja, število prebivalcev, gostota poselitve, pa tudi od njihove širše vloge in funkcije ter strukture in značilnosti prostora. Pri opredeljevanju pristopov in usmeritev za celostno načrtovanje zelenih površin v mestih in naseljih na državni ravni je treba upoštevati tudi sorazmerno majhnost slovenskih mest in naselij. Temu je treba prilagoditi tudi prenos dobrih praks in izkušenj iz tujine.

Osnovna izhodišča načrtovanja zelenih površin:

- Osnovni namen načrtovanja zelenih površin v naseljih je zagotavljanje ustrezne bivalne, prostorske in okoljske kakovosti območja naselja. Pri tem pomen konkretnih zelenih površin za potrebe načrtovanja določenega naselja vedno opredeljujemo in obravnavamo tako s socialnih, ekoloških in ekonomskih kot tudi strukturno-morfoloških vidikov.
- Pri načrtovanju zelenih površin v okviru razvoja obstoječih mest in naselij je poleg tipa naselja treba upoštevati tudi družbeni in prostorski lokalni kontekst ter ustreznost stanja zelenih površin, kar ocenimo na podlagi predhodnih analiz stanja in že vzpostavljene preskrbljenosti naselja z zelenimi površinami.
- Načrtovanje zelenih površin je neločljivi del tako izvedbene kot strateške ravni prostorskega načrtovanja. To lahko poteka na ravni mesta, občine ali regije, kjer kot končni rezultat pripravimo zeleni sistem mesta, naselja, posameznega območja ali regije. Odločitev o ravni priprave zelenega sistema je odvisna od tipa naselja (zeleni sistem naselja obvezno opredelimo za vsa mesta in urbana naselja), krajinskih in drugih prostorskih značilnosti območja ter odločitvi o potrebnem skupnem območju prostorskega načrtovanja. Pri prostorskem prekrivanju več ravni zelenega sistema je potrebna njihova medsebojna uskladitev.

3.1 Celostno načrtovanje zelenih površin

Za uspešno načrtovanje, urejanje in vzdrževanje zelenih površin moramo oceniti vsako konkretno situacijo v mestu oziroma naselju. Bistveno je prepoznavanje prostorskih potencialov in problemov ter evidentiranje potreb in želja vseh skupin prebivalcev, ekonomskih možnosti in potencialov mesta oziroma naselja skupaj z možnostmi javno-zasebnega partnerstva ter možnostmi za urejanje in vzdrževanje.

Zeleni sistem

S pojmom zeleni sistem naselja označujemo celostni način načrtovanja in upravljanja krajine v urbanem prostoru, torej krajinskih sestavin na območju mest in naselij. Zeleni sistem je eden od najpomembnejših vidikov načrtovanja, saj je neločljivi del zgradbe mesta oziroma naselja in prispeva k njegovi podobi, identiteti in delovanju ter kakovosti bivalnega okolja. Je pomembna vsebina prostorskih načrtov (npr. urbanistične zasnove, občinskega prostorskega načrta), ki različne naravne, polnaravne in ustvarjene zelene površine ter druge odprte prostore obravnavanega območja povezuje v smiselno in razpoznavno prostorsko celoto z namenom zagotavljanja dolgoročnega učinkovitega in trajnostnega razvoja ter kakovostnega življenjskega okolja. Je krovna načrtovalska kategorija v javnem interesu, ki se, odvisno

od konkretne prostorske situacije, velikosti in funkcij naselja ter velikosti občine vzpostavi tudi na območju celotne občine, na medobčinski ali na regionalni ravni. Zeleni sistem, kot je opredeljen in ga uporabljamo v Sloveniji, je enak pristopu tako imenovane zelene infrastrukture – na mednarodni ravni uveljavljenega pojma strateškega načrtovanja zelenih površin. Pri načrtovanju mest in naselij namreč oba pomenita celovit način načrtovanja, urejanja in upravljanja različnih vidikov krajine, odprtih prostorov in zelenih površin za doseganje kakovosti življenjskega okolja, podporo trajnostni mobilnosti ter energetski učinkovitosti.

Osnovni namen zelenega sistema je, da posamezne po prostorskih značilnostih in vsebini zelo različne zelene površine vključi in poveže v prepoznavno prostorsko in pomensko celoto ter s tem poveča njihovo učinkovitost z vseh vidikov: socialno-funkcionalnega, morfološko-strukturnega, ekološkega in posredno tudi ekonomskega. Sestavine zelenega sistema naselja so posamezni deli odprtega prostora, ki se med seboj sicer razlikujejo po namembnosti, zgradbi, stopnji naravnosti in pojavnosti, hkrati pa so v medsebojnem povezovalnem odnosu ter kot celota odgovarjajo na različne potrebe prebivalcev glede uporabe in doživljanja zunanjega prostora mest in naselij – zelenih in drugih odprtih površin.

Cilji načrtovanja zelenega sistema so:

- izboljšati prostorske in programske povezave zelenih površin znotraj mesta (naselja) in v zaledju;
- ustrezno odgovoriti na potrebe prebivalcev po uporabi zelenih površin v mestu in zaledju ter ustvariti prostorske pogoje za kakovostno preživljanje prostega časa prebivalcev;
- zagotoviti enakomerno preskrbljenost oziroma ustrezno razporeditev in dostopnost za vsakdanjo kakovost življenja pomembnih zelenih površin za vse prebivalce ter zagotoviti možnost izbire;
- prispevati k izboljšanju podobe, prepoznavnosti in členitve mestnega prostora;
- vzpostaviti zeleni sistem kot krovno načrtovalsko kategorijo za zagotavljanje in uresničevanje javnih interesov, ki se uveljavljajo na zelenih in odprtih površinah mesta oziroma naselja;
- prispevati k izboljšanju splošnega stanja okolja v urbanih območjih in kakovosti bivalnega okolja (izboljšanje klimatskih pogojev, omilitev hrupa, koncentracije prasnih delcev ipd.);
- prispevati k uravnavanju podnebja in blaženju ekstremov, blaženju vplivov na okolje, kroženju vode in hranil, uravnavanju stanja voda, zmanjševanju poplavne ogroženosti in zmanjševanju toplotnih otokov v urbanih območjih;
- smiselno vključiti upoštevanje vidikov narave v mestu (naselju) in zagotoviti minimalne ekološke pogoje rastlinskim in živalskim vrstam ter ustrezno zavarovati območja, pomembna za njihovo preživetje;
- aktivirati vse prostorske in vsebinske potenciale mesta (naselja) ter vzpostaviti razmere za kakovostni razvoj teh površin;
- trajno zavarovati pred spremembo namembnosti tiste zelene površine in odprte prostore, ki so prepoznani kot ključni za zeleni sistem oziroma za kakovost bivanja in okolja mesta;
- zagotoviti osnovo za opredelitev pravnih, organizacijskih in finančnih sredstev za vzpostavitev, urejanje in vzdrževanje zelenega sistema mesta (naselja).

Na strateški ravni za zeleni sistem opredelimo vizijo, cilje, prednostne naloge, tipologijo glede na tip naselja, izhodišča za lokalne smernice in akcijski načrt za dolgoročni razvoj. Na izvedbeni ravni opredelimo kratkoročni izvedbeni akcijski program ter lokalne standarde in usmeritve (za posamezne tipe zelenih površin, EUP, območja z režimom zelenega sistema, urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter za analizo in spremljanje stanja zelenih površin). Natančneje določimo tudi dodatne usmeritve in območja z režimi. Za vse zelene površine sicer upoštevamo tudi splošno uveljavljene smernice za urejanje in vzdrževanje.

Elementi zelenega sistema

Zeleni sistem je konceptualna zasnova zelenih površin na ravni naselij ali v širšem prostoru, ki jo običajno sestavljajo območja, linijski in točkovni elementi. Elementi zelenega sistema skupaj sestavljajo omrežje javnih zelenih površin mesta ali naselja, lahko pa tudi občine in/ali regije. Sestavine zelenega sistema so pomemben gradnik identitete določenega območja.

Območja zelenega sistema so večje strnjene površine s funkcijo zelenih površin (npr. zeleni klini, ki segajo od zaledja proti središču naselja, ali strnjena območja zelenih površin znotraj naselja) ter krajinsko zaledje oziroma zaledje zelenega sistema. Usmeritve za območja zelenega sistema opredelimo glede na konkretno situacijo, določimo posebne režime, s katerimi zagotavljamo in/ali revitaliziramo funkcije zelenih površin v teh območjih (poudarjeno ohranjanje in urejamo zelene površine, izvajamo pregled stanja glede na posebna določila za gradnjo objektov, določimo režim območij mestnih gozdov ter območij kmetijske krajine z dopolnilno rekreacijsko funkcijo itn.)

Linijski elementi so zelene poteze (zeleni obroč, zeleni koridor, zeleni pas, zelena os ipd.), ki povezujejo dva ali več drugih elementov zelenega sistema oziroma členijo določena območja. **Povezovalne poteze** (povezujejo odprte prostore znotraj mesta in v njegovo zaledje) so običajno ustrezno široke poteze dreves in druge vegetacije, ki zajemajo tudi povezovalne rekreacijske poti (povezovalni zeleni pasovi). Linijski povezovalni elementi so tudi vodna telesa in obvodne poteze, ki spremljajo vodne ureditve v urbanih jedrih in zunaj njih ter jih glede na značaj ureditev razvrščamo na obvodne ureditve krajinskega značaja in obvodne ureditve urbanega značaja. So pomembne rekreacijske povezave, ki omogočajo stik prebivalcev z vodo. Vse obvodne poteze primarno urejamo kot zelene poteze. Nanje naj se navezujejo povezave v poselitvena jedra in proti zaledju naselij. **Členitvene poteze** (zelene bariere, zeleni pasovi, tamponske cone) so manjše ali večje zelene površine, ki medsebojno ločujejo posamezne dele naselja ali druge prostore, lahko pa je njihov namen tudi zmanjšanje škodljivih vplivov v prostoru. Primer so zeleni varstveni pasovi med naselji in intenzivnimi kmetijskimi območji (npr. intenzivni sadovnjaki in vinogradi, hmeljišča), ki so namenjeni vzpostavljanju kakovostnih bivalnih razmer z vidika zdravja ljudi. Členitvene poteze so tudi zeleni ločevalni pasovi med naselji, katerih namen je preprečevanje zlivanja naselij in s tem ohranjanje prepoznavnosti naselij in njihove identitete. Poleg tega zeleni pasovi ob naseljih podpirajo ekološko povezljivost v prostoru, zagotavljajo migracijske poti za prostoživeče živali in lahko učinkujejo tudi kot povezovalne poteze. Kadar je poteza zelenega sistema glede na merilo naselja prevladujoča oziroma izstopajoča v morfološki strukturi (nadrejena prostorska povezava), jo imenujemo zeleni koridor. Usmeritve za linijske elemente zelenega sistema se osredotočajo na celostno urejanje teh površin ter ohranjanje ali vnovično vzpostavljanje njihove sklenjenosti in povezanosti (funkcionalne, ekosistemske, morfološke).

Točkovni elementi zelenega sistema so posamezne zelene površine mestnega in lokalnega pomena. Zelene površine urbanega pomena so na primer centralni mestni park ali drug park mestnega pomena (tematski park), gozd z izjemno poudarjenimi socialnimi funkcijami, obvodna ureditev z izjemno poudarjenimi socialnimi funkcijami, centralno pokopališče, osrednje rekreacijsko območje. Zelene površine lokalnega pomena pa so na primer lokalni park, lokalni tematski park, lokalno rekreacijsko središče, lokalno pokopališče in podobno. Temeljna usmeritev se osredotoča na enakomerno preskrbljenost oziroma ustrezno razporeditev in dostopnost teh elementov zelenega sistema glede na celotni prostor naselja.

Skupne usmeritve za posamezne elemente zelenega sistema (predvsem območja, lahko pa tudi za linijske in točkovne elemente) običajno opredelimo kot posebno regulacijsko enoto – območje z usmeritvami zelenega sistema. Vsebinsko se lahko to območje deli na več kategorij glede na prednostno obravnavo vrednotenih značilnosti (določi se območja za varovanje krajinskih značilnosti in rekreacijsko rabo, območja za varovanje ekoloških vrednosti, območja za urejanje in rekonstrukcijo območij za zagotavljanje kakovostnega bivalnega okolja). Konkretnije usmeritve za elemente zelenega sistema so opredeljene za posamezen tip zelene površine.

Grafični prikazi zelenega sistema

Za ustrezno grafično prikazovanje načrtovanja zelenih površin v okviru regionalnega prostorskega plana (RPP), občinskega prostorskega plana (OPP) in občinskega prostorskega načrta (OPN) je zaradi njihovega značaja treba uporabiti grafične prikaze in znake, ki omogočajo prikaz vsebin na več ravneh, in sicer od strateške k izvedbeni ravni.

Na strateški ravni se prikazuje vse tiste splošne vidike zelenega sistema, ki opredeljujejo celovitost in morfologijo njegove zasnove, ključne elemente povezljivosti in distribucije zelenih površin za enakovrednost preskrbe ter način vpetosti v širše območje in višje ravni načrtovanja. Prikazi na strateški ravni dopolnjujejo in podpirajo z regionalnim ali občinskim prostorskim planom opredeljene cilje prostorskega razvoja ter zasnove prostorskega razvoja območja obravnave skupaj s splošnimi usmeritvami za razvoj poselitve, celovito prenovo in prostorsko urejanje. Načelno so prikazi na strateški ravni dveh vrst, in sicer:

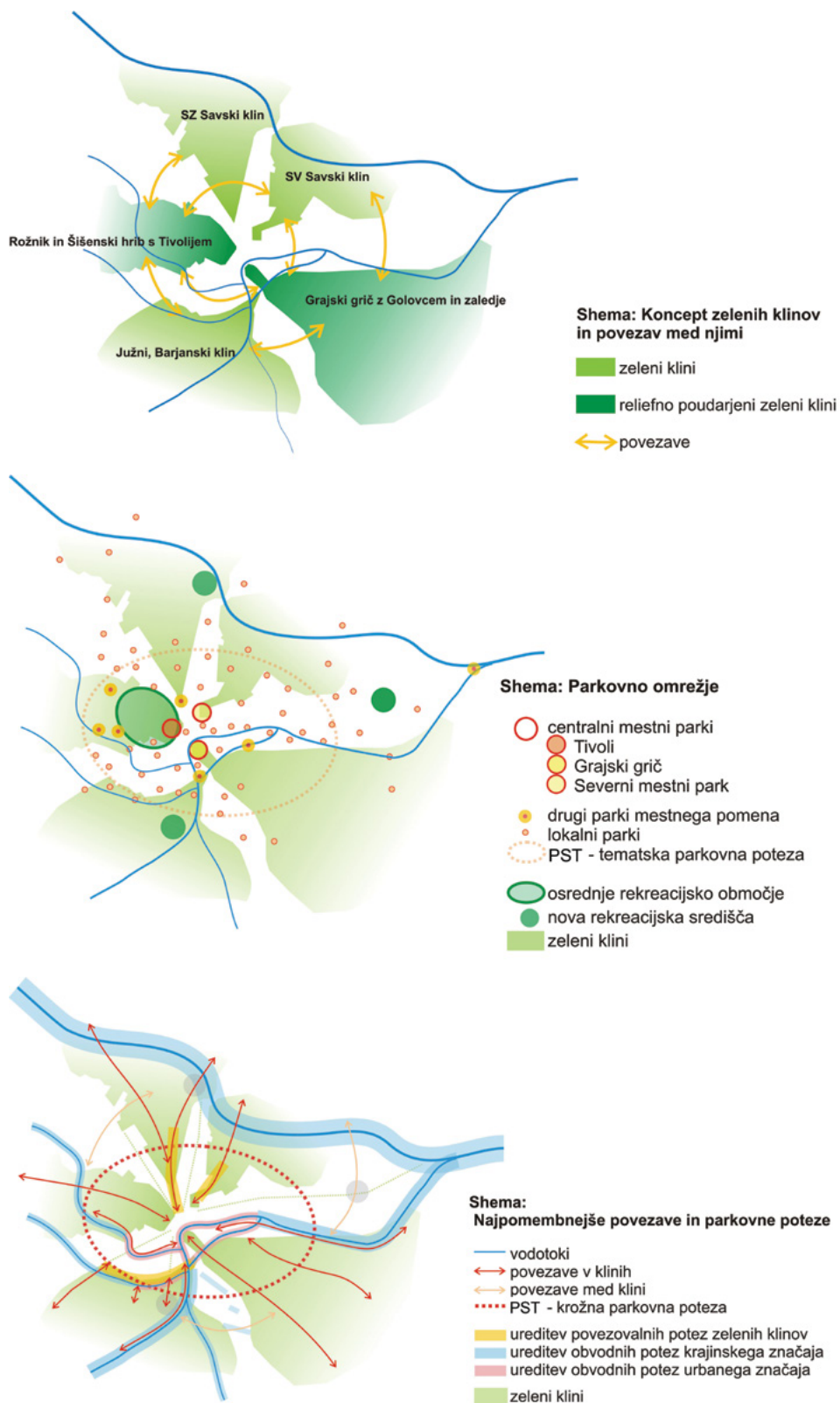
1. **Shematski prikazi**, ki prikazujejo osnovne vidike zelenega sistema:
 - morfološko zasnovo, v okviru katere se opredelijo osnovni elementi zelenega sistema,
 - zasnovo preskrbe z zelenimi površinami,
 - zasnovo ključnih povezav, ki opredeljuje osnovne povezovalne poteze znotraj sistema in način njegovega vpenjanja v širše merilo (regionalni zeleni sistem, zeleno infrastrukturo).

Določajo lahko tudi območja krajinskih zasnov, ločevalna območja in/ali območja robov naselij ter območja povezav in ureditev regionalnega pomena.

2. **Grafični prikaz zasnove zelenega sistema mesta na ustrezni kartografski podlagi**, ki je osnova za določanje namenske rabe in usmeritev za OPN in opredeljuje:
 - ključne morfološke in ekološke elemente zelenega sistema kot na primer zeleni klin, zeleni obroč, zeleni koridor, zeleni pas, zaledje zelenega sistema, programsko jedro, omrežje lokalnih parkov;
 - ključne funkcionalne elemente zelenega sistema kot na primer urbana obrežja, območja rekreacije, mestni park, lokalni park, tematsko potezo;
 - enakovrednost preskrbljenosti obravnavanega območja z določenimi tipi zelenih površin glede na potrebe različnih uporabnikov (npr. prebivalci, obiskovalci, zaposleni); grafični prikaz vključuje prikaz pokritosti s predpisano javno peš dostopnostjo po posameznih tipih zelenih površin, ki zagotavljajo vsakdanjo uporabo za kakovost bivanja (otroška igrišča, parki, območja za rekreacijo in športne aktivnosti na prostem, vrtički, pasji parki, ipd.);
 - tipološko razčlenitev zelenih površin; te se lahko prikazujejo kot območja, omrežja, poteze ali sloji (npr. omrežje parkov, otroških igrišč, stanovanjske krajine, poteze obvodnih ureditev).

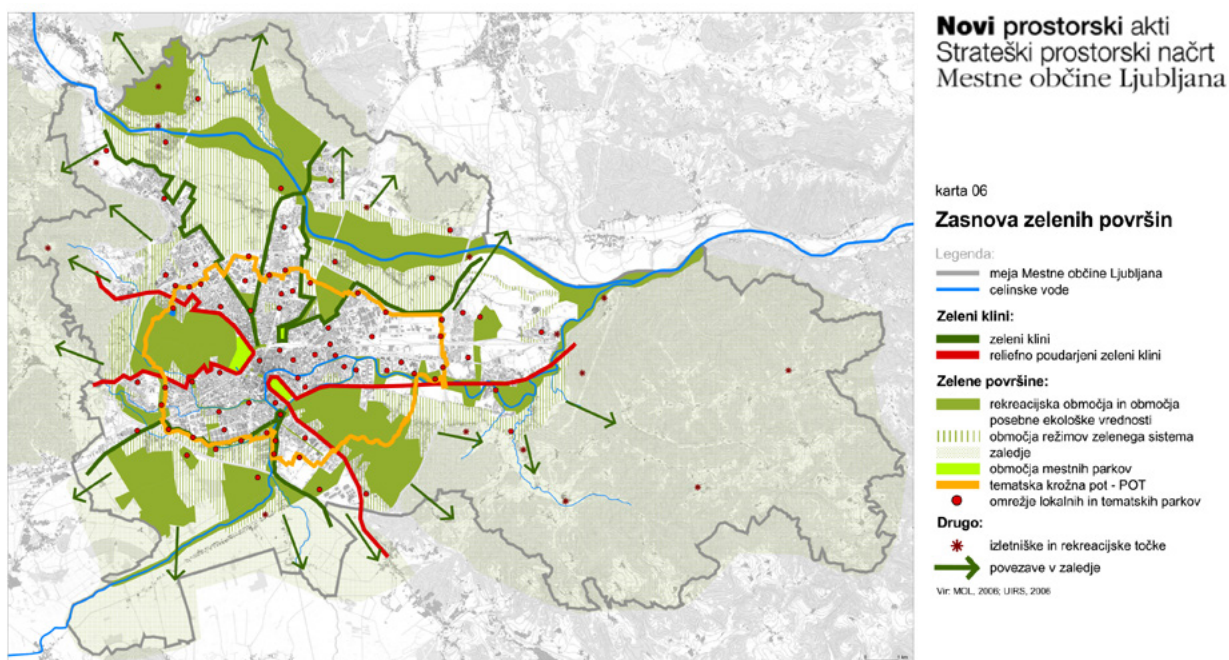
Za strateško načrtovalsko raven se grafični znaki opredelijo skladno z drugimi prikazi na tej ravni. Prostorske vsebine prikazov na strateški ravni se prenesejo na podrobnejšo raven načrtovanja (predlog grafičnih znakov je v prilogi III).

Slika 3: Primer grafičnih prikazov zelenega sistema kot strateškega izhodišča za razvoj zelenih površin za Mestno občino Ljubljana



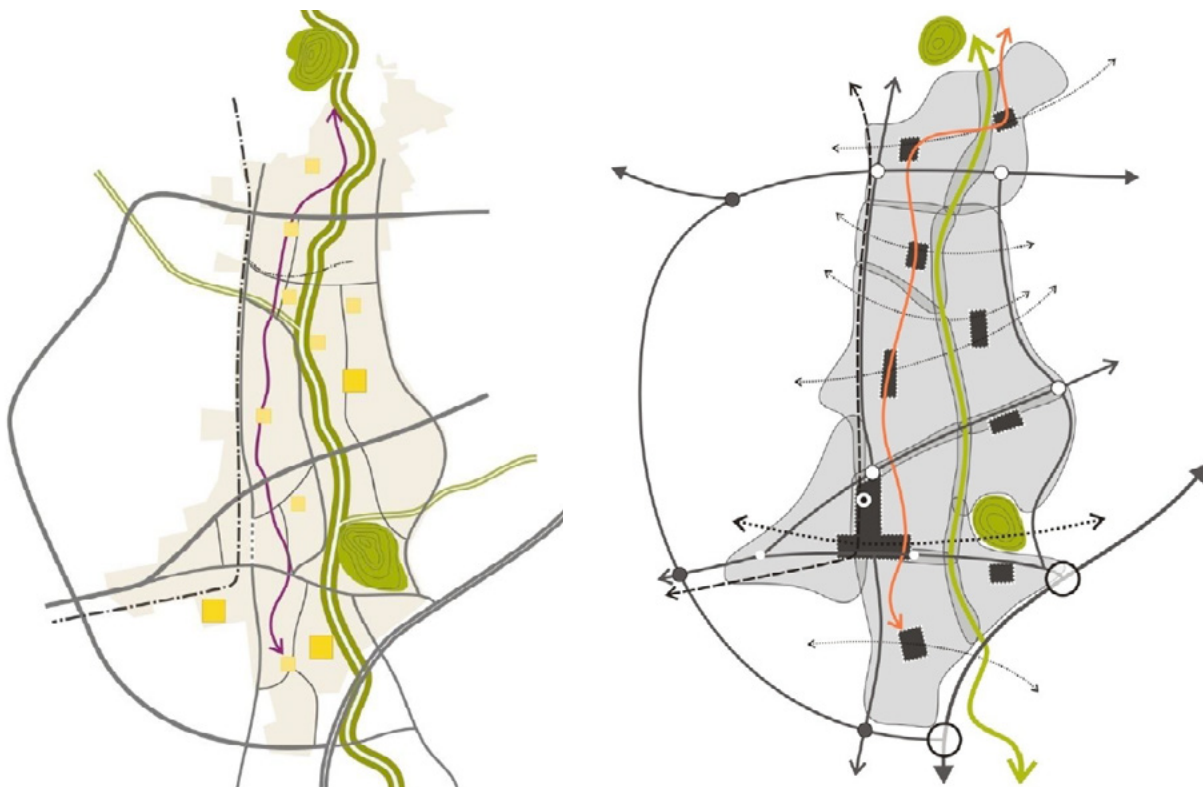
Za boljšo preglednost različnih vidikov zelenega sistema so uporabljeni različni shematski prikazi.

Slika 4: Primer grafičnega prikaza tematske karte zelenega sistema kot izhodišča za načrtovanje namenskih rab – karta zelenega sistema Ljubljane na strateški ravni



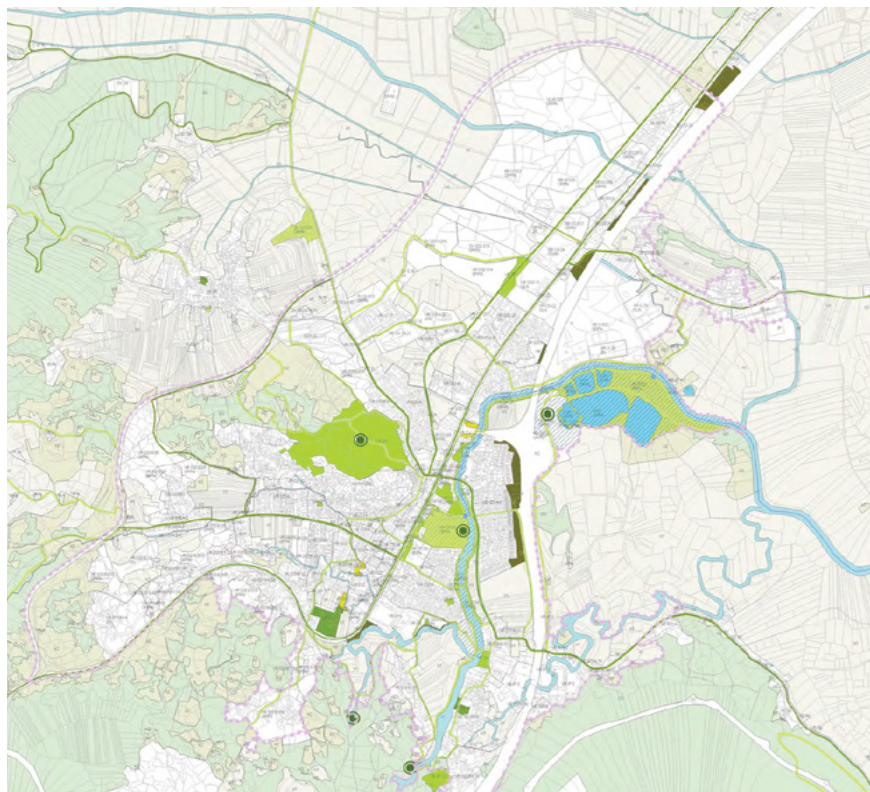
Začrtana so območja zelenih klinov, ki jih sestavljajo večja območja zelenih površin (tudi kmetijskih, gozdnih, obvodnih) skupaj z območji, ki se urejajo z režimom zelenega sistema oziroma na katerih prilagajamo določila za gradnjo z namenom dolgoročne zagotovitve ohranjanja funkcij zelenega sistema kot sestavnega dela širše zelene infrastrukture. Dva od zelenih klinov sta bolj izrazita (relief, gozdnatost) in zato bolj poudarjena. Shematsko so na karti prikazani posamezni evidentirani že vzpostavljeni in na novo predvideni točkovni elementi zelenega sistema (mestni parki, lokalni parki, pomembna rekreacijska območja), ki tvorijo omrežje lokalnih parkov, kar je nujno za enakomerno preskrbljenost zelenih površin na celotnem območju mesta. Vrisani so tudi pomembnejši povezovalni linijski elementi (obvodne poteze krajinskega in urbanega značaja, krožne povezovalne zelene poteze (pot okrog mesta) ter zaledje in povezave zelenih površin na območju urbanega prostora z zaledjem.

Slika 5: Primeri prikaza zelenega sistema z linijskim elementom



Levo: Zasnova zelenega sistema mesta Domžale s prikazom zelene osi ob reki Kamniška Bistrica in s točkovnimi elementi – športnimi centri in četrtnimi parki (vir: OPN Domžale, Urbanistični načrt mesta Domžale – konceptualni del). Desno: Zelena os ob reki Kamniška Bistrica prikazana v konceptu razvoja mesta Domžale (vir: Odlok o OPN Domžale)

**Slika 6: Primer prikaza različnih elementov zelenega sistema –
podrobnejši prikaz zelenega sistema Vrhnike**



LEGENDA

----- meja UN	● pomembnejše programske točke
□ meja občine Vrhnika	□ urejanje javnih površin na Tržaški cesti
□ enote urejanja prostora (EUP)	— vodni promet
□ digitalni katastrski načrt	● pristani na Ljubljani
celinske vode	— kolesarska pot
vodna infrastruktura	— pešpot
druge zelene površine	□ urejanje z OPPN - Ljubljana
pokopališča	□ urejanje z OPPN - športno rekreacijski center
parki	□ gozdna zemljišča
površine za oddih, rekreacijo in šport	□ najboljša kmetijska zemljišča
vrtniki	□ druga kmetijska zemljišča

Označena so večja območja (zelenih površin, zelenega zaledja) ter linijski in točkovni elementi (povezovalne rekreacijske poti, programske točke). Na kartografski podlogi so kartirani posamezni pomembnejši tipi javnih zelenih površin (parki, pokopališča, površine za rekreacijo in šport, vrtniki ter druge zelene površine) in tudi vodni elementi (stoječe in tekoče vode, vodna infrastruktura, načrtovane ureditve vodnega prometa in pristanov). Na načrtu so prikazana še območja, ki se podrobneje urejajo z OPPN, v katerih imajo velik pomen elementi zelenega sistema, kar je pomembno za ustrezen prenos strateških odločitev na izvedbeno raven.

4 Tipologija zelenih površin

Zelene površine znotraj mest in naselij so lahko načrtovane ali pa pomenijo zatečeno stanje, ki je lahko naravno (prvobitno v smislu ujetih območij krajine v urbano strukturo) ali ustvarjeno skozi druge rabe (npr. kmetijstvo, vodno gospodarstvo). Za kakovost mestnega prostora in okolja so pomembni vsi tipi zelenih površin, načrtovani in nenačrtovani, ter njihova medsebojna povezanost.

Tipološko je možno zelene površine razvrstiti na podlagi različnih izhodišč: na primer glede na lastništvo oziroma javno dostopnost ali po načrtovalskih strukturnih značilnostih, prostorski pojavnosti, dostopnosti, izvoru, značaju načrtovanja, funkcijah, pretežni rabi.

Glede na možnosti opredeljevanja jasnih načrtovalskih usmeritev ter glede na možnost povezovanja z zakonodajno predpisanimi postopki in vidiki sta v nadaljevanju obravnavana dva pristopa k tipološki razvrstitvi zelenih površin:

1. tipologija zelenih površin po funkcijah in pojavnosti,
2. tipologija zelenih površin glede na javno dostopnost.

4.1 Tipologija zelenih površin po funkcijah in pojavnosti

Tipologija zelenih površin po funkcijah in pojavnosti obravnava vse površine, katerih osnovna značilnost je prisotnost naravnih prvin. Pri tem so zelene površine lahko samostojni objekti in ureditve (kot na primer par, igrišče, trg itn.) ali pa se pojavljajo v povezavi s stavbami, deli stavb, infrastrukturo in drugimi dejavnostmi. Opredelitev posameznega tipa zelenih površin izhaja iz osnovnega (prevladujočega) namena, prostorskih značilnosti in potrebnih ureditev za njegovo delovanje. Na tako opredeljene tipe zelenih površin so v priročniku podane usmeritve za načrtovanje in urejanje, za te tipe veljajo tudi vse splošne usmeritve (poglavje 5).

Po funkcijah in pojavnosti opredeljeni tipi zelenih površin so:

1. Parki:
 - a. Mestni parki,
 - b. Lokalni parki,
 - c. Parkovne poteze;
2. Javna igrišča za otroke in mladostnike;
3. Zelene površine v stanovanjskih območjih:
 - a. Zelene površine v območjih s pretežno eno- in dvostanovanjskimi stavbami,
 - b. Zelene površine v območjih s pretežno večstanovanjskimi stavbami;
4. Zelene površine ob stavbah s programom:
 - a. Območja zunanjih prostorov šol,
 - b. Območja zunanjih prostorov vrtcev,
 - c. Območja zunanjih prostorov domov za starejše občane,
 - d. Območja zunanjih prostorov zdravstvenih ustanov,
 - e. Zelene površine ob drugih javnih stavbah,

- f. Zelene površine v sklopu trgovskih in poslovnih središč,
- g. Zelene površine v sklopu območij za turizem,
- h. Zelene površine ob industrijskih stavbah in v sklopu obrtnih con;
- 5. Rekreativna območja;
- 6. Športno-rekreativski parki;
- 7. Območja vrtičkov;
- 8. Pokopališča;
- 9. Tematski parki;
- 10. Zelene členitvene poteze;
- 11. Vodne in obvodne ureditve;
- 12. Mestni gozdovi;
- 13. Multifunkcionalna območja urbanega kmetijstva;
- 14. Zelene površine posebne naravne in kulturne vrednosti;
- 15. Zelene površine v povezavi s prometnimi ureditvami:
 - a. Drevoredi,
 - b. Peš in kolesarske povezave,
 - c. Stanovanjske ulice,
 - d. Druge ceste in večja križišča,
 - e. Parkirišča;
- 16. Zelene površine kot deli stavb – zelene strehe in vertikalna ozelenitev.

4.2 Tipologija zelenih površin glede na javno dostopnost

Zelene površine (in tudi druge odprte prostore) je še posebno z vidikov upravljanja in dostopnosti možno členiti tudi glede na javno dostopnost in lastništvo. Javnost dostopa se praviloma ne veže na lastništvo, ampak se določa predvsem z vidikov javnega interesa in javnega dobra. Glede na javno dostopnost lahko zelene površine obravnavamo kot javne, poljavne in zasebne. Tip dostopnosti zelo pomembno vpliva na socialne funkcije in vidike zelenih površin, še posebno v smislu enakovrednega zagotavljanja kakovosti bivanja. Javna dostopnost mnogo manj vpliva na ekološke, morfološke in delno tudi ekonomske vidike, saj se številne z njimi povezane funkcije lahko izvajajo ne glede na javno dostopnost posamezne površine. Lastništvo pomembno vpliva še na možnosti načrtovanja, upravljanja in vzdrževanja zelenih površin.

Tipi zelenih površin glede na javno dostopnost:

- 1. javne zelene površine,
- 2. poljavne zelene površine,
- 3. zasebne zelene površine.

Javne zelene površine so tiste, ki so v javni rabi ter pod enakimi pogoji namenjene in dostopne vsem uporabnikom. Lahko so v javni ali zasebni lasti, navadno pa je večinski lastnik v naseljih občina. Navadno so tudi ustrezno urejene, opremljene in oskrbovane, njihova dostopnost je lahko v izjemnih primerih regulirana (npr. ograjena javna otroška igrišča). Javne zelene površine zajemajo le del vseh zelenih površin v mestih in naseljih, ki je pogosto po obsegu manjši. Te zelene površine imajo največji pomen s socialnega vidika, hkrati pa tudi z ekološkega, morfološkega in ekonomskega. V mestih in naseljih je namreč pomemben celoten obseg vseh zelenih površin ne glede na njihovo lastništvo. Javne zelene površine so na primer park, gozd, obrežje, površine okoli javnih objektov, javna otroška igrišča in druge zelene površine, ki so kot javne opredeljene v prostorskih dokumentih in z njimi povezanih aktih.

Poljavne zelene površine so sicer v javni rabi ter so po svoji vsebini, funkcijah in pomenu dejansko javnega značaja, vendar so prvotno namenjene prebivalcem in/ali uporabnikom določenega okolja. So javno dostopne, je pa njihova dostopnost za uporabnike lahko upravljana z režimi (npr. zapiranje ter odpiranje v določenih terminih, dostopnost le določenim uporabnikom). Lahko so v javni ali zasebni lasti. Navadno so ustrezno urejene, opremljene in oskrbovane. Značilni primeri poljavnih zelenih površin so zelene površine v soseskah z večstanovanjskimi stavbami, bolnišnični parki in zunanji prostori šol.

Zasebne zelene površine so v zasebni lasti in zato namenjene le določenim uporabnikom z omejitvijo dostopa za druge. Navadno funkcionalno pripadajo zasebnemu zazidanemu ali nezazidanemu stavbnemu zemljišču. Najboljši primer zasebne zelene površine je hišni vrt. V pomenu načrtovanja zelenih površin so zasebne zelene površine najbolj ranljive, hkrati pa imajo pomembno vlogo za kakovost bivalnega okolja v mestih in naseljih (s stališča skupnega obsega zelenih površin). Kljub temu, da so zasebne površine, se lahko z vzdrževalnimi ukrepi v javnem interesu poseže nanje (predvsem z vidika varnosti, videza naselja, dreves), poleg tega določene naravne prvine na zasebnem zemljišču lahko določimo kot posebej pomembne (npr. večja drevesa) in jih upravljamo skladno z lokalnim predpisom.

5 Urejanje, vzdrževanje in spremljanje stanja zelenih površin

5.1 Splošne usmeritve

Kakovost bivanja je tesno povezana s kakovostjo preživljanja prostega časa prebivalcev in njihovim doživljanjem prostora ter se neposredno navezuje na ustrezno in kakovostno urejanje celotnega odprtega prostora mest in naselij, še posebno pa neposredno okolico bivališč ter območij za sprostitev in rekreacijo. Dejstvo je, da imamo ljudje glede uporabe zelenih površin za kakovost bivanja podobne potrebe, ki niso odvisne samo od našega načina življenja in družbenega okolja. Vežejo se na potrebo po gibanju in drugih dejavnostih na prostem, pa tudi na možnosti igre, druženja, doživljanja raznovrstnih prizorišč in neposrednega stika z naravo.

Za **zagotavljanje enakovrednih možnosti** za kakovost bivanja v Sloveniji je zato smiselno, da se prebivalcem vseh naselij v Sloveniji, ki imajo več kot 50 prebivalcev, uredi vsaj en vsem dobro dostopen skupni ozelenjeni javno oblikovani odprti prostor, ki mora zagotavljati možnost druženja, igre in sooblikovanja identitete naselja.

Enakomerna razporeditev zelenih površin zagotavlja, da so ključne, vsak dan uporabne zelene površine enakomerno razporejene v prostoru glede na število uporabnikov oziroma gostoto poselitve.

Upoštevanje socialnih vidikov pri načrtovanju zelenih površin se mora pokazati tako v njihovi ustrezni količini kot tudi prostorski razporeditvi, dostopnosti, kakovosti ureditev, opremljenosti ter načinu upravljanja in vzdrževanja.

Preskrbljenost območja z zelenimi površinami je treba obravnavati glede na različne vidike zelenih površin. Preskrbljenost **glede na socialni vidik** tako upošteva površine, namenjene uporabi vseh ciljnih skupin in so temu primerno tudi opremljene (parkovne površine, skupne površine stanovanjske krajine, prostori ob javnih stavbah, tematski parki, kjer so javno dostopni ipd.). Zelene površine, ki ne izpolnjujejo teh pogojev, se ne vključujejo v oceno preskrbljenosti naselij glede možnosti vsakdanje uporabe zelenih površin za prebivalce. Za **ekološke in morfološke vidike** pa upoštevamo vse zelene površine ne glede na javnost dostopnosti ter ravni ureditev in opremljenosti. Za oceno ustreznosti z ekoloških vidikov upoštevamo predvsem njihovo ekološko vrednost za zagotavljanje biodiverzitete in ekosistemskih storitev, ugodnih klimatskih pogojev, kakovost okolja in blaženja podnebnih sprememb kot tudi medsebojno povezanost in navezanost na naravno zaledje. Pri izboru rastlinskih vrst prednostno uporabljamo ustrezne avtohtone in medonosne rastline. **Morfološke kakovosti** se vežejo predvsem na obliko, lego, strukturo, razporejenost, povezanost in podobo zelenih površin.

Za zagotavljanje **splošne kakovosti in ustreznosti razporeditve** ter urejanja zelenih površin se moramo njihovega načrtovanja lotiti sistemsko in celovito. V ta namen je načrtovanje treba izvesti na različnih ravneh: na strateški ravni kot načrtovanje zelenega sistema ter tudi na izvedbeni ravni, ki morata biti med seboj vsebinsko ustrezno povezani in soodvisni.

Zeleni sistem vzpostavimo kot **krovno načrtovalsko kategorijo** za zagotavljanje in uresničevanje javnih interesov na zelenih in odprtih površinah mesta, torej za vse tiste interese, ki nimajo opredeljenih no-

silcev načrtovanja in so zato v razvojnih dogajanjih lahko naključno ali namenoma prezrti ali neupoštevani, uveljavljajo pa se na zelenih in odprtih površinah mesta.

Za zagotavljanje kakovostnih in strokovno ustreznih rešitev je pomembno, da zasnovo zelenega sistema na vseh ravneh izdeluje načrtovalec ustrezne stroke (krajinska arhitektura) ter da se za vse ureditve v krajini v urbanem prostoru, za objekte v javni rabi (tudi površine ob stavbah in ob prometnih površinah) izdela ustrezna projektna dokumentacija, katere ključna sestavina je **načrt s področja krajinske arhitekture**, izdelan skladno s pravili stroke. Projektno dokumentacijo za samostojne zelene površine se izdela skladno s sprejetimi strokovnimi načeli o vodenju projektov.

Za vsa večja in/ali bolj večplastna območja zelenih površin (mestni parki, parkovne poteze, rekreacijska območja, pokopališča, območja v sklopu večstanovanjske gradnje ipd.) je rešitve treba pridobiti s **projektnim natečajem**.

Za zagotavljanje ustrezne kakovosti načrtovanja zelenega sistema na regionalni in lokalni (mestni) ravni (preverjanje ustreznosti načrtovanih posegov z vidika doseganja strateških ciljev) **vzpostavimo spremljanje procesa načrtovanja in uresničevanja** strateških ciljev, ustreznosti prostorskega razvoja glede na vizijo in zastavljene razvojne cilje s sistemom poročanja in upoštevanja izboljšav, povezano z izvedbenimi dokumenti.

Za učinkovito izvajanje načrtovanja je kot del zelenega sistema potrebna **izdelava akcijskega načrta** za izvajanje z zagotovljenim povezovanjem posameznih služb (konkretno izvajanje, namenska rezervacija prostora za ključne ureditve).

Za zagotavljanje ustrezne kakovosti in vzdrževanja zelenih površin **vzpostavimo sistem spremljanja konkretnega stanja** zelenih površin v mestu ali naselju.

Za učinkovito spremljanje stanja je ključnega pomena, da predhodno izdelamo **strokovne analize in vrednotenja** glede na opredeljene razvojne cilje zelenega sistema naselja ter **strokovne podlage** za določitev minimalnih zahtev za zelene površine in oblikovanje navodil za izbor vrst, saditev, vzdrževanje in nadomestno saditev pri prenovah za posamezne dele mesta oziroma naselja.

Za spremljanje stanja **vzpostavimo primerne podatkovne baze zelenih površin** in površin z režimom zelenega sistema ter enotno evidenco zelenih površin s seznamom preveritvenih vsebin (glede na obseg oz. tip zelenih površin v naselju; za mesta nujno tudi evidenco dreves), izdelamo program periodičnega načrtnega spremljanja stanja (monitoringa) zelenih površin ter opredelitev izvajalca načrtnega spremljanja stanja (strokovno neodvisno telo).

Vzpostavitev evidenc

V vseh naseljih je treba vzpostaviti vodenje podatkov o javnih zelenih površinah (podatkovna baza, zbirnik) z grafičnim pregledom oziroma kartografskim prikazom teh površin – tako imenovano **evidenco zelenih površin** kot eno izmed omrežij javne infrastrukture. Evidenca zelenih površin je osnova vzpostavitve enotnega sistema načrtnega spremljanja stanja (monitoringa) in vzdrževanja zelenih površin, ki naj zajema vse tipe javnih in poljavnih zelenih površin ter poda opisne in grafične informacije o posamezni zeleni površini (popisni list skupaj s popisom opreme, prvin, stopnje letnih vlaganj, upravljavca itn.) ter merila za ocenitev javnih površin (oceno vrednosti prvin in opreme javne površine na podlagi predpisov o amortizaciji za obstoječe zelene površine oz. na podlagi dokumentacije o investiciji za novo načrtovane zelene površine).

Preglednica 1: Kazalniki za spremljanje stanja posameznih zelenih površin

preskrbljenost z zelenimi površinami	Opremljamo s številom m ² določenega tipa zelenih površin na prebivalca, radiji in kakovostjo dostopnosti do različnih tipov zelenih površin, ki so ključne s socialnih vidikov. Preskrbljenost spremljamo na ravni celotnega naselja.
dostopnost	Število varnih in privlačnih peš (in kolesarskih) dostopov do posameznega tipa zelenih površin znotraj predpisanega radija dostopnosti ter strokovna ocena splošne javne dostopnosti območja.
kakovost zelene površine	Ocenjujemo s presojo strokovne kakovosti stanja rastlin, tratnih površin, vodnih elementov, opreme, grajenih objektov, s podatki o stanju okolja (zrak, voda in tla, hrup) ter oceno oblikovne in funkcionalne vrednosti ureditve.
biotska raznovrstnost	Ocenjujemo na podlagi števila različnih rastlinskih in živalskih vrst oziroma njihovih življenjskih okolij v območju (habitatni tipi).
varnost	Ocenjujemo glede na stanje opreme ter ureditev in število nesreč.
vzdrževanje	Opremljamo glede na pogostnost vzdrževalnih del ter redno preverjanje stanja čistoče in vzdrževanosti.
obiskanost	Beleženje števila dejanskih uporabnikov zelene površine v različnih obdobjih.
privlačnost in ustreznost za uporabo	Ocenjujemo glede na število in strukturo možnih uporabnikov (ljudi, ki bivajo in delajo v radiju dostopnosti zelene površine), dejanskega števila in strukture uporabnikov, števila različnih aktivnosti.
zadovoljstvo uporabnikov	Ugotavljamo na podlagi anketnih vprašalnikov ter stanja na področju vandalizma (število poškodb in konfliktnih dogodkov).
financiranje	Ocenjujemo glede na predvidena in dejansko zagotovljena finančna sredstva za urejanje, upravljanje in vzdrževanje zelene površine ter tudi zelenega sistema kot celote. Spremljamo na ravni celotnega naselja.

Za spremljanje stanja posameznih zelenih površin pri kazalnikih, ki se nanašajo na vidike kakovosti, uporabljamo lestvico: občutno izboljšanje (5), izboljšanje (4), brez spremembe (3), poslabšanje (2) in občutno poslabšanje (1).

Evidenca dreves je dodatni podatkovni sklop in ga praviloma vzpostavimo za mesta oziroma večja naselja. V njej so opredeljena drevesa, pomembna v mestotvorni funkciji (ključni gradniki zelenih površin v naseljih). Drevesa, vključena v evidenco, so lahko na javnih in zasebnih zemljiščih. Z izdelano evidenco (vsebuje vrstne, velikostne, stojiščne, rastiščne, statične, lastniške in druge podatke) se hkrati vzpostavi tudi sistem načrtnega spremljanja stanja (monitoringa) mestnih dreves (občasni oz. periodični pregledi).

Splošne usmeritve za opremljanje zelenih površin

Opremljanje zelenih površin zagotavljamo glede na funkcijo in uporabo posamezne zelene površine. Glede na stopnjo opremljenosti javne zelene površine razporedimo v štiri kategorije.

Preglednica 2: Opis kategorij stopnje opremljenosti javnih zelenih površin

stopnja I: visoka stopnja opremljenosti	Zajema površine, katerih raba je intenzivna in kjer se zadržuje veliko število ljudi, gre za osrednje javne zelene površine, kot so mestni parki, tematski parki in druge ureditve – pomeni izdatno opremljenost z elementi za sedenje (npr. klopi), koši za smeti, stojali za kolesa, pitniki, elementi za ustrezno osvetlitev, informacijsko opremo ter drugo, posebno opremo npr. igrala, vodni motivi, senčnice, specifična oprema (tematska, inovativne oblikovalske rešitve itd.).
stopnja II: srednja stopnja opremljenosti	Zajema javne zelene površine, kot so lokalni parki, rekreacijska območja, pokopališča in območja vrtičkov – pomeni opremljenost z manj številnimi elementi za sedenje, koši za smeti, stojali za kolesa, pitniki, elementi osvetlitve, informacijsko opremo ter drugo opremo v manjšem obsegu (npr. igrala, vodni motivi, senčnice).
stopnja III: nizka stopnja opremljenosti	Zajema površine, katerih raba je manj intenzivna; to so nekatere ureditve v povezavi s prometom ali ob industrijskih objektih, območja na katerih prevladuje druga raba pretežno naravnega izvora, npr. mestni gozd in multifunkcionalna kmetijska območja in podobno – pomeni opremljenost z maloštevilnimi elementi za sedenje, koši za smeti, stojali za kolesa, informacijsko opremo ter izjemoma elementi osvetlitve.
stopnja IV: najnižja stopnja opremljenosti	Zajema površine, na katere se zaradi njihovih prevladujočih drugih funkcij posega v minimalnem obsegu, npr. ekološko pomembna območja – pomeni opremljenost z le posameznimi elementi za sedenje, koši za smeti in informacijsko opremo.

Splošne usmeritve za vzdrževanje zelenih površin

Vzdrževanje zelenih površin opredelimo z odlokom o urejanju podobe naselij in krajine, vključuje pa aktivnosti, kot so pogostost pregledov ter oskrbe elementov in opreme; vzdrževanje trat in izvajanje košnje; obrezovanje živic in urejanje robov; ter oskrbo dreves, grmovnic in drugih zasaditev; čiščenje površin, praznjenje košev (glej prilogo II – oskrba in vzdrževanje zasajenih površin). Vzdrževanje se izvaja glede na funkcijo in uporabo zelenih površin. Glede na intenziteto oziroma pogostost vzdrževalnih ukrepov javne zelene površine razporedimo v štiri kategorije.

Preglednica 3: Opis kategorij stopnje vzdrževanja javnih zelenih površin

stopnja I: zelo intenzivno vzdrževanje	Zajema pomembne javne zelene površine, parke, otroška igrišča in druge ureditve, kjer se zadržuje veliko ljudi in vključuje: minimalno tedenski pregled, vzdrževanje trat in košnjo glede na tip trate (glej prilogo II), 2–3-krat letno obrezovanje živic in urejanje zelenih robov, oskrbo dreves, grmovnic in drugih zasaditev (glej prilogo II), oskrbo opreme, kot je določeno v načrtu vzdrževanja oz. najmanj 1-krat letno, saniranje poškodb opreme v 24 urah, 2-krat tedensko praznjenje košev za smeti.
stopnja II: intenzivno vzdrževanje	Zajema vse druge javne zelene površine v uporabi in obcestne ter ulične zelene pasove oziroma ureditve in vključuje: minimalno mesečni pregled, vzdrževanje trat in košnjo glede na tip trate (glej prilogo II), 2-krat letno obrezovanje živic in urejanje zelenih robov, oskrbo dreves, grmovnic in drugih zasaditev (glej prilogo II), oskrbo opreme, kot je določeno v načrtu vzdrževanja oz. najmanj 1-krat letno, saniranje poškodb opreme v 2 dneh (ob nevarnih poškodbah v 24 urah), 1-krat tedensko praznjenje košev za smeti.
stopnja III: manj intenzivno vzdrževanje	Zajema površine, ki večino časa niso v uporabi, npr. ekstenzivne travniške površine, robne dele rekreacijskih območij, in vključuje: minimalno 2-kratni sezonski pregled (spomladi in jeseni), vzdrževanje trat in košnjo glede na tip trate (glej prilogo II), 1-krat letno obrezovanje živic in urejanje zelenih robov, oskrbo dreves, grmovnic in drugih zasaditev (glej prilogo II), oskrbo opreme, kot je določeno v načrtu vzdrževanja oz. najmanj 1-krat letno, saniranje poškodb opreme v 1 tednu (ob nevarnih poškodbah v 24 urah), 2-krat mesečno praznjenje košev za smeti (odvisno od sezone).
stopnja IV: minimalno vzdrževanje	Zajema površine, ki za svoj obstoj ne potrebujejo vzdrževanja oz. se to opravi le v dolgih časovnih intervalih (npr. nekaj let), na primer ekstenzivne zelene strehe, dela se prilagodi in izvaja po potrebi, pregled teh površin se izvaja 1-krat letno.

Vzdrževanje zelenih površin je v javnem interesu, zato se lahko z vzdrževalnimi ali varovalnimi ukrepi v javnem interesu poseže tudi na zelene površine, ki niso v javni lasti (varnost; drevesa). Pogostost vzdrževanja se določi za različna območja in obdobja. V začetnem obdobju po izvedbi ureditev je pričakovano manjše vzdrževanje opreme in elementov, večje pa je vzdrževanje, povezano z ukrepi za kakovostno vraščanje rastlinskega materiala. V poznejših obdobjih že vzpostavljene ureditve se pričakuje manjše redno vzdrževanje vzpostavljenih zasaditev, večje pa za vzdrževanje opreme in elementov. Pri načrtovanju zelenih površin njihovo vzdrževanje predvidimo že pri izdelavi projektne dokumentacije. Načrt vzdrževanja zelenih površin je običajno sestavni del načrta krajinske arhitekture za večja in/ali bolj kompleksna območja. V projektni dokumentaciji je opredeljena tudi garancijska doba oziroma investicijsko vzdrževanje rastlinskega materiala. Praviloma je izvajalec vzdrževanja javnih zelenih površin lokalna gospodarska javna služba.

5.2 Usmeritve in podrobnejša pravila za načrtovanje in urejanje posameznih tipov zelenih površin

Usmeritve in podrobnejša pravila za načrtovanje in urejanje posameznih tipov zelenih površin so namenjene predvsem opredeljevanju prostorskih izvedbenih pogojev in drugih določil načrtovanja na izvedbeni ravni občinskih prostorskih načrtov. Njihova uporaba se praviloma neposredno povezuje s strateškimi določili zelenega sistema oziroma z opredeljeno vizijo, cilji in prednostnimi nalogami prostorskega razvoja obravnavanega območja, ki se vedno pripravijo glede na lokalni družbeno-ekonomski in prostorski kontekst. Hkrati se usmeritve in podrobnejša pravila na ravni strateškega načrtovanja prostorskega razvoja uporabijo kot izhodišča za analizo in oceno stanja preskrbljenosti območja z različnih vidikov zelenih površin ter določitev potreb, možnosti, ciljev in razvojnih usmeritev za izboljšanje stanja.

Ne glede na velikost naselij sta za zagotovitev ustreznega stanja zelenih površin v vseh naseljih nujna celostna analiza prostorskega konteksta in vrednotenje zelenih površin (stanje, problemi in potenciali, potrebe po določenem tipu zelene površine itn.), na podlagi katerih na lokalni ravni prilagodimo tipologijo zelenih površin, določimo skupna izhodišča za načrtovanje, upravljanje in vzdrževanje zelenih površin ter lokalne standarde in usmeritve za posamezne tipe zelenih površin. Osnovni opredeljeni kriteriji so: preskrba po tipu zelene površine, dostopnost, ustrezna velikost in kakovost ureditve (pričakovane prostorske značilnosti, celovitost zasnove, kakovost oblikovanja, raven in tip opremljenosti, vzdrževanje). Za posamezne tipe zelenih površin se določen kriterij opredeli kot splošna usmeritev, med tem ko je za določene kriterije možna prilagoditev oziroma opredelitev usmeritev, prilagojenih glede na lokalno situacijo (v okviru prostorskih aktov). Glede na raznolikost slovenskih naselij in posebnosti načrtovanja teh površin je osnovevanje teh usmeritev mogoče le z ustrezno strokovno presojo.

V nadaljevanju so navedene usmeritve in normativi za posamezne tipe zelenih površin, ki jih lahko po pojavnosti združimo v naslednje skupine: zelene površine samostojnega značaja, zelene površine v povezavi s stavbami in zelene površine v okviru primarnih in drugih rab. Usmeritve in podrobnejša pravila se v procesu načrtovanja prilagodi lokalni ravni oziroma kontekstu urejanja. Navedene usmeritve pomenijo podrobnejša pravila, ki dopolnjujejo splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin.

1. Usmeritve in podrobnejša pravila za zelene površine, ki imajo samostojen značaj, se načrtujejo kot zaključene enote, so običajno javno dostopne in praviloma obravnavane kot samostojna posebna namenska raba (zelene površine) obsegajo:
 - **določilo minimalnega skupnega obsega površine za posamezni tip zelene površine** (v m²/prebivalca) oziroma **minimalne velikosti posamezne zelene površine znotraj tipa zelene površine** (v m²), s čimer se zagotavlja pogoje za ustrezno delovanje posameznega tipa zelene površine;

- **smernice za zagotavljanje enakovredne dostopnosti** posameznih tipov zelenih površin za vse prebivalce naselja oziroma občine – za **javno dostopnost** ter **maksimalno oddaljenost v metrih**, ki upošteva tudi vse ovire dostopnosti, in/ali **maksimalni čas dostopnosti peš**;
 - **delež raščenege terena**, s katerim se zagotavlja prost odtok meteorne vode oziroma stik z matično podlago;
 - **pokritost z drevesnimi krošnjami** – za zagotavljanje ustreznih mikroklimatskih pogojev in ekosistemskih storitev;
 - **smernice za zagotavljanje kakovosti ureditve posameznega tipa zelenih površin**, ki opredeljujejo pričakovane prostorske značilnosti, kakovost, opremljenost;
 - **smernice za zagotavljanje kakovosti urejanja in vzdrževanja** posameznega tipa zelenih površin, ki se nanašajo na posamezne vidike vzdrževanja in upoštevajo priporočene standarde;
 - stopnjo opremljenosti, pri čemer je opredeljena lestvica od 1 do 4, ki določa površine z visoko, srednjo, nizko in najnižjo stopnjo opremljenosti glede na funkcijo in uporabo teh površin;
 - stopnjo vzdrževanja, pri čemer je opredeljena lestvica od 1 do 4, ki določa zelo intenzivno, intenzivno, manj intenzivno ter minimalno vzdrževanje glede na funkcijo in uporabo teh površin.
2. Usmeritve in podrobnejša pravila za zelene površine v povezavi s stavbami obsegajo:
- **skupni delež zelenih površin** glede na celotno površino obravnavanega območja – minimalni skupni obseg se opredeljuje glede na potrebe po površini za kakovostno izvajanje funkcij območja (npr. m²/uporabnika stavbe), tip stavbe, urbanistično zasnovo, zasnovo zelenega sistema (širši prostor) in lokalni kontekst. V izračun deleža zelenih površin se vključijo zgolj dejanske ureditve zelenih površin, ki so strnjene in prepoznane kot celota, ne pa tudi posamezne vmesne zelenice, ki so manjše od 10 m² oziroma ožje od 1,5 m;
 - **opredelitev funkcij, vsebine in kakovosti ureditev**, pričakovanih prostorskih značilnosti, kakovosti oblikovanja, minimalnega obsega in vrste opremljenosti, delež (%) pokritosti z drevesnimi krošnjami (za zagotavljanje ustreznih mikroklimatskih pogojev in ekosistemskih storitev);
 - za območja stanovanjskih stavb se določa tudi **faktor odprtih bivalnih površin** (FBP – razmerje med odprtimi bivalnimi površinami in celotno površino gradbene parcele, namenjene gradnji stavb s stanovanji), to je razmerje med odprtimi bivalnimi površinami in gradbeno parcelo, pozidano ali namenjeno gradnji stanovanjskih stavb, pri čemer se za odprto bivalno površino šteje zeleno ali utrjeno površino, namenjeno prebivanju na prostem, ki se ne uporablja kot prometna, komunalna ali druga funkcionalna površina (vir: Urbanistični terminološki slovar); na območjih znotraj zelenega sistema se delež zelenih površin v FBP ustrezno poveča;
 - za območja nestanovanjskih stavb se določi razmerje med zelenimi površinami na raščem terenu in celotno površino gradbene parcele, ki se izrazi kot **faktor zelenih površin** oziroma **minimalni delež raščenege terena**, s katerim se zagotavlja prost odtok meteorne vode oziroma stik z matično podlago; na območjih znotraj zelenega sistema se FBP ustrezno poveča;
 - **pokritost z drevesnimi krošnjami** – za zagotavljanje ustreznih mikroklimatskih pogojev in ekosistemskih storitev;
 - smernice za zagotavljanje **ustrezne povezanosti stavbe in pripadajoče zelene površine**;
 - smernice **dostopnosti** tipa površine (pogoji in raven dostopnosti);
 - smernice za **zagotavljanje kakovosti urejanja in vzdrževanja** posameznega tipa zelenih površin;
 - stopnjo opremljenosti, pri čemer je opredeljena lestvica od 1 do 4, ki določa površine z visoko, srednjo, nizko in najnižjo stopnjo opremljenosti glede na funkcijo in uporabo teh površin;

- stopnjo vzdrževanja, pri čemer je opredeljena lestvica od 1 do 4, ki določa zelo intenzivno, intenzivno, manj intenzivno in minimalno vzdrževanje glede na funkcijo in uporabo teh površin.
- 3. Usmeritve in podrobnejša pravila za zelene površine v okviru primarnih rab (npr. kmetijstva, urejanja vodotokov, gozdarstva) obsegajo režime varovanja s stališča funkcij zelenih površin ali režime (pre)urejanja kot prilagajanja novim okoliščinam, funkcijam, potrebam in rabam. Glede na upravljavski načrt se opredeli stopnja opremljenosti in stopnja vzdrževanja.
- 4. Usmeritve in podrobnejša pravila za zelene površine pri drugih vsebinah (npr. v povezavi s prometnimi ureditvami in območja posebnih kulturnih in naravnih vrednosti znotraj naselja) obsegajo določila glede na pojavnost teh površin – oblikovanje, opremljenost, vzdrževanje in podobno.

1. Parki

Parki so celovito urejena in jasno prepoznavna samostojna območja javnega odprtega prostora naselja, namenjena najširšemu krogu uporabnikov za preživljanje prostega časa, sprostitve, oddih ter doživljanje krajinskih in drugih prizorišč. Zanje so značilni prevladujoč delež naravnih prvin, ki obsegajo vsaj 2/3 površine območja, dobra opremljenost, oblikovanost in zaključenost prostora. Ureditve parkov vedno vključujejo območja za druženje in igro vseh starostnih skupin. To pomeni območja otroških igrišč, večnamenske površine za igro (npr. športne aktivnosti na tratni površini), lahko pa tudi ograjeni prostor za pse, balinišče, zunanji fitnes in podobno. Parke in parkovne ureditve sestavljajo pretežno krajinske prvine, kot so trate, nasadi rastlin (dreves, grmovnic, trajnic in drugih rastlin), vodni motivi in drugi naravni elementi, ki jih dopolnjujejo poti, ploščadi in ureditve ali oprema za druženje, posedanje, igro in šport ter spomeniki, obeležja in podobno.

Parke oziroma parkovne ureditve glede na značaj delimo v tri skupine (podrobnejše tipe): mestne parke, lokalne parke in parkovne poteze. Njihovo število, razporeditev in obseg so odvisni tako od velikosti kot tudi od značilnosti naselja, pogojev dostopnosti prostora, njegove naravne in krajinske značilnosti ter od števila (in gostote) prebivalcev, pa tudi števila delovnih mest in obiskovalcev, kjer slednji kategoriji znatno presegata število prebivalcev.

Za kakovost bivanja in dela v naselju je pomembna enakovredna preskrbljenost s parki, kar pomeni, da morajo imeti vsi prebivalci ter zaposleni zagotovljen enakovreden in varen dostop do ustrezno urejenih in obsežnih parkovnih površin.

Vsako mesto mora imeti vsaj en mestni park.

Zasnovo za mestne parke ter druge večje parkovne ureditve, ki so kompleksni objekti, je treba pridobiti z javnim projektnim natečajem, saj se s tem zagotovi strokovno ustrezne in oblikovno kakovostne rešitve za posamezna območja. Za ureditev vseh parkovnih površin se izdelata ustrezno projektno dokumentacijo (področje krajinske arhitekture), ki praviloma zajema tudi načrt obratovanja in vzdrževanja.

Poleg usmeritev za posamezen tip parkov, ki so navedene v nadaljevanju, je pri ureditvah treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za igrišča oziroma igralne prostore.

Javnih parkov načeloma ne ograjujemo. Varnost in zaščito pred škodljivimi vplivi z okolice je treba zagotoviti s samo ureditvijo, na primer z oblikovanjem reliefa, zasaditvami in umestitvijo drugih elementov.

Slika 7: Primeri mestnih in lokalnih parkov



Mestni park, Ljubljana *(foto: J. Kozamernik)*



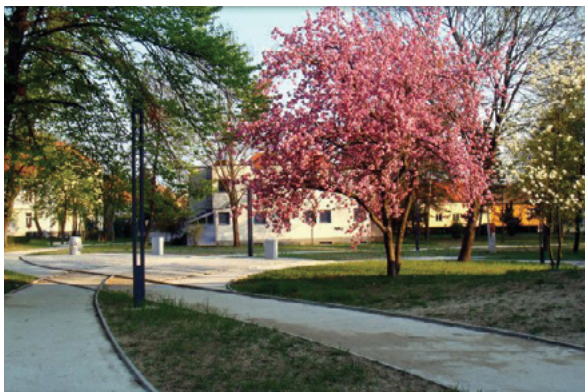
Lokalni park, Ljubljana *(foto: J. Kozamernik)*



Mestni park, Maribor *(foto: Z. Jerman)*



Mestni park, Berlin *(foto: J. Kozamernik)*



Mestni park, Lendava *(foto: B. Jerebic)*



Lokalni park, Portorož *(foto: Arhiv MOP)*

1.a Mestni parki

Mestni parki so namensko urejena območja javnega odprtega prostora večje razsežnosti znotraj ali ob robu grajene strukture naselja, ki so namenjeni vsem prebivalcem naselja kot tudi drugim obiskovalcem tako za vsakdanjo kot tudi občasno uporabo. Običajno se urejajo kot izrazito večfunkcionalni prostori s prevladujočim deležem naravnih prostorskih prvin ter imajo poudarjeno identitetno, reprezentativno in oblikovno vrednost.

oblikovanje	Območje parka je jasno opredeljeno s prepoznavnimi vstopi. Notranja struktura ureditve je običajno kompleksna z raznovrstno (tudi kulturno) programsko vsebino. Praviloma so to parki večje oblikovne vrednosti ter z reprezentativno-simbolnim pomenom za mesto kot celoto. Oblikovanje prostora je praviloma enovito, celostno in vključuje opremo ter elemente ustrezne oblikovne vrednosti. Z oblikovalskim jezikom celote se strokovno uskladi in ustrezno umesti tudi posebna tipska oprema (npr. igrala, naprave za fitnes).
minimalna velikost	1–3 ha ali več, glede na velikost naselja; Min. 1 mestni park v naseljih z več kot 3.000 prebivalci
raščten teren	Min. 85 %
dostopnost	Javno Max. oddaljenost od območij stanovanj in delovnih mest do najbližjega mestnega parka je 15 minut (900 m) hoje; za pešce in kolesarje se zagotavlja urejene dostopne poti iz širšega območja. Na vstopih so umeščena parkirišča za kolesa. Zagotovljeni sta enakovrednost dostopnosti in možnost uporabe za funkcionalno ovirane osebe.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju vsaj 30–50 % parkovne površine (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Obvezno vsebuje otroško igrišče min. površine 500 m² in prostore za druženje in aktivnosti različnih starostnih skupin, na primer območje za zunanji fitnes, prostor za igre (šah), balinanje, koši za metanje frizbija ipd. V območju parka se praviloma uredi min. 1 pitnik in javno dostopne sanitarije (lahko samostojno ali v sklopu drugega objekta). Praviloma vključujejo tudi posebno območje za pse (pasji park). Priporočena je dopolnitev s kulturnimi vsebinami.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I

1.b Lokalni parki

Lokalni parki so namensko urejena območja javnega odprtega prostora manjše razsežnosti znotraj grajene strukture naselja. Priporoča se njihova povezava z lokalnim središčem. Namenjeni so predvsem lokalnim prebivalcem za vsakdanjo uporabo. Ureditev ima obvezno različne vsebine in elemente, ki omogočajo druženje, igro in vsakdanje aktivnosti vsem starostnim skupinam prebivalcev. Zanje so značilni prevladujoč delež naravnih prostorskih prvin ter celovitost in zaključenost prostora ter soustvarjanje lokalne podobe – identitete prostora.

oblikovanje	Značilni so jasna opredeljenost območja, manj kompleksna notranja struktura in dobra programska opremljenost, prevladujoč delež naravnih prvin ter prepoznavna celovitost in zaključenost prostora. Območja so zasnovana celostno, oprema in elementi se uskladijo z oblikovalskim jezikom celote.
minimalna velikost	500 m ² –1 ha, glede na velikost naselja, gostoto in število prebivalcev Min. 1 lokalni park v vseh naseljih z več kot 100 prebivalci
raščen teren	Min. 75 %
dostopnost	Javno Max. oddaljenost od območij stanovanj in delovnih mest do najbližjega lokalnega parka je 5 min (300 m) hoje; za pešce in kolesarje se zagotavlja urejene dostopne poti iz širšega območja. Na vstopu so umeščena parkirišča za kolesa. Zagotovljeni sta enakovrednost dostopnosti in možnost uporabe za funkcionalno ovirane osebe.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju vsaj 30–50 % parkovne površine (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Obvezno je otroško igrišče ali območje za igro s površino najmanj 200 m ² ter ureditev za nekonfliktno druženje in prostočasne aktivnosti različnih starostnih skupin. Priporočena je tudi ureditev posebnega območja za pse (pasji park).
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I

1.c Parkovne poteze

Parkovne poteze so izrazito linearne ureditve javnega odprtega prostora, ki hkrati zagotavljajo uporabne in povezovalne funkcije. Mednje sodijo na primer parkovne poteze ob vodah in tematske parkovne poteze. Pojavljajo se le v določenih naseljih (niso značilni tip večine naselij). Parkovna poteza lahko nadomesti mestni ali lokalni park (tudi več parkov), kadar sta njena opremljenost in/ali zasnova skladni s smernicami za mestne oziroma lokalne parke.

oblikovanje	Značilna je linearnost (vzdolžnost) prostorske ureditve s prevladujočimi naravnimi prvinami ter s prepoznavno enovitostjo zaradi prostorske zasnove in/ali programskih značilnosti. Del ureditve sta praviloma tudi urejena povezovalna pešpot širine vsaj 2,5 m in kolesarska steza širine vsaj 1,6 m. Po drugih značilnostih so enake parkom – namenjene so preživljanju prostega časa in doživljanju narave, imajo prepoznano zasnovo in jih sestavljajo večinoma krajinske prvine. Območja so zasnovana celostno, oprema in elementi so enotnega oblikovnega značaja.
minimalna velikost	Širina poteze odvisna od prostorskih značilnosti in programa, min. 20 m
raščeni teren	Min. 60 %
dostopnost	Javno Povezava z drugimi javnimi prostori (5- ali 15-minutna dostopnost peš od območij stanovanj in delovnih mest); urejena ustrezna dostopnost za pešce in kolesarje s širšega območja.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju vsaj 30–40 % parkovne površine (odvisno od klimatskih pogojev v regiji) – z drevoredno potezo in/ali gruče vegetacije
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Ob poti so na najmanj vsakih 300 m obvezno urejena počivališča, priporočeno v kombinaciji z ureditvami za otroško igro in/ali druge aktivnosti, tematske poudarke in programske ureditve, ki omogočajo razstave, zunanji fitnes, družabne igre, balinanje, koše za metanje frizbija, poligon za pse ipd.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I

Slika 8: Primer zelene povezovalne poteze



Zelena povezovalna poteza, Kopenhagen, Danska
(foto: J. Kozamernik)

2. Javna igrišča za otroke in mladostnike

Otroška igrišča in druga javna igrišča za otroke in mladostnike so posebej zasnovani javno dostopni odprti prostori za igro in druženja otrok in mladih, ki zagotavljajo varne pogoje za odraščanje. Sodiijo med obvezne javne odprte površine, ki jih mora imeti naselje z več kot 100 prebivalci. Igrišča so lahko posebna območja ali pa so vključena v druge tipe zelenih površin oziroma druge prostore, kjer pričakujemo več otrok in mladostnikov. Tako so otroška igrišča in prostori za mlade obvezna ureditev v parkih, stanovanjskih območjih ter območjih vrtcev in šol.

oblikovanje	Celostna ureditev igrišč vključuje prostore za večje in manjše aktivnosti – območja igral in območja zadrževanja, druženja, neformalne igre in počitka. Ograditev javnih igrišč ni priporočljiva, razen ob mejitvi na nevarna območja, pri čemer se prepreke prednostno vzpostavlja z oblikovanjem terena, zasaditvami ali drugimi (večnamenskimi) prvinami. Posebna pozornost je potrebna tudi pri uporabi ustreznih rastlinskih vrst (zaradi strupenosti in alergenosti), upoštevanju varnostnega prostora posameznih igral in izboru varnostnih podlag pod igrali (prednostno se uporablja naravne sipke materiale).
minimalna velikost	Min. velikost 200 m ²
delež zelenih površin	Delež zelenih površin na raščenem terenu min. 30 % območja igrišča Na območjih z RZS je delež zelenih površin na raščenem terenu min. 50 %.
dostopnost	Javno ali poljavno (režimi) Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje s širšega območja; parkirišča za kolesa, dostopnost in možnost uporabe za funkcionalno ovirane osebe.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju vsaj 30 % igrišča (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); v poletnih mesecih mora biti na 80 % območij za sedenje in mirno igro zagotovljena senca (prednostno naravna).
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Obvezno vsaj tri različna igrala oziroma vsaj eno večnamensko igralo za različni tip igre in različna starostna obdobja. Večje igrišče (nad 500 m ²) mora imeti v bližini tudi pitnik, pri manjših igriščih je pitnik zaželen. Različne možnosti za sedenje v senci in z dobrim pogledom na različna igralna območja.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I Nujen je občasen oz. periodičen pregled igrišč za zagotavljanje urejenosti in varnosti.

Slika 9: Primer javnega otroškega igrišča



Javno otroško igrišče v mestnem parku, Ljubljana
(foto: J. Kozamernik)



Javno otroško igrišče, Nova Gorica
(foto: J. Kozamernik)



Javno otroško igrišče, Berlin, Nemčija
(foto: J. Kozamernik)



Javno otroško igrišče v stanovanjskem območju, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)

Za ureditev območij igrišč in s tem zagotovitev ustrezno oblikovanega prostora za otroško igro je treba izdelati ustrezno projektno dokumentacijo (njena ključna sestavina je načrt krajinske arhitekture, zajema pa praviloma tudi načrt obratovanja in vzdrževanja). Poleg posebnih usmeritev in normativov za načrtovanje igrišč, navedenih v preglednici na strani 40, je pri ureditvah igrišč treba upoštevati vse veljavne standarde za opremo in površine otroških igrišč, posebne smernice za igrišča ob posameznih vrstah objektov ter splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin.

3. Zelene površine v stanovanjskih območjih

Zelene površine v stanovanjskih območjih ali stanovanjska krajina so okolje, v katerem ljudje preživimo večji del dnevnega življenja in se z njim še posebej poistovetimo, zato so za zagotavljanje kakovosti bivanja in vsakdanje aktivne uporabe zelenih površin v teh območjih še posebnega pomena. Ta tip zelenih površin zajema veliko različnih zelenih površin: od zasebnega vrta ob enostanovanjski gradnji, skupnih, javnih in poljavnih površin odprtega prostora v okviru stanovanjskih območij do javnih in poljavnih zelenih površin in drugega odprtega prostora v soseskah oziroma območjih z večstanovanjskimi stavbami. Značilno je, da se zelene površine tega tipa običajno ne opredeljuje z namensko rabo Z (zelene površine) ampak se usmeritve za njihovo načrtovanje vključujejo v okvir smernic in podrobnejših pravil za načrtovanje namenske rabe S (območja stanovanj) in posameznih EUP. Opredelitev njihovega obsega je zato neposredno povezana z odločitvami glede izvedbene regulacije, s katero se določa tudi faktor zazidanosti in faktor odprtih bivalnih površin. Minimalni obseg zelenih površin v stanovanjskih območjih se določa glede na naravne in ustvarjene značilnosti prostora, tip zidave kot tudi število prebivalcev oziroma stanovanj in pogoje dostopnost. Pred določitvijo površin gradbenih parcel stavb kot tudi delitev območja na EUP je zato potrebna preveritev tudi s stališča ustreznega zagotavljanja zelenih površin in njihove dostopnosti v območju ter usklajitev s strateškimi usmeritvami za načrtovanje zelenih površin naselja.

Vodilne usmeritve za razporeditev in oblikovanje zelenih površin v stanovanjskih območjih so zagotavljanje enotnega urejanja, ustrezne orientacije in identitete območja glede na lokalne značilnosti posameznega območja, dajanje prednosti peš in kolesarski dostopnosti ter zagotavljanje enakovredne dostopnosti in uporabe prostora za vse stanovalce pripadajočega območja, poenotenje obličnih prostorov ter združevanje različnih, posameznih zelenih površin v večje, sklenjene in med seboj dobro povezane enote, ki običajno niso omejene z mejo gradbene parcele niti nujno EUP. Priporočeno je, da se načrtovanje, urejanje in vzdrževanje zelenih površin v stanovanjskih območjih izvaja v dogovoru in sodelovanju s prebivalci.

Glede na prevladujoč tip stanovanjskih stavb v območju se za smernice in podrobnejša pravila opredeljuje dve osnovni skupini (podtipa) zelenih površin v stanovanjskih območjih, in sicer: zelene površine v območjih s pretežno eno- in dvostanovanjskimi stavbami ter zelene površine v območjih s pretežno večstanovanjskimi stavbami.

Poleg posebnih usmeritev za posamezno skupino, ki so navedene v nadaljevanju, je pri ureditvah treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za igrišča.

Načrtovanje stanovanjske krajine se lahko kombinira z načrtovanjem parkov, otroških igrišč in drugih igrišč za otroke in mladostnike, ob tem pa morajo biti izpolnjeni pogoji dostopnosti in minimalnih velikosti ter drugi minimalni normativi tako za območje kot celotno naselje.

3.a Zelene površine v območjih s pretežno eno- in dvostanovanjskimi stavbami

Med zelene površine v območjih s pretežno enodružinskimi stavbami sodijo pripadajoči zasebni vrtovi ter skupne zelene površine, ki so javno dostopne, namenjene prebivalcem stanovanjskega območja.

oblikovanje	Pri zasebnih vrtovih se za zagotavljanje ekoloških in morfoloških kakovosti širšega območja z ustrezno opredelitvijo dvoriščnih gradbenih mej zagotavlja večje zelene sklenjene površine (stikanje vrtov) in s smernicami zasaditev vsaj enega drevesa na vrtu, poenotenje oblikovanja ograj ter pristopov v zasnovi predvrtov. Za kakovost bivanja je nujno vzpostaviti neposredno povezavo med stavbo in bivalnim delom vrta. V skupnih zelenih površinah je obvezno zagotoviti otroško igrišče ustrezne velikosti (glede na število stanovanj) ter območja za srečevanje, druženje in aktivnosti mladostnikov in drugih prebivalcev. Minimalni normativ se uporabi v območjih z več kot 8 eno- ali dvostanovanjskih stavb za novo načrtovana območja. Za zagotovitev preskrbljenosti se normativ po skupnih zelenih površinah predvidi tudi v območjih z eno- ali dvostanovanjsko gradnjo. Prilagodi se ga glede na normativ dostopnosti in lokalne prostorske možnosti. Večja parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. velikost skupne sklenjene zelene površine je 250 m ² oziroma 5 m ² na stanovanje, velikost prostora za otroško igro na tem območju je min. 80 m ² . Za obstoječa območja – tudi z razpršeno poselitvijo – se normativ prilagaja glede na lokalni kontekst in prostorske zmožnosti.
delež zelenih površin	Minimalni FBP se priporoča glede na gostoto pozidanosti in tip naselja (urbano, podeželsko): - v območjih z gostejšo pozidavo je FBP min. 30 %, - v območjih z redkejšo pozidavo je FBP min. 40 %; od teh površin (FBP) je min. 70 % zelenih površin na raščenem terenu (na območjih z RZS min. 80 %). Min. 1 skupna enotna (sklenjena) zelena površina na območje z več kot 15 eno- ali dvostanovanjskimi stavbami.
dostopnost	Skupna zelena površina: javno ali poljavno, odvisno od lokalnega konteksta Skupna zelena površina max. 10 min (600 m) hoje od stanovanjskih stavb; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje
pokritost s krošnjami	Skupne sklenjene zelene površine v predvidenem končnem stanju vsaj 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji).
opremljenost skupnih območij	Stopnja opremljenosti II Na posameznem igrišču min. dve različni igrali za različna starostna obdobja oz. vsaj eno multifunkcionalno igralo.
vzdrževanje skupnih območij	Stopnja vzdrževanja II

3.b Zelene površine v območjih s pretežno večstanovanjskimi stavbami

Med zelene površine v območjih s pretežno večstanovanjskimi stavbami sodijo skupne zelene površine v stanovanjskih soseskah in ob posameznih večstanovanjskih objektih. Največkrat so to manjše parkovne ureditve, namenjene vsakdanji uporabi stanovalcev in so pogosto v lastništvu idealnih deležev etažnih lastnikov. Pritličnim stanovanjem lahko pripada pas zasebnih vrtov. Ureditve so pogosto poljavnega značaja, vendar javno dostopne ne glede na lastništvo in upravljanje. Na obsežnejših zelenih površinah se njihov bolj enovit del lahko opredeli tudi kot javna površina v mestni lasti in/ali upravljanju.

oblikovanje	Celovito in vključujoče oblikovanje, ki zagotavlja enakovredne in raznovrstne možnosti vsakdanje uporabe za vse stanovalce ter nekonfliktno razporeditev aktivnosti (uporaba zunanjega prostora naj ne moti bivanja v stavbah). Poudarek na ureditvah, ki niso zelo zahtevne za vzdrževanje; priporoča se ureditev razgibanega terena. V celovito oblikovanje se vključi tudi parkirišča za kolesa in območja za smeti. Pomembno je zagotavljanje varnosti glede ureditev, izbora materialov, rastlin in ločevanja motornega in peš prometa. Zagotavljanje kakovostnih pogledov iz stanovanj ter hkrati zaščita pred nezaželenimi pogledi (zagotavljanje zasebnosti) in varnosti pritličnih stanovanj. Z oblikovanjem se zagotavlja blaženje škodljivih vplivov (hrup, onesnaženja, pogledi, zaščita pred naravnimi nesrečami) ter naravne rešitve zajema padavinske vode, mikroklimatskih kakovosti in drugega. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. velikost skupne sklenjene zelene površine 500 m² oziroma se na stanovanje v večstanovanjski stavbi zagotovi min. 15–25 m² odprtih bivalnih površin (odvisno od lokalnega konteksta in bližine drugih zelenih površin). Na stanovanje je treba zagotoviti min. 6 m² površin za otroško igro (min. 80 m²) in min. 5 m² površin za šport ter potrebe večjih otrok in mladostnikov (min. 50 m²); kjer seštevek površin otroškega igrišča glede na število stanovanj znaša več kot 200 m², je najmanjša velikost enovitega območja igralnih površin 200 m².
delež zelenih površin	Minimalni FBP se priporoča glede na gostoto pozidanosti in tip naselja (urbano, podeželsko): - v območjih z gostejšo pozidavo je FBP min. 35 %, - v območjih z redkejšo pozidavo je FBP min. 40 %, od teh površin (FBP) min. 50 % zelenih površin na raščenem terenu (na območjih z RZS min. 70 %).
dostopnost	Javno ali poljavno Skupna zelena površina je max. 5 min (300 m) hoje od stanovanjskih stavb; urejene in varne dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje. Igralna ureditev za male otroke max. 100 m od vhoda v stavbo, umaknjeno od prometnic.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju vsaj 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Obvezno zagotoviti otroško igrišče ustrezne velikosti (glede na število prebivalcev), toda obvezno vsaj tri različna igrala oz. vsaj eno multifunkcionalno igralo za različna starostna obdobja. Obvezno zagotoviti območja za srečevanje, druženje, športne in druge prostočasne aktivnosti mladostnikov kot tudi vseh drugih skupin prebivalcev. Priporoča se zagotovitev možnosti vrtnarjenja v dimenziji vsaj 1 vrtiček na stanovanje. Priporoča se ureditev parkirišča za kolesa.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I–II

Slika 10: Primeri zelenih površin ob večstanovanjskih stavbah.



Športne in zelene površine v večji soseski večstanovanjskih stavb, Ljubljana
(foto Z. Jerman)



Parkovna površina z otroškim igriščem v soseski, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)



Zelene površine in otroško igrišče ob blokih v soseski večstanovanjskih stavb, Ljubljana
(foto Z. Jerman)

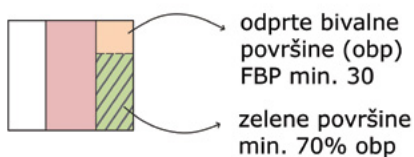
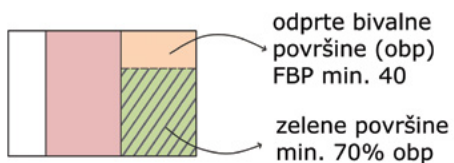


Vrtički v stanovanjski soseski, Lizbona, Portugalska (foto: J. Kozamernik)

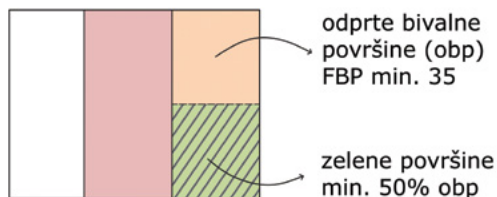
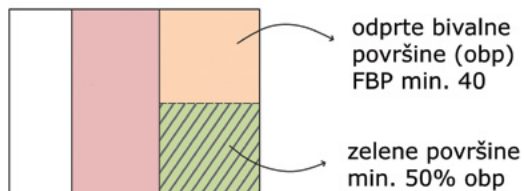
Slika 11: Priporočeni minimalni deleži zelenih površin v območjih s stanovanjskimi stavbami

Delež zelenih površin

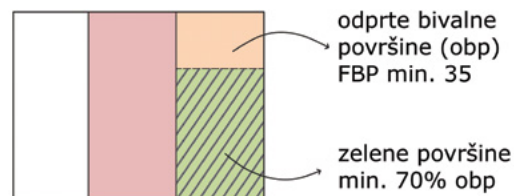
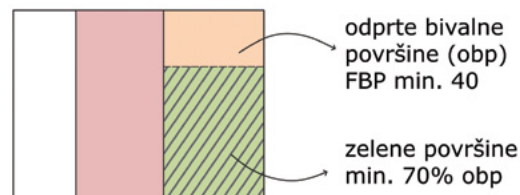
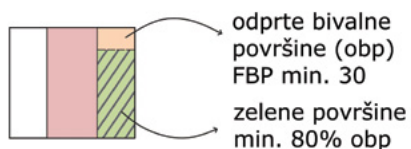
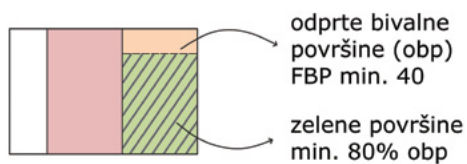
v območjih z eno- in dvostanovanjskimi stavbami (redkejša /gostejša zazidava)



v območjih z večstanovanjskimi stavbami (redkejša /gostejša zazidava)

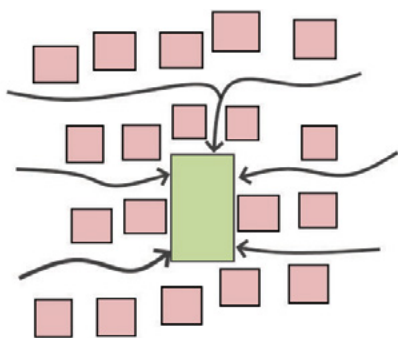


V območjih z režimom zelenega sistema

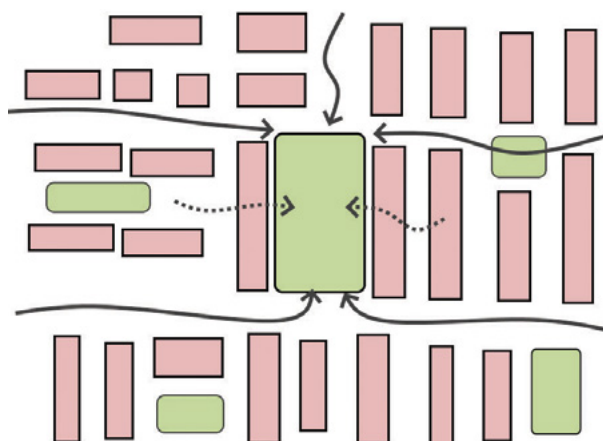


Skupna zelena površina

skupna sklenjena zelena površina
min. 250m² ali 5m²/stanovanje



skupna sklenjena zelena površina
min. 500m² ali 15-25m²/stanovanje



4. Zelene površine ob stavbah s programom

Zelene površine ob stavbah se neposredno povezujejo z vsebino in funkcijo stavb. Po namenu in pojavnosti jih delimo v osem skupin, ki so podrobneje razčlenjene v nadaljevanju. Obsegajo namensko urejena območja javnega odprtega prostora ob različnih tipih javnih stavb, trgovskih središčih in industrijskih območjih, ki imajo večji delež naravnih prvin ter prepoznavne celovitost, oblikovanost in zaključenost prostora.

Zelene površine ob stavbah so prvenstveno namenjene uporabnikom teh stavb za izvajanje določenih aktivnosti, povezanih s funkcijo stavbe, za izboljšanje kakovosti delovanja programov in vsebin v stavbah kot tudi za ustvarjanje skupne podobe ter splošnega izboljšanja kakovosti okolja in prostora v širšem območju.

Čeprav zelene površine neposredno pripadajo stavbi in se urejajo v okviru njene gradbene parcele, je pomembno kar najbolj zagotavljati njihovo javno dostopnost in souporabo.

Predvsem za novogradnjo območij zunanjih prostorov šol, vrtcev, domov za starejše občane, bolnišnic in turističnih območij se zasnovo za novogradnjo praviloma pridobi z javnim projektnim natečajem. Poleg posebnih usmeritev za posamezne tipe zelenih površin ob stavbah, ki so navedene v nadaljevanju, je pri ureditvah treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za določene tipe stavb in igrišča.

4.a Območja zunanjih prostorov šol

Območje zunanjega prostora šole je ves zunanji prostor (funkcionalno oziroma dejansko uporabno zemljišče) osnovnih, srednjih, višjih in visokih šol, urejen za potrebe ustreznega funkcioniranja šole in njenih programov. Šole so stavbe z javnim programom, območja zunanjih prostorov šol pa sodijo po značaju med poljavne zelene površine z ustrežno prilagojenimi režimi javne dostopnosti za druge uporabnike (javen dostop izven časa pouka oziroma uporabe za potrebe šole). V območju zunanjega prostora šole je v različnih delih možno vzpostaviti različne režime dostopnosti.

V manjših naseljih lahko območja šol, ob primerni dimenziji, ureditvi in lokaciji ter zagotovljeni javni dostopnosti, nadomeščajo večfunkcionalno javno zeleno površino.

Slika 12: Primer zelenih površin ob šoli



Zunanji prostor osnovne šole z igriščem, Freiburg, Nemčija (foto: Z. Jerman)



Ureditev zelenih in športnih površin na območju osnovnih šol in srednje šole, Velenje (foto: Z. Jerman)

oblikovanje	Visoka kakovost ureditve in celovitost; poseben poudarek naj bo na oblikovanju območja dostopa in vhoda v šolo ter na vzgojno-izobraževalnih vidikih in šolskem neformalnem kurikulumu. Zagotavljanje dobrega počutja, psihofizičnega razvoja in zdravega okolja. Zagotavljanje dobre in za vsakdanjo uporabo enostavne povezave zunanjega prostora šole s stavbo šole, še posebno učilnic na prostem in drugih s šolskim kurikulumom povezanih ureditev. Hkrati ustrezno ločevanje programov, da se različne aktivnosti, ki potekajo istočasno, ne motijo med sabo. Varnost naj se zagotavlja predvsem s pristopom v oblikovanju prostora in ne z njegovim ograjevanjem. Zagotavljanje enakovredne dostopnosti in možnosti uporabe tudi za funkcionalno in drugače ovirane. Zagotavljanje ustrezne zaščite pred hrupom in onesnaženji ter ustreznih klimatskih pogojev za bivanje otrok na prostem (senca, zaščita pred vetrom). Ureditev naj zagotavlja tudi vsaj eno večje območje sklenjenih zelenih površin (min. 500 m²). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Minimalna velikost zunanjega prostora šole se določa v skladu z veljavnimi pravili za načrtovanje šol.
delež zelenih površin	FZP min. 30 % (na območjih z RZS min. 40 %), uporabi se določila drugih veljavnih pravilnikov, ki urejajo področje šol. Delež zelenih površin na raščenem terenu praviloma obsega vsaj 65 % uporabnega zunanjega zemljišča.
dostopnost	Poljavno (režimi) Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Tip opremljenosti je odvisen od tipa šole (osnovna, srednja itn.) načelno se zagotavlja šolska športna (in otroška) igrišča, učilnice na prostem, šolski vrt in druge z delovanjem šole povezane ureditve, šolska dvorišča in funkcionalne dostope ter zelene in parkovne površine, ki omogočajo stik z naravo, sprostitev in različne aktivnosti v naravnem okolju. Osnovne šole imajo obvezno prostor za otroško igro, ki omogoča izvajanje različnih dejavnosti na prostem, obsega zelene površine namenjene neorganizirani igri in druženju, območja z igrali in območje za šport, omogoča otrokom izbiro raznovrstnih dejavnosti, socialne stike in zasebnost ter izvajanje raznolikih dejavnosti (skupni prostori, učilnica na prostem, kotički itn.).
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I Nujen vsakdanji pregled igrišč, ki ga opravi vzdrževalec zavoda, in periodični pregled strokovnih služb (zagotavljanje urejenosti in varnosti)

4.b Območja zunanjih prostorov vrtcev

Območja zunanjih prostorov vrtcev sodijo med poljavne zelene površine mesta in morajo imeti temu ustrezno prilagojene režime dostopnosti za druge uporabnike (priporoča se javen dostop izven časa izvajanja dejavnosti). V območju zunanjega prostora vrtca je v različnih delih možno vzpostaviti različne režime dostopnosti.

V manjših naseljih lahko območja vrtcev, ob primerni velikosti, ureditvi in lokaciji ter zagotovljeni javni dostopnosti, delno nadomeščajo večfunkcionalno javno zeleno površino.

oblikovanje	Visoka kakovost ureditve in celovitost. Poudarek je na vzgojno-izobraževalnih vidikih in igri ter zagotavljanju dobrega počutja, psihofizičnega razvoja in zdravega okolja za otroke. Zagotavljanje dobre povezave zunanjega prostora s stavbo. Priporoča se možnost neposrednega izhoda v ustrezno urejen zunanji prostor iz posameznih igralnic. Območje zunanjih prostorov vrtcev vključuje poleg otroškega igrišča tudi druge z delovanjem vrtca povezane ureditve, dvorišča in dostope ter vse pripadajoče zelene in parkovne površine. Območja za igro in druge aktivnosti otrok morajo biti varno ločena od funkcionalnih dostopov in površin ter prometnic. Ureditev naj zagotavlja tudi vsaj eno večje območje sklenjenih zelenih površin (min. 500 m²). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Uporabi se določila drugih veljavnih pravilnikov, ki urejajo vrtce, min. 15 m ² igrišča na otroka
delež zelenih površin	FZP min. 30 % (na območjih z RZS min. 40 %), uporabi se določila drugih pravilnikov, ki urejajo vrtce Minimalno 15 m² igrišča na otroka, delež zelenih površin na raščenem terenu praviloma obsega vsaj 65 % prostora igrišča.
dostopnost	Poljavno (režimi) Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter peš povezave v širše območje (sprehodi)
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Obvezen je prostor za otroško igro, ki omogoča izvajanje različnih dejavnosti na prostem, obsega zelene površine namenjene neorganizirani igri in druženju in območja z igrali, omogoča otrokom izbiro raznovrstnih dejavnosti, socialne stike in zasebnost ter izvajanje raznolikih dejavnosti (skupni prostori, učilnica na prostem, kotički itn.).
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I Nujen je vsakdanji pregled igrišč, ki ga opravi vzdrževalec zavoda, in periodični pregled strokovnih služb (zagotavljanje urejenosti in varnosti).



Slika 13: Primer zelenih površin ob vrtcu

Zunanja ureditev v območju vrtca, Ljubljana
(foto: Z. Jerman)

4.c Območja zunanjih prostorov domov za starejše občane

Območje zunanjih prostorov domov za starejše občane vključuje vse odprte površine stavbe skupaj s pripadajočimi parkovno urejenimi zelenimi in rekreacijskimi površinami. Ureditev zelenih površin ob stavbi je pomemben dejavnik pri doseganju kakovosti splošnega počutja ljudi v domu.

oblikovanje	Zagotavljanje kakovostnega prostora za zadrževanje oskrbovancev na prostem (druženje, sprehodi, počitek, opazovanje, izvajanje programov, prostor za obiske, terapevtski vrt, zunanji fitnes, šah ipd.) in aktivno ter pasivno rabo teh površin. Posebno pozornost je treba posvetiti ureditvi vhodnega dela v objekt, ki naj varovancem omogoči tudi varno in prijetno posedanje ter opazovanje dogajanja. Način ureditve in oprema upošteva tip varovancev in njihove potrebe (udobne klopi z naslonjali, mize dostopne z vozičkom, primerni tlaki). Priporočeno je, da se tudi oddelkom varovancev z demenco omogoči varno bivanje na prostem z ureditvijo atrija, ki je neposredno dostopen iz oddelka. Pomembna je uporaba ustreznih rastlinskih vrst (neuporaba strupenih rastlinskih vrst, izogibanje uporabe alergenih rastlinskih vrst). Vzdrževanje zelenih površin se lahko delno opravi ob aktivnem udejstvovanju varovancev zavoda (terapevtski vrt ali drugi deli zelenih površin glede na želje in sposobnosti varovancev). Smiselno je, da se zagotovi možnost navezave teh poljavnih prostorov na okoliški prostor (javne zelene površine, pešpoti itn.). Ureditev bližnjih javnih površin lahko programsko dopolnjuje širše območje ob teh objektih (npr. z umestitvijo fitnesa na prostem). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 200 m ² skupne sklenjene zelene površine ter min. 5–8 m ² odprtih bivalnih površin na vsako posteljo (odvisno od lokalnega konteksta), upošteva se določila veljavnih pravilnikov.
delež zelenih površin	FZP min. 30 %; lahko manjši, če so v neposredni bližini (do 100 m) za starejše ustrezno dostopne parkovne površine, na območjih z RZS min. 40 %.
dostopnost	Javno, poljavno, zasebno (režimi); glede na potrebe in zahteve varovancev Zagotovljena dobra in enakovredna dostopnost zunanjih površin (funkcionalno ovirani), povezovanje zunanjih in notranjih prostorov objekta, neovirana raba zunanjih površin; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Omogočeni morajo biti izbira raznovrstnih dejavnosti na prostem, socialni stiki in zasebnost.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

4.d Območja zunanjih prostorov zdravstvenih ustanov

So zelene in druge odprte površine ob večjih zdravstvenih ustanovah, na primer bolnišnicah. To so parkovni prostori poljavnega značaja, namenjeni zadrževanju pacientov, osebja in obiskovalcev na prostem (prostor za oddih, sprehode, počitek, obiske), in so pomembnem dejavnik ustvarjanja ugodne mikroklima ob objektu.

oblikovanje	Zunanji prostori bolnišnic so lahko odprti in dostopni vsem ali v posebnih primerih ograjeni (npr. na psihiatričnih klinikah). Pri uporabi rastlinskega materiala se je obvezno izogibati alergenim rastlinskim vrstam. Zagotavljanje kakovostnih pogledov iz sob v naravno okolje. Območja za druženje z obiskovalci, sprehajanje bolnikov kot tudi terapije na prostem (terapevtskega vrta, fitnes naprave). Pri otroških bolnišnicah je treba urediti tudi ustrezne igralne prostore. Parkirišča v bližini ustanov morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 300 m ² skupne sklenjene zelene površine (velikost manjšega lokalnega parka)
delež zelenih površin	FZP min. 25 %, na območjih z RZS min. 35 %
dostopnost	Javno, poljavno, zasebno (režimi); glede na potrebe in zahteve bolnikov Zagotovljeni dostopnost zunanjih površin (funkcionalno ovirani), povezovanje zunanjih in notranjih prostorov objekta, neovirana raba zunanjih površin; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti I Omogočeni socialni stiki, zasebnost ter raznolikost dejavnosti
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

4.e Zelene površine ob drugih javnih stavbah

Zelene površine ob drugih javnih stavbah (npr. zdravstveni domovi, občine, upravne enote, knjižnice) so del zunanjih prostorov teh objektov, namenjene dobremu počutju zaposlenih in prispevajo h kakovosti širšega prostora. S svojo zasnovo lahko pomembno pripomorejo k identiteti in skupni podobi prostora, h kakovosti pogledov iz stavbe, zagotavljajo ugodno mikroklimo ter dopolnjujejo možnosti rabe za obiskovalce, zaposlene in mimoidoče.

oblikovanje	Zasnova prilagojena vsebini objekta, lahko reprezentativnega značaja s posebnim poudarkom na vstopnem delu, a vsaj delno namenjena tudi možnosti uporabe; poudarek tudi na pogledih s stavbe. Pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov vključno z dovozi, parkirišči, območji za zbiranje smeti, osvetlitvijo ipd. ter ustrezna funkcionalna organiziranost in kakovost posameznih podprostorov. Pri ureditvi območja za sedenje in igro mora biti zagotovljena naravna senca (prednostno drevesne krošnje). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 30 m ² sklenjene zelene površine
delež zelenih površin	FZP min. 20 %, na območjih z RZS min. 30 %
dostopnost	Javno Zagotovljena dostopnost zunanjih površin (funkcionalno ovirani), povezovanje zunanjih in notranjih prostorov objekta, neovirana raba zunanjih površin; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti II
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II



Slika 14: Primeri zelenih reprezentančnih površin ob javnih stavbah

Zgoraj levo: Reprezentančne zelene površine, Berlin, Nemčija (foto: J. Kozamernik)

Zgoraj desno: Reprezentančne zelene površine, Ljubljana (foto: Z. Jerman)

Levo: Reprezentančne zelene površine, Velenje (foto: Z. Jerman)

4.f Zelene površine v sklopu trgovskih in poslovnih središč

Zelene površine v sklopu zunanjih prostorov trgovskih in poslovnih središč so javno dostopne površine, namenjene dobremu počutju zaposlenih in drugih uporabnikov. Večinoma so ločevalni pasovi med različnimi deli območja, ponekod so urejena tudi manjša območja z igrali in odprte terase lokalov.

oblikovanje	Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov (funkcionalna organiziranost in kakovost posameznih podprostorov). Pri ureditvi igralnega območja in odprte terase lokala mora biti zagotovljena naravna senca (prednostno drevesne krošnje). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 200 m ² skupne sklenjene zelene površine v manjših središčih. V večjih trgovskih središčih (nad 5.000 m ² bruto tlorisne površine) se nameni del površine za večjo skupno zeleno površino min. velikosti 400 m ² . V velikih trgovskih ali poslovnih conah (nad 10 ha) se za skupno in sklenjeno zeleno površino na raščenem terenu znotraj območja nameni večje območje – lokalni park (min. 500 m ²).
delež zelenih površin	FZP min. 15 %, na območjih z RZS min. 25 %
dostopnost	Javno Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter za funkcionalno ovirane osebe
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); ureditev drevorednih potez v zelenem pasu ob glavnih dostopnih cestah (minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m); zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti II
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

Slika 15: Primeri zelenih površin ob trgovskem središču



Otroško igrišče in zelena površina ob trgovskem središču, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)



Zelena površina v trgovskem središču, Kapošvar, Madžarska (foto: Z. Jerman)

4.g Zelene površine v sklopu območij za turizem

Zelene površine v turističnih središčih so lahko zelo raznolike, saj so povezane s turistično dejavnostjo posameznega območja. Običajno gre za del javno dostopnih površin in del površin z omejenim dostopom (režimi, vstopnine).

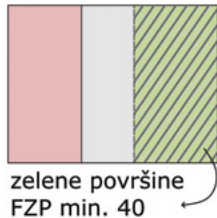
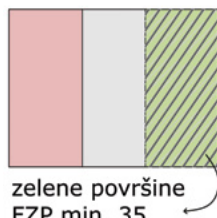
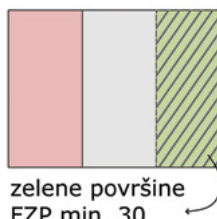
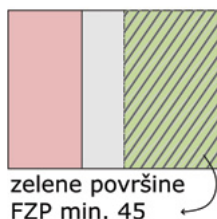
oblikovanje	Zelene površine v območjih za turizem se oblikujejo glede na tip turizma (določene potrebe glede uporabe zelenih površin), značaj prostora in lokalni kontekst. Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov ter ustvarjanje identitete, ki je skladna z lokalnim kontekstom in krajinskimi značilnostmi območja. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 300 m² skupne sklenjene zelene površine v manjših središčih ter ob večjih nastanitvenih objektih (hoteli), če ni v oddaljenosti 300 m druge večje javne zelene površine. V večjih območjih za turizem (nad 3 ha) se nameni del površine za večjo skupno zeleno površino – park min. velikosti 1000 m².
delež zelenih površin	FZP min. 30 %, na območjih z RZS min. 45 %
dostopnost	Javno ali poljavno (režimi, vstopnine) Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter za funkcionalno ovirane osebe
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30–50 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); ureditev drevorednih potez v zelenem pasu ob glavnih dostopnih cestah (minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m); zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti II
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

4.h Zelene površine ob industrijskih stavbah in v sklopu obrtnih con

Zelene površine ob industrijskih stavbah in v obrtnih conah (industrijske, obrtne, logistični centri) imajo različne funkcije, lahko so namenjene označevanju (vhodov, prehodov), senčenju parkirišč, sanaciji degradiranih prostorov, za zadrževanje zaposlenih na prostem (odmor, druženje, skupni dogodki), vzpostavitvi zelenih barier in podobno kot tudi zagotavljanju ustreznih mikroklimatskih in ekoloških kakovosti okolja.

oblikovanje	Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov (funkcionalna organiziranost in povezovanje podprostorov) ter še posebno ozelenitev ravnih streh (glej usmeritve za zelene površine kot dele stavb, poglavje 5.2.16). Posebna pozornost je treba posvetiti oblikovanju območij vhodov ter robov območja. Pri reurbanizaciji industrijskih ali obrtnih con se upošteva obstoječe prostorske kakovosti, ki se jih upošteva v novi zasnovi območja (na podlagi analize in vrednotenja stanja). Pri vidno izpostavljenih industrijskih objektih je nujna vzpostavitev ločevalnega pasu oziroma zelene bariere širine min. 10 m, ozelenjene s primerno vegetacijo (drevnina) glede na lokalni kontekst in omejitve ali zahteve dejavnosti. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Min. 200 m² skupne sklenjene zelene površine v manjših conah (poleg drugih zelenih površin – barier, zelenic itn.). V večjih conah (nad 3 ha) se za skupno in sklenjeno zeleno površino na raščenem terenu znotraj območja nameni min. 400 m², manjši del tega lahko vsebuje ureditve, povezane z dejavnostjo (npr. biološka čistilna naprava), če so večfunkcionalne. V velikih conah (nad 10 ha) se za skupno in sklenjeno zeleno površino na raščenem terenu znotraj območja nameni lokalni park (brez otroškega igrišča) – min. 500 m², manjši del zelenih površin lahko vsebuje tudi ureditve, povezane z dejavnostjo (npr. biološka čistilna naprava), če so večfunkcionalne.
delež zelenih površin	FZP min. 15 %; na območjih z RZS min. 30 % (na teh območjih so obvezne tudi zelene strehe)
dostopnost	Javno ali poljavno (režimi) Urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); ureditev drevorednih potez v zelenem pasu ob glavnih dostopnih cestah (minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m); zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti III
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja III

Slika 16: Priporočeni minimalni deleži zelenih površin ob stavbah s programom

Delež zelenih površin ob stavbah s programom			
	faktor zelenih površin	V območjih z režimom zelenega sistema	Sklenjena zelena površina
a-c) Območja zunanjih prostorov: - šol, - vrtcev, - domov za starejše občane			- min. 500 m ² - min. 500 m ² - min. 200 m ²
d) Območja zunanjih prostorov zdravstvenih ustanov			min. 300 m ²
e) Ob drugih javnih stavbah			min. 30m ²
f) V sklopu trgovskih in poslovnih središč			min. 200-500 m ²
g) V sklopu območij za turizem			min. 300-1000 m ²
h) Ob industrijskih stavbah in v sklopu obrtnih con			min. 200-500 m ²

5. Rekreatijska območja

Rekreatijska območja so obsežnejša območja s prevladujočimi krajinskimi značilnostmi, ki služijo prebivalcem za rekreacijo, oddih in prosti čas (rekreatijska območja). Pogosto niso načrtovana in oblikovana na novo, ampak njihov obsežnejši del zajemajo ustrezno (pre)urejena območja obstoječih krajinsko privlačnih površin, ki so bile prvotno del drugih namenskih rab prostora (gozdna zemljišča, kmetijska zemljišča, vode). Lahko imajo tudi infrastrukturo za potrebe športa, ki ne zahtevajo gradnje pokritih objektov in obsežnejših tlakovanih površin ter kot program ne smejo prevladovati. Običajno se navezujejo na naravno zaledje naselja, večja območja pa imajo lahko pomembno funkcijo tudi v regionalnem smislu.

Poleg usmeritev za načrtovanje in urejanje rekreatijskih območij, ki so navedene v nadaljevanju, je pri ureditvah rekreatijskih območij treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za igrišča.

oblikovanje	Pri njihovem urejanju je pomembno prilagajanje krajinskim značilnostim in kakovostim prostora. Posegi so selektivni in predvsem namenjeni ureditvam za posamezne tipe rekreatijskih aktivnosti ter doseganju ustrezne funkcionalne organiziranosti in povezovanja podprostorov. Praviloma se jih umešča ob koridorje javnega potniškega prometa, navezujejo pa se lahko tudi na naravna zaledja. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	5 ha
raščen teren	Min. 80 %
dostopnost	Javno ali poljavno (režimi) Max. oddaljenost od javnega prevoza 10 min (600 m) hoje; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje ter povezave v širše območje; parkirišča za kolesa
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); prednostno urejanje drevorednih potez ob rekreatijskih poteh; zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Priporočeno je, da vključujejo območja za igro otrok, min. velikosti 200 m ² na igrišče.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I-III Intenziteta vzdrževanja je odvisna od posameznih ureditev.

Slika 17: Primeri ureditev v rekreatijskih območjih



Rekreatijsko območje ob reki, München, Nemčija
(foto: Z. Jerman)



Rekreatijsko območje, Kopenhagen, Danska
(foto: J. Kozamernik)



Skakalnice, športno rekreacijsko območje
Mostec, Ljubljana (foto: M. Ilich Štefanec)

6. Športno-rekreacijski parki

Športno-rekreacijski parki so običajno samostojna, zaključena območja, posebej urejena in opremljena za šport in rekreacijo, z odprtimi športnimi igrišči, manjšimi športnimi objekti ter večjim deležem zelenih površin. V teh posebno opremljenih območjih, se izvaja več raznovrstnih športno-rekreacijskih dejavnosti (raznoliki športi). Športno-rekreacijski parki so lahko del ureditve javnih prostorov v grajenem okolju, lahko so tudi posamezne, specializirane ter selektivno dostopne (komercialna ponudba) površine, vendar pa mora biti prevladujoči del območja javno dostopen. Priporočeno je, da vključujejo tudi otroško igrišče.

Poleg usmeritev za načrtovanje športno-rekreacijskih parkov, ki so navedene v nadaljevanju, je pri njihovih ureditvah treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za športna in otroška igrišča (kjer so slednja del zasnove).

oblikovanje	Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov (funkcionalna organiziranost in povezovanje podprostorov). Praviloma se jih umešča ob koridorje javnega potniškega prometa, navezujejo pa se lahko tudi na naravna zaledja. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Ni določena
raščten teren	Min. 30 %, na območjih z RZS min. 50 %
dostopnost	Javno, poljavno, zasebno (režimi) Max. oddaljenost od javnega prevoza 5 min (300 m) hoje; urejene dostopne poti za pešce, kolesarje in funkcionalno ovirane osebe; urejene povezave v širše območje; parkirišča za kolesa
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji) zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Priporočeno je, da vključujejo območja za igro otrok, min. velikosti 200 m ² na igrišče.
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I-III Intenziteta odvisna od posameznih ureditev

Slika 18: Primer športnega parka



Odprta športna igrišča in ureditve zelenih površin, športni park Kodeljevo, Ljubljana
(foto: J. Kozamernik in B. Bartol)



Odprta športna igrišča in ureditve rekreacijskih zelenih površin, Koper (foto: Arhiv MOP)

7. Območja vrtičkov

Območja vrtičkov so namensko urejena območja, namenjena vrtnarjenju lokalnih prebivalcev. Glede na značilnosti organizacije delovanja so opredeljena kot območja najemnih vrtičkov, ki imajo posebej določene, samostojne in posameznim najemnikom pripadajoče enote za vrtnarjenje (najemne vrtičke), ter kot skupnostni vrtovi, v katerih se dejavnost vrtnarjenja običajno izvaja v obliki sodelovanja vseh uporabnikov. Lahko se kombinirajo z rekreacijskimi ali parkovnimi površinami in potezami v naselju oziroma z območji kmetijske rabe. Območje vrtičkov mora biti krajinsko urejeno (celostna ureditev, usklajena s prostorskim kontekstom) in mora poleg vrtnarjenja omogočati tudi druge, skupne aktivnosti, kot so druženje, igra, počitek in podobno.

Za območja vrtičkov se izdelata in sprejmeta tudi načrt upravljanja, pri čemer se v vzdrževanje skupnih površin vključi uporabnike vrtičkov (dogovor, javno-zasebno partnerstvo). Poleg usmeritev za načrtovanje območij vrtičkov, ki so navedene v nadaljevanju, je za skupne površine treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za otroška igrišča (v primerih, kjer so del zasnove območja).

oblikovanje	Zagotovljeni morajo biti dostopne poti do posameznih vrtičkov oz. gred, ureditve skupnih prostorov za druženje in funkcioniranje območja (skupne smeti, pitna voda, javne sanitarije, površine za mirujoči promet, ipd.) ter enovito urejeno, zeleno obrobje, ki daje območju poenoten značaj in prepoznavnost. Poenoteno oblikovanje predvidenih elementov, kot so lope za spravila orodja, zbiralniki padavinske vode, ureditve za kompostiranje ipd. Na območjih, predvidenih za ureditev vrtičkov, je zaradi pridelave hrane nujno potrebna predhodna preveritev ustreznosti tal (onesnaženost, težke kovine, drugi parametri). Za zalivanje vrtičkov je potrebno predvideti zbiralnike padavinske vode. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Za opredelitev samostojnega tipa zelene površine: 800 m² (20 enot za vrtnarjenje ter skupni prostori; min. velikost posameznega najemnega vrtička je 20 m²; min. velikost skupnih prostorov je 100 m²). Območja vrtičkov so lahko tudi del drugih ureditvenih območij zelenih površin.
raščeni teren	Min. 70 %
dostopnost	Poljavno Max. oddaljenost od javnega prevoza 10 min (600 m) hoje; urejene dostopne poti za pešce in kolesarje; povezave v širše območje; dostop za komunalna vozila; parkirišča za kolesa in osebne avtomobile
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 15 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); drevesa se prednostno sadijo na skupnih prostorih, saj ne smejo senčiti pridelovalnih površin. Zagotovitev najmanj 50 % pokritost parkirnih površin (brez dovozov) s krošnjami dreves v polni razrasti.
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Poenoten izgled elementov in opreme (ograje, lope, druga oprema); prednostno se ureja skupne lope za orodje (tipološko skladne z lokalnim kontekstom). Skupni prostori lahko vključujejo ureditve za otroško igro. Večja območja vrtičkov (nad 5000 m²) morajo biti ustrezno komunalno opremljena.
vzdrževanje skupnih površin	Stopnja vzdrževanja II

Slika 19: Primer območij vrtičkov v mestih



Vrtički ob stanovanjski soseski, Lizbona, Portugalska (foto: J. Kozamernik)



Skupnostni vrtovi, Gradec, Avstrija (foto: Z. Jerman)



Vrtički v stanovanjski soseski med objekti, Freiburg, Nemčija (foto: Z. Jerman)

8. Pokopališča

Pokopališča so poseben tip javnih zelenih površin specifičnih funkcij in komunalnega značaja s posebnim režimom rabe in upravljanja (pokopališki red). Ker imajo tudi pomembne kulturne, simbolne in morfološke vrednosti, so za mnoge prebivalce pomemben prostor obiska in aktivnosti na prostem. Pokopališča se urejajo kot zelene površine z večjim ali manjšim deležem naravnih prvin in se vključujejo v zeleni sistem. Glede na prostorski značaj jih razvrščamo na klasična in parkovna pokopališča. Parkovna pokopališča imajo lahko tudi značaj mirne parkovne površine za sprehode in druženje. Poleg posebnih usmeritev za načrtovanje pokopališč, ki so navedene v nadaljevanju, je pri njihovih ureditvah treba upoštevati tudi usmeritve in standarde za komunalno urejanje pokopališč ter splošne smernice in standarde za vzdrževanje vseh zelenih površin.

oblikovanje	Prednostno se načrtujejo parkovna pokopališča, ki imajo visok delež krajinskih elementov in kjer tratna ploskev grobnih polj zamenjuje peščene površine, ki so sicer značilnost klasičnih pokopališč. Oblikovanje je poudarjeno celovito, kakovostno in mora zagotoviti ustrezno funkcionalno strukturo, dobro orientacijo v prostoru, zaščito pred nezaželenimi vplivi (hrup, smrad, vidne motnje ipd.), primeren značaj in simbolni pomen, dostopnost za vse s posebnim poudarkom na funkcionalno oviranih ter dovolj možnosti za počitek obiskovalcev. Počivališča naj bodo mikroklimatsko ugodna, udobna ter naj nudijo zasebnost. Posebno pozornost je treba posvetiti robovom območja in njegovemu stiku z soslednjimi prostori. Zasnova širitve obstoječih pokopališč naj obravnava celotno pokopališče kot prostorsko celoto. Pri načrtovanju je treba posebno pozornost posvetiti posebnim značilnostim in simbolnemu pomenu območja (prostor spomina), režimu dostopnosti, morebitnemu varstvenemu statusu ipd. Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Ni določena
raščen teren	V največji možni meri glede na tip pokopališča
dostopnost	Javno Max. oddaljenost od javnega prevoza 5 min (300 m) hoje; urejene dostopne poti za pešce, kolesarje in funkcionalno ovirane osebe; povezave v širše območje; dostop za komunalna vozila; parkirišča za kolesa in osebne avtomobile
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 10 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e). Pri ureditvi ali širitvi pokopališča na območju z RZS se obvezno ureja tip parkovnega pokopališča.
opremljenost	Stopnja opremljenosti II Zagotovljena komunalna opremljenost (voda, elektrika, sanitarije, odlaganje odpadkov) Ustrezna urbana oprema
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I

Slika 20: Primer različnih ureditev prostorov pokopa



Parkovni del pokopališča Žale, Ljubljana
(foto: Z. Jerman)



Primer klasičnega pokopališča, Koper
(foto: Z. Jerman)

9. Tematski parki

Tematski parki so praviloma enofunkcionalni prostori s prepoznavno vodilno temo oziroma dejavnostjo. Služijo predvsem za kulturno mestno življenje, znanstveno delo, vzgojo in izobraževanje, rekreacijo, sprostitev in zabavo kot tudi estetsko doživljanje. To so lahko botanični vrtovi, zoološki vrtovi, arboretumi, spominski parki, tematski igralni parki, adrenalinski parki, parki z razstavnim značajem, vodni parki, spominski parki, igrišča za golf in podobno.

Vsak tematski park ima svoj poseben prostorski značaj, ki je odraz njegove osnovne funkcije in programske usmeritve, vendar za vse veljajo določene skupne usmeritve, podane v nadaljevanju. Poleg njih je pri ureditvah tematskih parkov treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter posebne smernice za športna in otroška igrišča (kjer so te ureditve del zasnove).

oblikovanje	Tematski parki ne vključujejo nastanitvenih zmogljivosti. Dostop imajo lahko delno omejen (ograjenost, vstopnina). Pogosto se vežejo na potrebe uporabnikov določenega javnega objekta posebnega značaja. Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev vseh zunanjih prostorov (funkcionalna organiziranost in povezovanje podprostorov). Parkirišča morajo biti ozelenjena (glej poglavje 5.2.15.e).
minimalna velikost	Ni določena
raščen teren	V največji možni meri glede na vrsto tematskega parka, na območjih z RZS se umešča tematske parke, ki imajo prevladujoč delež zelenih površin (min. 80 %)
dostopnost	Javno, poljavno (režimi), zasebno Urejene dostopne poti za pešce, kolesarje in funkcionalno ovirane osebe; povezave v širše območje; parkirišča za kolesa, osebne avtomobile in avtobuse.
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 20 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji); zagotovitev senčenja parkirnih površin (glej poglavje 5.2.15.e).
opremljenost	Stopnja opremljenosti I
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja I

Slika 21: Primeri tematskih parkov



Živalski vrt, Ljubljana (foto: Arhiv MOP)



Golf igrišče, Smlednik, (foto: M. Ilich Štefanec)

10. Zelene členitvene poteze

Zelene členitvene poteze so poudarjeno linijske poteze sklenjenih vegetacijskih volumnov in/ali površin, ki jih imenujemo tudi zelene bariere, zeleni pasovi, varstveni pasovi ali tamponska območja (ločevalne oziroma »buffer« cone). Mednje spadajo obvodne zelene površine, drevoredi in druge zelene poteze (npr. ob infrastrukturnih objektih) ter zeleni pasovi ali zasaditve med posameznimi rabami, grajenimi območji, soseskami ali med naselji. Ločujejo lahko območja medsebojno motečih rab prostora in ščitijo pred škodljivimi vplivi (npr. hrupom, vplivi intenzivne kmetijske pridelave), čemur se prilagodi njihova vegetacijska sestava in širina.

Poleg usmeritev za načrtovanje zelenih členitvenih potez, ki so navedene v nadaljevanju, je pri ureditvah zelenih členitvenih potez treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin.

oblikovanje	Običajno jih tvorijo vegetacijski pasovi, sestavljeni iz dreves in/ali grmovnic, vključujejo lahko tudi vodotok, peš oziroma/in kolesarske povezave ter druge infrastrukturne objekte.
minimalna velikost	Širina poteze je odvisna od prostorskih značilnosti in zmožnosti; pri ureditvi členitvene poteze je zeleni pas z zasaditvijo na raščnem terenu širok min. 5 m; pri zagotovitvi prostora za nove drevoredne poteze ob infrastrukturnih objektih je zeleni pas min. širine 1,5 m.
raščni teren	Min. 85 %
dostopnost	Javno, poljavno, zasebno Urejene dostopne poti za pešce, kolesarje in funkcionalno ovirane osebe, če poteza vključuje pešpot ali kolesarsko stezo
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 30 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti III–IV; odvisno od funkcije poteze
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

11. Vodne in obvodne ureditve

Med obvodne ureditve štejemo vse javno dostopne obalne ureditve s prevladujočim deležem naravnih prvin. Njihovo urejanje je treba vedno povezati z ustreznim vodnogospodarskim urejanjem. Omogočati morajo javno dostopnost vodnih površin, ustrezno ekološko ravnovesje območja ter zasnovo vključevati protipoplavne in druge vodnogospodarske ukrepe. Kot samostojni tip jih opredeljujemo vedno takrat, kadar niso urejene kot parkovne poteze.

Za posege v obvodne ureditve in njihovo ureditev se v sodelovanju s pristojnim sektorjem izdela ustrezna projektna dokumentacija, ki mora vsebovati načrt krajinske arhitekture. Gospodarjenje z obvodnimi ureditvami se določi v vodovarstvenem načrtu za posamezno vodno telo oziroma vodni odsek, upravljanje pa se izvaja v sodelovanju in usklajeno tudi s smernicami za upravljanje javnih zelenih površin. Poleg posebnih usmeritev za načrtovanje obvodnih ureditev, ki so navedene v nadaljevanju, je pri obvodnih ureditvah treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter usmeritve pomembnih sektorskih strok.

oblikovanje	Na teh območjih se omogoča izvedbo ureditev za rekreacijo v priobalnem pasu znotraj naselij (ureditev rekreacijskih poti, počivališč, postavitve drugih elementov in opreme, ureditev dostopov do vode itn.). Pri ureditvi plaž in kopališč se nameni pozornost oblikovanju stika z vodo. Prednostno se uporablja naravne materiale, v obalnem delu naj prevladuje delež trdnih površin. Oblikovanje naj upošteva možnosti uporabe sonaravnih rešitev in večnamenske rabe prostora.
minimalna velikost	Širina ureditve je odvisna od prostorskih značilnosti in možnosti
raščen teren	Min. 85 %
dostopnost	Javno Urejene dostopne poti za pešce, kolesarje in funkcionalno ovirane osebe, če poteza vključuje pešpot ali kolesarsko stezo
pokritost s krošnjami	V predvidenem končnem stanju min. 60 % (odvisno od klimatskih pogojev v regiji)
opremljenost	Stopnja opremljenosti II–IV
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II–IV

Slika 22: Primeri obvodnih ureditev v mestih



Ureditev ob reki Ljubljanici, Fužine, Ljubljana
(foto: Z. Jerman)



Ureditev rekreacijskih površin ob reki Paki, Velenje (foto: Z. Jerman)



Ureditev obalnega prostora ob morju, Portorož
(foto: Arhiv MOP)

12. Mestni gozdovi

Mestni gozdovi so gozdovi s poudarjeno rekreacijsko funkcijo, ki so običajno znotraj območja naselja ali na njegovem robu in imajo zaradi bližine in dostopnosti poseben pomen za kakovost bivanja in preživljanje prostega časa prebivalcev. So javno dostopni (in običajno v mestni lasti) ter jih vzdržujemo in urejamo za obisk in uporabo prebivalcev. V mestnih gozdovih so možne oblike rekreacije, ki za svoje delovanje ne potrebujejo izgradnje večjih oziroma posebnih infrastrukturnih objektov. Za posege v mestne gozdove in njihovo ureditev se zato v sodelovanju z gozdarsko stroko izdelata ustrezna projektna dokumentacija, ki vsebuje načrt krajinske arhitekture. Gospodarjenje in vzdrževanje mestnih gozdov oziroma gozdnih območji pod režimom se določi v upravljavskem načrtu, ki usklajuje različne vidike in funkcije območja. Pri ureditvah v okviru mestnih gozdov je treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter usmeritve pomembnih sektorskih strok.

Slika 23: Primer ureditve v mestnem gozdu s poudarjeno rekreacijsko funkcijo



Gozd in rekreacijska pot na Golovcu, Ljubljana
(foto: Z. Jerman)

13. Multifunkcionalna območja urbanega kmetijstva

Multifunkcionalna območja urbanega kmetijstva so kmetijska območja znotraj ali ob robu naselja, ki imajo zaradi bližine naselja in svojih krajinskih značilnosti tudi poseben pomen in privlačnost za rekreacijo prebivalcev. Običajno so to zasebne površine, ki so v posameznih, posebej urejenih delih tudi javno dostopne. V teh območjih so možne oblike rekreacije, ki potekajo po obstoječi infrastrukturi (npr. po poljskih prometnicah), načrtovanje nove pa usklajujemo z lastniki zemljišč. Za nove posege in ureditve na območju multifunkcionalnih območij urbanega kmetijstva izdelamo ustrezno projektno dokumentacijo. Oblikovanje naj upošteva pristope sonaravnih rešitev in večfunkcijske rabe prostora. Vzdrževanje rekreacijske infrastrukture opredelimo v načrtu soupravljanja območja v sodelovanju z lastniki zemljišč, sektorjem in občino. Pri ureditvah v okviru teh območij je treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin in druge usmeritve za kmetijske površine ter povezane sektorske smernice. Uporaba fitofarmaceutskih sredstev mora biti v bližini naselij omejena, tam prednostno spodbujamo ekološko pridelavo.

Slika 24: Primer kmetijskih območij znotraj oziroma ob robu mesta, privlačnih za rekreacijo



Kmetijske površine privlačne za rekreacijo, Ježica, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)



Kmetijske površine, privlačne za rekreacijo ob robu mesta, Bizovik, Ljubljana (foto: Z. Jerman)

14. Zelene površine posebne naravne in kulturne vrednosti

Zelene površine, ki imajo prepoznano posebno naravno ali kulturno vrednost, tam, kjer nimajo opredeljenega drugega namena in funkcij (in jih zato ne moremo uvrščati med druge tipe zelenih površin), pri načrtovanju obravnavamo kot posebni tip zelenih površin. V to skupino uvrščamo prostore posebnih naravnih in ekoloških vrednosti znotraj naselij, ki so prostorsko zaključena in imajo poseben pomen iz ekoloških in morfoloških vidikov, ter območja, ki so zavarovana kot kulturna dediščina (npr. pri dvorcih, gradovih), večja območja krajinske dediščine, če segajo v urbani prostor (npr. izjemne krajine), pa tudi taka, ki so v lokalnem kontekstu prepoznana kot pomembna s kulturnih, simbolnih, identitetnih, zgodovinskih ter reprezentativnih vidikov.

Slika 25: Primer naravnega rezervata v naselju



Škocjanski zatok, Koper (foto: Z. Jerman)

Slika 26: Primer zelenih površin v naselju zavarovanih kot kulturna dediščina



Ferrarijev vrt, Štanjel (foto: M. Ilich Štefanec)

Kot poseben tip zelenih površin jih opredeljujemo v primerih, ko niso vključena v druga območja zelenih ali drugih primarnih rab, imajo pa posebne zahteve za upravljanje. Za nove posege in ureditve izdelamo ustrezno projektno dokumentacijo, vzdrževanje opredelimo v načrtu upravljanja.

Pri njihovem urejanju je pomembna celostna ureditev, upoštevati je treba specifične posameznega območja in varstveni status, pa tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter druge usmeritve povezanih sektorjev.

Tip dostopnosti in opremljenosti je odvisen od posebnosti območja in potrebnih režimov za varstvo naravnih in/ali kulturnih vrednosti posameznega območja.

15. Zelene površine v povezavi s prometnimi ureditvami

Določene zelene prvine drugim tipom odprtih prostorov dodajajo nekatere vidike zelenih površin (naravno absorpcijo padavinskih voda, uravnavanje mikroklima, povečevanje biodiverzitete, omogočanje stika z naravo, členitev prostora, kakovost bivalnega okolja, izboljšanje podobe). Takšne so tudi zelene površine v povezavi s prometnimi ureditvami, ki navadno obsegajo zasaditve dreves in druge manjše ureditve zelenih površin v okviru odprtih prostorov, kot so prometne površine (prometna infrastruktura) in drugi grajeni javni odprti prostori (trgi, območja za pešce, ureditve ob peš in kolesarskih povezavah, ureditve ulic in cest ter njihovih delov, ureditve parkirišč itn.). Namenjene so predvsem zagotavljanju varnosti (členitveni pasovi) in udobnosti (senčenje, blaženje klimatskih vplivov) pri uporabi prometnih površin ter izboljšujejo splošno kakovost odprtega javnega prostora. Zaradi linijskega značaja večjega dela prometnih ureditev so zelene površine v povezavi s prometnimi ureditvami eden ključnih gradnikov zelenega sistema v naseljih.

Celostno načrtovanje prometnih ureditev obsega poleg prometno-tehničnih načrtov tudi načrt krajinske arhitekture in druge glede na specifično lokacijo potrebne načrte. Pri načrtovanju se potek komunalnih vodov prilagodi tako, da se upošteva in omogoči izvedbo načrtovanih zasaditev. Poleg posebnih usmeritev za posamezne tipe ureditev, navedenih v nadaljevanju, je pri ureditvah zelenih površin v povezavi s prometnimi ureditvami treba upoštevati tudi splošne smernice in standarde za urejanje in vzdrževanje vseh zelenih površin ter veljavna pravila in posebne smernice za gradnjo prometne infrastrukture.

15.a Drevoredi

Drevoredi znotraj naselij so načrtovane poteze dreves, ki običajno spremljajo komunikacijske poteze (poti, ceste) in oblikujejo prostorske osi. Razlikujemo štiri osnovne oblike drevoredov: enojni enostranski drevored (ena linija dreves na eni strani osi), enojni dvostranski drevored (ena linija dreves na vsaki strani osi), dvojni enostranski drevored (dve liniji dreves na eni strani osi) in dvojni dvostranski drevored (dve liniji dreves na vsaki strani osi). Pri ureditvah drevoredov je treba upoštevati splošne smernice in standarde ter druge usmeritve za pripravo rastišča, zasaditev, izbor drevesnih vrst, izbor in kakovost sadik in podobno.

Slika 27: Primeri drevoredov



Drevored ob cesti, Ljubljana (foto: Z. Jerman)



Dvojni drevored med cesto in pešpotjo, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)



Večlinijski drevored, Balatonboglár, Madžarska
(foto: Z. Jerman)

15.b Ureditve peš in kolesarskih povezav

Peš in kolesarske povezave so linijske ureditve, s katerimi zagotavljamo povezanost in dostopnost vseh vrst površin znotraj naselij in v njihovem zaledju. Lahko so urejene v sklopu cest in ulic ali kot ločene povezave (peš, kolesarske ali mešane). Zelene površine, urejene ob peš in kolesarskih povezavah, pomembno prispevajo h kakovosti, varnosti in prijetnosti teh povezav, povečujejo privlačnost za njihovo uporabo, zagotavljajo boljšo mikroklimo in poleti zmanjšujejo učinek toplotnega otoka.

oblikovanje	Pešpoti se urejajo kot pločniki, ločene peš povezave, mešane peš in kolesarske površine ter v stanovanjskih soseskah z nizkimi hitrostmi motoriziranega prometa vse pogostejše kot del skupnega prometnega prostora. Kolesarske povezave se urejajo kot kolesarske poti, pasovi, steze in ulice; sodobni pristopi upoštevajo tudi njihovo urejanje v okviru mešanih površin (skupaj z motoriziranim prometom – t. i. »sharrow«) kot povezave za mešan promet pešcev in kolesarjev ter v stanovanjskih soseskah z nizkimi hitrostmi motoriziranega prometa kot del skupnega prometnega prostora. Zaradi linijskega značaja povezav so zelene površine ob njih navadno urejene v obliki (členitvenih) zelenic in drevorednih potez. Za zagotavljanje preglednosti in varnosti se v zasaditvah med posameznimi prometnimi površinami uporabljajo nižje rastline, katerih končna višina je največ 0,7 m, ter drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal.
minimalna velikost	Širine zelenih pasov in razporeditev dreves glede na tipe povezav: - peš in kolesarske povezave ob prometnicah z omejitvijo hitrosti 50 km/h ali več se od vozišča ločijo z zelenico ali drevoredom; minimalna širina zelenice 0,7 m, minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m; - ob peš in kolesarskih povezavah, ki potekajo ločeno od motoriziranega prometa in znotraj naselij, se uredi vsaj enostranski zeleni pas v minimalni širini 2,5 m z enojnim enostranskim drevoredom, ki mora zagotavljati senčenje; - ob peš in kolesarskih povezavah, ki potekajo ločeno od motoriziranega prometa in zunaj naselij, se uredi minimalno 3,0 m zelenega pasu na vsaki strani povezave in najmanj enostranski drevored, ki mora zagotavljati senčenje. Pri peš in kolesarskih povezavah, zagotovljenih v sklopu skupnih prometnih površin, se upoštevajo smernice za urejanje zelenih površin v stanovanjskih ulicah ter ob drugih cestah in delih cestnega omrežja (glej poglavja 5.2.15.c in 15.d).
dostopnost	Javno
pokritost s krošnjami	V največji možni meri glede na tip povezave
opremljenost	Stopnja opremljenosti II
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

Slika 28: Primeri ureditev peš in kolesarskih povezav v naseljih



Kolesarska in pešpot ob cesti, ločena z zelenim pasom in drevoredom, Ljubljana (foto: Z. Jerman)



Pešpot, ločena od prometa v naselju, z drevoredom, Pot spominov, Ljubljana (foto: Z. Jerman)



Kolesarska in pešpot, ločeni z zelenim pasom in drevoredom, Ljubljana (foto: Z. Jerman)

15.c Ureditve stanovanjskih ulic

Stanovanjske ulice so ulice v stanovanjskih območjih, ki so primarno namenjene dostopu stanovalcev do njihovih domov in niso namenjene tranzitnemu prometu, omejitev hitrosti pa je pod 50 km/h, povečini 30 km/h ali manj. Zelene površine, urejene na območju stanovanjskih ulic, imajo zaradi členitve prostora pomembno vlogo pri umirjanju prometa, hkrati pa tudi pomembno prispevajo h kakovosti in privlačnosti uličnega prostora, zagotavljajo boljšo mikroklimo in poleti zmanjšujejo učinek toplotnega otoka.

oblikovanje	Zelene površine v stanovanjskih ulicah so navadno urejene v obliki členitvenih in varovalnih zelenic, zelenih otokov in drevorednih potez. Pogosto upoštevajo tudi usmeritve za poenoteno urejanje predvrtov ter za prednostno urejanje živih mej. Za zagotavljanje preglednosti in varnosti se v zasaditvah na samih ulicah uporabljajo nižje rastline, katerih končna višina je največ 0,7 m, ter drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal.
minimalna velikost	Ni določena; glede na posebnosti območja Minimalna širina zelenice 0,7 m, minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m; drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal; pri zasaditvi gred v križiščih in krožiščih je treba paziti na ohranjanje preglednosti; zasaditve v osrednjem delu krožišč se uredijo skladno z veljavnimi pravili o urejanju krožišč.
dostopnost	Javno
pokritost s krošnjami	V največji možni meri glede na tip ulice
opremljenost	Stopnja opremljenosti II
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

Slika 29: Primer ureditve stanovanjske ulice



Stanovanjska ulica z drevoredom in predvrtovi, Freiburg, Nemčija (foto: Z. Jerman)



Zeleni pas z drevoredom ob cesti na območju stanovanj, Ljubljana (foto: S. P. Cvar)

15.d Ureditve drugih cest in večjih križišč

Druge ceste so ceste izven stanovanjskih območij, ki imajo poudarjeno tranzitno funkcijo in omejitev hitrosti nad 30 km/h. Ob teh cestah in v večjih križiščih (klasičnih križiščih in krožiščih) zelene površine pomagajo členiti cestno telo, s čimer prispevajo ne le k večji kakovosti odprtega prostora, pač pa predvsem k varnosti in umirjanju prometa.

oblikovanje	Navadno so urejene v obliki členitvenih in varovalnih zelenic, zelenih otokov in drevorednih potez. Za zagotavljanje preglednosti in varnosti se v zasaditvah med posameznimi prometnimi površinami uporabljajo nižje rastline, katerih končna višina je največ 0,7 m, ter drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal.
minimalna velikost	Ni določena; glede na posebnost območja Minimalna širina zelenice 0,7 m, minimalna širina zelenega pasu z drevoredom 1,5 m; drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal; pri zasaditvi gred v križiščih in krožiščih je potrebno paziti na ohranjanje preglednosti; zasaditve v osrednjem delu krožišč se uredijo skladno z veljavnimi pravili o urejanju krožišč.
dostopnost	Javno
pokritost s krošnjami	V največji možni meri glede na tip ceste oz. križišča
opremljenost	Stopnja opremljenosti III
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

Slika 30: Primer ozelenitev v križiščih



Ozelenitev krožišča, Maribor (foto: Z. Jerman)



Ozelenitev v križišču, Ljubljana (foto: Z. Jerman)

Slika 31: Primer zelenih površin ob cestah



Drevored ob cesti, Izola (foto: S. P. Cvar)



Zeleni pas z drevoredom, Ljubljana (foto: Z. Jerman)

15.e Ureditve parkirišč

Parkirišča so večje sklenjene parkirne površine na nivoju terena, namenjene parkiranju motornih vozil. Z ozelenitvijo parkirišč zagotavljamo senčenje, blaženje klimatskih vplivov in zmanjšanje odtoka meteor-
ni-
h vod.

oblikovanje	Zelene površine na parkiriščih so navadno urejene kot ločevalni pasovi z drevorednimi potezami, zeleni otoki z zasaditvijo in kot parkirna mesta, utrjena s travnimi ploščami. Za zagotavljanje preglednosti in varnosti se v zasaditvah parkirišč uporabljajo nižje rastline, katerih končna višina je največ 0,7 m, ter drevesa s krošnjo najmanj 2,5 m od tal.
minimalna velikost	Vsa parkirišča s 4 ali več parkirnimi mesti se ozelenijo
dostopnost	Javno, poljavno, zasebno
pokritost s krošnjami	Zagotoviti je treba najmanj 1 drevo na vsaka 4 parkirna mesta, in sicer tako, da se zagotovi najmanj 30-% pokritost parkirnih površin brez dovozov s krošnjami dreves v polni razrasti; razporeditev dreves mora biti čimbolj enakomerna, da se zagotovi optimalno osenčenost; senčenje parkirnih mest se lahko namesto z drevesi zagotovi tudi z ozelenjeno pergolo.
opremljenost	Stopnja opremljenosti III
vzdrževanje	Stopnja vzdrževanja II

Slika 32: Primeri ozelenitve parkirišč



Osenčena parkirišča ob cesti z drevoredom, Maribor (foto: Z. Jerman)



Parkirišča ob cesti, osenčena z zelenim pasom in drevoredom, ter neosenčena parkirišča, Ljubljana (foto: S. P. Cvar)



Osenčeno parkirišče, Ljubljana (foto: J. Kozamernik)

16. Zelene površine kot deli stavb – zelene strehe in vertikalna ozelenitev

Zelene površine kot deli stavb – zelene strehe in vertikalna ozelenitev – so tip zelenih površin, ki so običajno del stavbe. Zelene strehe so navadno ravne strehe stavb, prekrite z vegetacijo, in so lahko ekstenzivne do intenzivne. Izvedba zelene strehe je sicer priporočljiva na vseh objektih z ravno streho. Stopnji opremljenosti in vzdrževanja, dostopnost ter usmeritve za izvedbo se določajo pri načrtovanju stavbe. Zelene strehe se lahko uredijo tudi kot zelene terase, ki so intenzivno ozelenjene bivalne zunanje površine.

Vertikalna ozelenitev so z vegetacijo obrasle ali prekrte stene ali navpične ploskve iz rastlin, ki omejujejo in/ali členijo prostor ali pa so fasadni element. Usmeritve za izvedbo in stopnja vzdrževanja se določijo pri načrtovanju stavbe.

Prednostno se spodbuja načrtovanje stavb z zelenimi strehami in/ali terasami in vertikalno ozelenitvijo na vseh območjih z režimom zelenega sistema ter skladno z drugimi določili v prostorskih aktih.

Slika 33: Primeri ozelenitve stavb



Ozelenjena streha stanovanjskega bloka z vrtnički, intenzivna, Rotterdam, Nizozemska (foto: Z. Jerman)



Ozelenjena zunanja stena, Ljubljana (foto: T. Čufer, 2017)



Ozelenjena streha kot peš pot, Pariz, Francija (foto: J. Kozamernik)



Ozelenjena zunanja stena Berlin, Nemčija (foto: J. Kozamernik)

PRILOGE

Priloga I: Načrtovanje zelenega sistema v mestih in naseljih - utemeljitev.....	76
Priloga II: Uporabna načela in standardi dobrih praks za urejanje zelenih površin	78
Priloga III: Predlog grafičnih znakov na podrobnejši ravni.....	80
Znaki za območja zelenih površin kot samostojnih območij (objektov)	
– namenska raba Zelene površine (Z).....	80
Znaki za območja zelenih površin znotraj drugih namenskih rab.....	82
Znaki za prikaz regulacijskih elementov	83

Priloga I:

Načrtovanje zelenega sistema v mestih in naseljih - utemeljitev

Kakovost urbanega bivanja, katere pomembni elementi so kakovost bivalnega okolja, zdravo življenje in kakovostno preživljanje prostega časa, je neposredno pogojena s kakovostjo odprtega prostora, stanjem okolja in skrbjo za ohranjanje narave. Zagotavljanje naštetega pa je neposredno povezano s prisotnostjo, stanjem in kakovostjo zelenih površin v mestih in naseljih, kar povečuje zavedanje o pomenu njihovega kakovostnega in učinkovitega načrtovanja ter upravljanja.

Več prostega časa ter dejstvo, da vse več ljudi živi v etažnih stanovanjih in tako nima lastnih zelenih površin (vrta), je povečalo pomen javnega odprtega prostora, katerega pomemben in neločljiv del so tudi zelene površine. Z novimi načini življenja, potrebami in željami prebivalcev se razvijajo tudi nove oblike zelenih površin in drugih odprtih javnih prostorov, ki še nimajo jasno opredeljenega mesta v sistemu načrtovanja. Povečane potrebe in omejenost razpoložljivega prostora vse pogostejše odpirajo tudi vprašanja več-funkcionalnosti, sočasne rabe, souporabe ter skupnega upravljanja mestnih in primestnih zelenih površin, še posebno tistih, ki so načeloma sicer v pristojnosti posameznih sektorjev (npr. gozdarstva, kmetijstva, vod, pa tudi prometa, turizma in gospodarstva). Vse naštetu zato narekuje uvedbo celovitih in integralnih pristopov k načrtovanju zelenih površin za vzpostavljanje zelenih sistemov in/ali zelene infrastrukture za različne ravni prostorskega načrtovanja ter medsebojno povezovanje sektorjev za doseganje sinergij v razvoju, ukrepih in upravljanju celotnega odprtega prostora mest in naselij. To je bilo prepoznano tudi na evropski ravni, kjer je bila leta 2000 sprejeta Evropska konvencija o krajini (Slovenija jo je podpisala leta 2001 in ratificirala leta 2003). Konvencija je temeljni okvir za kompleksno obravnavo krajine (tudi mestnih krajin oz. krajin v urbanem prostoru) in ohranitev krajinske dediščine v celotni Evropi, narekuje intenzivnejše vključevanje krajinskih vsebin v prostorsko načrtovanje ter politike in programe posameznih resorjev ter nalaga državam podpisnicam vzpostavitev in izvajanje načrtovalskih, varstvenih in upravljalških mehanizmov. Poleg konvencije je na evropski ravni pomemben tudi dokument Sporočilo komisije evropskemu parlamentu, Svetu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij; Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala. Dokument podaja novi prednostni cilj evropskih strateških programov in razvojnih politik za obdobje 2014–2020 in je opredeljen kot ena ključnih in preverjeno uspešnih orodij za razumevanje vrednosti ekoloških, ekonomskih in socialnih koristi, ki jih (lahko) ima človeška družba od naravnega okolja, ter za ustrezno uveljavljanje teh koristi (ekosistemske storitve).

V Sloveniji so možnosti za zagotavljanje ustreznih in kakovostnih zelenih površin v prostorskem smislu dokaj velike. Sorazmerna majhnost slovenskih mest omogoča njihovo neposredno povezanost z zelenim zaledjem, precej dobro zasnovano prostorsko načrtovanje v preteklosti pa je prispevalo k precej dobri ohranitvi z namensko rabo opredeljenih območij urbanih zelenih površin. Mnogo večji problem kot sama količina zelenih površin je zato danes njihova kakovost in uporabnost, ki z načrtovanjem nista bili učinkovito usmerjeni. Velika večina zelenih površin v mestih in naseljih so zelenice in drugi funkcionalno neopredeljeni prostori z značajem zelenih površin, ki le v zelo omejenem obsegu prispevajo h kakovosti bivalnega okolja. Problematika današnjega stanja zelenih površin v mestih in naseljih je povezana tudi s pomanjkanjem ustreznega prenosa odločitev s strateške na izvedbeno raven. Tako se, kljub uspešni uveljavitvi sodobnega pristopa v načrtovanju zelenega sistema, v nadaljnjih korakih načrtovanja zelene površine ne aktivirajo ali pa celo popolnoma izgubijo v okviru različnih namenskih rab, katerih del so. Poleg slabo povezanega in tudi necelovitega pristopa (odsotnost strokovnih podlag in medsektorskega sodelovanja, nejasnost glede zahtevane projektne dokumentacije) se v mestih in naseljih spoprijemajo tudi z neučinkovitim in nezadovoljivim sistemom upravljanja in vzdrževanja zelenih površin. K temu prispeva tudi pomanjkljivo zavedanje o pomenu in orodjih krajinskega načrtovanja za usklajevanje interesov in rab v prostoru ter s tem za doseganje kakovostnih učinkov.

Celovito načrtovanje zelenih površin in drugih javnih odprtih prostorov je ključno za zagotavljanje njihove dobre dostopnosti, varnosti ter ustrezne razporejenosti v mestih in naseljih, za doseganje enakovredne kakovosti bivanja za vse prebivalce, socialne kohezivnosti, za blaženje podnebnih sprememb in klimatskih ekstremov, za ohranjanje biotske raznovrstnosti, za upravljanje z vodami ter za povečevanje odpornosti urbanega okolja, kot tudi njihove splošne privlačnosti in konkurenčnosti.

Slovenska načrtovalska prostorska praksa mora dodatno razviti ustrezna orodja za razvoj mest. Večina mest je v zadnjih letih pripravila nove prostorske akte, ki vsebujejo strateške in izvedbene načrte za njihov razvoj. Poleg tega razvijajo vrsto drugih podpornih strategij, ki se ukvarjajo s posebnimi področji razvoja, kot so na primer trajnostne urbane strategije, strategije razvoja turizma in celostne prometne strategije. Pregled dokumentov je pokazal, da se mesta soočajo z vrsto izzivov pri zagotavljanju skladnega razvoja urbanih predelov mesta, zaledja in podeželja ter zagotavljanju vitalnosti urbaniziranih območij, ki jih na deklarativni, strateški ravni sicer načeloma ustrezno rešujejo, vendar pa se načela in cilji pogosto ne izkažejo v ukrepih na izvedbeni ravni. To se še posebno izrazito opazi na področju načrtovanja zelenih površin, saj se njihova celovitost zaradi velike raznolikosti tipologije območij običajno popolnoma izgubi v območjih različnih namenskih rab in nedoslednih opredelitvah tipov zelenih površin.

V mestnih upravah je kot težava pogosto poudarjena pomanjkljiva komunikacija med različnimi sektorji. Usmeritve za pripravo novejših strategij sicer poudarjajo pomen medsektorskega povezovanja in stalno vključevanje različnih deležnikov v proces priprave dokumentov, vendar je na operativni ravni sodelovanje med njimi vseeno težavno in pogosto zelo omejeno. Po drugi strani pa so mesta in naselja izjemno raznolika tako po velikosti, legi in drugih prostorskih značilnostih, socialni in gospodarski strukturi kot tudi s kulturnih in zgodovinskih vidikov. Te raznolike situacije ustvarjajo zelo različne možnosti za uresničevanje potreb, povezanih z javnimi zelenimi površinami.

Težave nastanejo tudi pri učinkovitem upoštevanju sodobnih zamisli in spoznanj, kot so prehranska in energetska samozadostnost, prilagajanje podnebnim spremembam, ekosistemske storitve, sonaravne rešitve in zelena infrastruktura v urbanističnem načrtovanju. Prenos tovrstnih pristopov v načrtovalsko prakso je neposredno povezan z načrtovanjem zelenih površin, kar mora biti tudi ustrezno podprto v prostorski zakonodaji.

Pomemben okvir za poenoten pristop k načrtovanju zelenih površin v mestih in naseljih je opredelitev posameznih tipov zelenih površin. Pri tem je treba upoštevati tudi različne ravni prostorskega načrtovanja (zasnova zelenega sistema je del strateškega načrtovanja, smernice za razvoj zelenih površin po posameznih območjih pa so del izvedbene načrtovalske ravni) ter dejstvo, da zelene površine niso enovit in od drugih prostorskih rab jasno ločen sistem. Zato je velika večina zelo pomembnih zelenih površin mest in naselij vključena v druge namenske rabe, zaradi česar se lahko na podrobnejši ravni načrtovanja izgubi njihov pomen ter ostane prezrto, da so zelene površine gradniki zelenega sistema mesta oziroma naselja.

Priloga II: Uporabna načela in standardi dobrih praks za urejanje zelenih površin

Za kakovostno izvajanje, zaščito in vzdrževanje zelenih površin uporabljamo veljavne (evropske) standarde, smernice in načela dobre prakse (predvsem za otroška igrišča, zelene strehe, druga območja igre na prostem, športna igrišča ter za zaščito dreves pri gradbenih delih, zemeljska dela, saditvena in setvena dela, trate, vzdrževanje teh površin, izvajanje inženirsko-bioloških del itn.). Pri načrtovanju je zaradi stalnega posodabljanja standardov treba sproti preveriti, kateri so zdaj v veljavi oziroma uporabi. Uveljavljena priporočila, smernice in standardi so navedeni v spodnji preglednici.

Preglednica 1: Uveljavljena priporočila, smernice in standardi

tematika	standard ali smernica	opis
otroška igrišča	SIST EN 1176	standardi za zunanja igrala – oprema otroških igrišč
	SIST EN 1177	ublažitev udarcev pri površinah otroških igrišč
igrišča za igro na prostem, športna igrišča	DIN 18034	Igrišča za igro na prostem: zahteve in opozorila za planiranje in vzdrževanje
	DIN 18035, 4. del	športna igrišča, tratne površine (Sportplätze, Rasenflächen)
zelene strehe	FLL – Guidelines	FLL – Smernice za načrtovanje, izvedbo in vzdrževanje zelenih streh (Guideline for the planning, execution and upkeep of green roof sites)
izvedba zemeljskih del	SIST DIN 18915: 2013	Zemeljska dela (Vegetationstechnik im Landschaftsbau – Bodenarbeiten) določila priprave zemljišča pred saditvijo in deponiranja ter skladiščenja živice, obdelave gradbenega planuma pred nanosom ravnega sloja debeline vegetacijskega sloja za trate (minimalno 10 cm) ter za drevesa in trajnice (minimalno 20 cm)
sadike in saditvena dela	DIN 18916	Rastline in saditvena dela (Vegetationstechnik im Landschaftsbau – Pflanzen und Pflanzarbeiten) zaščita sadik pred poškodbami (pri prevozu, deponiranju, sajenju), čas sajenja, deponiranje sadik, postopek sajenja, opora oz. sidranje dreves velikost prostora za korenine glede na drevesno vrsto velikost sadilne jame: izkop v širini 1,5 x premer k. grude
	E.N.A.	Evropski tehnični in kakovostni standard za drevesnice (E.N.A, 2010) – standard za zasaditve in kakovost sadik za zasaditve dreves v območjih naselij se uporablja sadike minimalne standardne velikosti 18–20 cm (obseg debla na višini 1 m) za zasaditev soliternih dreves se uporablja sadike minimalne standardne velikosti 20–25 cm (obseg debla na višini 1 m)
	druga priporočila za zasaditve	ob izvajanju gradbenih del v vplivnem območju dreves (talna površina pod obodom krošnje, razširjena še za 1,5 m na vse strani) je treba izdelati načrt zavarovanja dreves (del načrta krajinske arhitekture) v primeru tlakovanja površin ob drevesih je treba zagotavljati ustrezno površino tal – odprtina za prehajanje zraka in vode mora biti najmanj 3 m² priporočen odmik podzemnih komunalnih vodov od debla dreves: najmanj 2 m Glej tudi publikacijo Mestno drevje (vir: Šiftar A., 2011).
izvedba tratnih površin	DIN 18917	Trate in setvena dela (Vegetationstechnik im Landschaftsbau, Rasen und Saatarbeiten) ureditev in vzdrževanje trat glede na uporabnost in okoljske specifične (okrasne trate, uporabne trate, vzdržljive trate in trate v krajini) določitev košnje, dognojevanje in zračenje, stanje za prevzem

tematika	standard ali smernica	opis
izvedba inženirsko-bioloških varovalnih del (varovanje pred erozijo)	DIN 18918	Vegetacijska tehnika v krajinski gradnji (Vegetationstechnik im Landschaftsbau - Ingenieurbiologische Sicherungsbauweisen- Sicherungen durch Ansaaten, Bepflanzungen, Bauweisen mit lebenden und nicht lebenden Stoffen und Bauteilen, kombinierte Bauweisen) določila za varovalno gradnjo (preprečevanje erozije) in ozelenjevanje – sanacijo površin, čas in način izvedbe ukrepov vključujejo tehnične in biotehnične ukrepe za površinsko vezanje zemljin: gradnja z neživimi materiali ali gradbenimi deli, zavarovanje z gradnjo z rastlinami in živimi rastlinskimi deli, zavarovanje s sejanjem in z nasadi
oskrba in vzdrževanje zasajenih površin	DIN 18919	Vegetacijska tehnika v krajinski gradnji, začetno in redno vzdrževanje zelenih površin (Vegetationstechnik im Landschaftsbau - Entwicklungs- und Unterhaltungspflege von Grünflächen) - postopki vzdrževanja rastlinskega gradiva ter vzdrževanje trat, gnojenje zasajenih površin - zalivanje novo nasajenih dreves se izvaja vsaj 2 sezoni po saditvi - gnojenje (dodajanje fosforja, kalija, dušika) se izvaja glede na normative, količine se predvidi glede na analizo obstoječih tal - košnja trat: uporabne trate 1-krat mesečno, vzdržljive trate po potrebi 1–2-krat mesečno, trate v krajini (cvetoči travniki): 2–3-krat letno, fine okrasne trate: 1-krat na 14 dni v rastni sezoni
	druga strokovna priporočila za vzdrževanje zasaditev	- periodična oskrba dreves pomeni oskrbo drevesnega kolobarja, popravilo opor, zatiranje škodljivcev, zalivanje, gnojenje, odstranjevanje vej, obrezovanje, dvigovanje krošnje, ob poseku nadomestitev dreves standardne velikosti, obrezovanje dreves lahko izvaja izključno strokovno usposobljen izvajalec (arborist) po sodobnih arborističnih načelih - vsa posekana ali poškodovana drevesa se nadomesti, ob večjih prenovah se zagotovi zamenjava rastnega substrata - vzdrževanje grmovnic obsega oblikovno in /ali pomlajevalno rez, redčenje, pletje in druga dela - oskrba živih mej obsega vzgojno rez s čiščenjem najmanj 1-krat letno - oskrba gredic s sezonskim cvetjem (enoletnic, dvoletnic, okrasnih čebulnic in gomoljnic) mora upoštevati pravila stroke, minimalna gostota zasajenih rastlin mora zagotavljati najmanj 60 % pokritost površine - oskrba trajnic mora upoštevati pravila stroke, minimalno pletje in okopavanje, obnovo zastirk, gnojenje, zaščito pred boleznimi in škodljivci, zamenjavo poškodovanih ali manjkajočih rastlin, po potrebi in glede na vrsto vzdrževalno rez (1-krat letno)
zaščita dreves in zasaditev pri gradbenih posegih	DIN 18920	Zaščita drevja, rastlinskih sestojev in nasadov pri gradbenih posegih (Vegetationstechnik im Landschaftsbau- Schutz von Bäumen, Pflanzenbeständen und Vegetationsflächen bei Baumaßnahmen) varovanje pred onesnaženjem, ognjem, preplavljanjem, sončnim ožigom, druga zaščita vegetacijskih površin, dreves varovanje dreves pred mehaničnimi poškodbami – nujna ograjenost celotnega območja korenin oz. oboda krošnje z dodatnim 1,5-m obodom na vse strani oz. minimalno varovanje debla (tapicirana zaščita iz desk) izogibanje nanosu materiala na korenine in odnašanja materiala iz območja korenin ter zaščita korenin pri kopanju jarkov in gradbenih jam (koreninska zavesa pri gradbenih jamah, točkovni temelji pri postavitvi urbane opreme, ročna izvedba jarkov) nujna zaščita korenin pri gradnji – začasni obremenitvi (povozna čim manjša površina, prekrivanje z drenažnim materialom in prekrivanje s povozno – npr. leseno oporo) omejitev tlakovanja ob obstoječih drevesih (neprekinjene obloge do 30 % površine korenin, prekinjene obloge do 50 %)

Priloga III: Predlog grafičnih znakov na podrobnejši ravni

Na podlagi usmeritev in zasnov zelenega sistema na strateški ravni (glej priročnik, poglavje 3) opredelimo zelene površine na podrobnejši načrtovalski ravni. Za prenos strateških odločitev in smernic zelenega sistema v podrobnejše ravni načrtovanja so predvidene tri skupine grafičnih znakov:

- znaki za območja zelenih površin kot samostojnih območij (objektov) – namenska raba Zelene površine (Z);
- znaki za območja zelenih površin znotraj drugih rab;
- znaki za prikaz regulacijskih elementov.

Znaki za območja zelenih površin kot samostojnih območij (objektov) – namenska raba Zelene površine (Z)

Območja zelenih površin se kot samostojna območja načrtujejo in prikazujejo kot **območja namenske rabe Zelene površine (Z)**. Raven namenske rabe se podrobneje opredeli glede na tip zelene površine po pojavnosti (površine za oddih, rekreacijo in šport, površine za parke, pokopališča, vrtičke in druge urejene zelene površine), grafični prikaz se dopolni s preglednico kazalnikov, ki se obvezno vežejo na tekstualno obrazložitev.

Za prikaz minimalnih parametrov je priporočena uporaba spodaj ponazorjenega sistema grafičnih znakov.

Slika 1: Znaki za območja zelenih površin kot samostojnih območij (objektov) – namenska raba Zelene površine (Z)

Grafični prikaz kazalcev za Zelene površine (Z)

varianta 1

Z (NRP)	tip zel. pov.
a	b
c	(d)

kazalci:

- a - minimalni delež na raščenem terenu (%)
- b - min. pokritost z drevesnimi krošnjami (%)
- c - stopnja opremljenosti (I - IV)
- d - drugo (stopnja vzdrževanja, tip dostopnosti, itd.)

varianta 2

Z (NRP)	tip zel. pov.
a	b c

kazalci:

- a - minimalni delež na raščenem terenu (%)
- b - min. pokritost z drevesnimi krošnjami (%)
- c - stopnja opremljenosti (I - IV)

Površine za oddih,
rekreacijo in šport

ZS

primer: mestni park (var. 1, var. 2)

Površine za parke

ZP

ZP	MP
85%	30-50%
I.	I.

Površine za vrtičke

ZV

ZP	MP
85%	30-50%
I.	I.

podrobnejša namenska raba Z

tip zelene površine

c - stopnja opremljenosti (I - IV)

b - min. pokritost s krošnjami (%)

a - min. delež na raščenem terenu (%)

Druge urejene
zelene površine

ZD

Površine za
pokopališča

ZK

Znaki za območja zelenih površin znotraj drugih namenskih rab

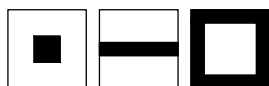
Pomembne (strateške) načrtovalske usmeritve za urejanje zelenih površin znotraj območij drugih namenskih rab določimo s posebnimi znaki. V območjih znotraj drugih namenskih rab stremimo k upoštevanju določil deleža zelenih površin (količine glede na samo rabo in doseganje zelenih ciljev), povezanosti oziroma sklenjenosti zelenih površin, programskih izhodišč (tip oz. programi na območjih teh zelenih površin), ravni opremljenosti in podobno.

Grafični znaki za ponazoritev obsega zelenih površin v območjih znotraj drugih namenskih rab se glede na vsebino uporabljajo kot dopolnitev znakov za obliko pozidave oziroma za druga območja EUP. V teh primerih prikazujemo razrede deleža kakovostno urejenih zelenih površin za posamezne EUP (glede na gostoto oz. tip pozidave, glede na rabo). Na območjih z opredeljenim režimom zelenega sistema preslikavo zelenega sistema ponazorimo z uporabo znaka, ki ustreza primerno povečani količini zelenih površin.

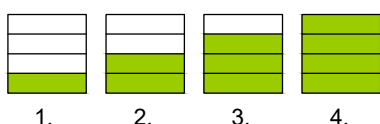
Slika 2: Znaki za območja zelenih površin znotraj drugih namenskih rab

Grafični prikaz deleža zelenih površin v EUP
(kot dopolnitev znakov za obliko zazidave in druga območja)

znak:
oblika zazidave
(povzeto iz predloga)



znak:
razredi deleža -
ozelenjenosti
območij (EUP)



1. 2. 3. 4.

razredi:

- 1 - minimalno ozelenjena območja (zelenih površin pod 16 %)
- 2 - zmerno ozelenjena območja (zelenih površin od 16 - 24 %)
- 3 - dobro ozelenjena območja (zelenih površin od 24 - 32 %)
- 4 - zelo dobro ozelenjena območja (zelenih površin nad 32 %)

primer prikazov znakov

primer 1
stanovanjska
območja



točkovni vzorec,
16 - 24 % zel. površin (razred 2)



točkovni vzorec, na območju RZS (režim zel. sistema),
24 - 32 % zel. površin (razred 3)

primer 2
industrijsko območje



mrežni vzorec,
pod 16 % zel. površin (razred 1)

primer 3
turistično območje



linijski vzorec,
24 - 32 % zel. površin (razred 3)



linijski vzorec, na območju RZS (režim zel. sistema)
nad 32 % zel. površin (razred 4)

Znaki za prikaz regulacijskih elementov

Za prenos določil iz zelenega sistema na izvedbeno raven se smernice prikažejo kot območja z usmeritvami zelenega sistema (regulacijska območja in regulacijski elementi). Kot regulacijsko območje se določi območja z režimom zelenega sistema (RZS) in območja sklenjenih zelenih površin na območjih znotraj drugih namenskih rab (ne na območjih Z), linijski regulacijski elementi pa so zelene členitvene poteze (Pč), zelene povezovalne poteze (Pp) in osi drevoredov.

Območja z režimom zelenega sistema so območja z usmeritvami zelenega sistema za varovanje krajinskih značilnosti in rekreacijsko rabo, za varovanje ekoloških vrednosti, za urejanje in rekonstrukcijo in z usmeritvami za kakovostno bivalno okolje. To regulacijsko območje določa zemljišča, ki spadajo v območje varovanja zelenega sistema, v katerih se način gradnje prilagodi glede na posebna določila.

Zelene členitvene poteze so označbe, ki ponazarjajo zelene bariere, varstvene ali varovalne pasove ali tamponske cone. **Zelene povezovalne poteze** so linijski element, ki ponazarja smer sklenjene zelene poteze. Sestavljajo jih lahko večje in manjše zelene površine, ki tvorijo zeleno prostorsko povezavo.

Drevoredi se prikazujejo kot že vzpostavljene in novo načrtovane drevoredne poteze. Glede na merilo prikaza se določi enostranske in dvostranske drevoredne poteze. Tip drevoredne poteze (enoredni, dvoredni) se določi v tekstualnem delu prostorskega akta.

Regulacijski elementi za prikaz določil zelenega sistema so:

- regulacijski sloj na območjih z režimom zelenega sistema (RZS);
- regulacijski sloj na območjih z režimom multifunkcionalnega urejanja za sočasne rabe (RZM);
- območje sklenjenih zelenih površin (OSP) v posameznih EUP in/ali prek več EUP;
- zelene členitvene poteze v posameznih EUP in/ali preko več EUP;
- povezovalne poteze zelenih površin prek posameznih EUP in/ali prek več EUP;
- regulacijska linija osi drevoredov.

Slika 3: Znaki za prikaz regulacijskih elementov

Regulacijski elementi

območja z režimom zelenega sistema (RZS)		RZS so zemljišča, ki spadajo v območje varovanja zelenega sistema, način gradnje na teh območjih se prilagodi določilom o urejanju teh območij
območja z režimom multifunkcionalnega urejanja za sočasne rabe (RZM)		RZM so zemljišča, ki se jih ureja kot multifunkcionalna območja za omogočanje sočasne rabe
območja sklenjenih zelenih površin (OSP)		OSP so določena območja sklenjenih zelenih površin v drugih namenskih rabah (izven namenske rabe zelene površine), ki morajo biti usklajena s predvidenimi gradbenimi normativi
zelena členitvena poteza (Pč)		Pč je črta, ki ponazarja zeleno bariero, ločevalni pas, zeleni varovalni pas, tamponsko cono ipd.
zelena povezovalna poteza (Pp)		Pp je črta, ki določa smer sklenjene povezane zelene poteze, ki jo sestavljajo večje in manjše zelene površine
os drevoreda		obstoječi drevored
		načrtovani drevored

Viri in literatura

- Arlington (2005) Public Spaces Master Plan – PSMP, spletni dostop: <https://arlingtonva.s3.dualstack.us-east-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/sites/31/2014/04/Public-Spaces-Master-Plan-Cover.pdf>, datum dostopa: 12. julij 2017 in <https://projects.arlingtonva.us/plans-studies/comprehensive-plan/public-spaces-master-plan/>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Assessing needs and opportunities: Planning policy guidance 17 companion guide, spletni dostop: <http://www.odpm.gov.uk>, datum dostopa: 12. julij 2017.-
- COM (2013) 249 final. Zelena infrastruktura – izboljšanje evropskega naravnega kapitala: file:///C:/Users/janak/Downloads/COM_2013_249_SL_ACTE_f.pdf, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Dosch, F. et al (2015) Grün in der Stadt – Für eine lebenswerte Zukunft. Grünbuch Stadtgrün. Berlin: Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz, Bau und Reaktorsicherheit (BMUB).
- EU-Project URGE »Development of Urban Green Spaces to Improve the Quality of Life in Cities and Urban Green Spaces«, 5th Framework Programme of the European Union, Energy, Environment and Sustainable Development, the City of Tomorrow and Cultural Heritages key action. Cooperation as a »reference city«. 2002/2003.
- European Comission (2016) Supporting the Implementation of Green Infrastructure – Final Report. Rotterdam: Trinomics.
- European Green Infrastructure Policy Implementation: Working Group output (2015) Green Infrastructure and Restoration: Glossary.
- EUROSTAT, spletni dostop: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Evropska konvencija v krajini: European Landscape Convention, spletni dostop: <https://www.coe.int/en/web/landscape/home>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services (MAES), spletni dostop: <http://biodiversity.europa.eu/maes>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Mihelič, B., Humar, M., Nikšič, M. et al. (2016) Urbanistični terminološki slovar, Ljubljana: Založba ZRC SAZU, ISBN 978-961-254-943-5.
- Natural England (2010) Nature Nearby – Accessible Natural Greenspace. <http://publications.naturalengland.org.uk/>, datum dostopa: 10. februar 2018.
- Navodila za graditev osnovnih šol v Republiki Sloveniji, Ministrstvo za šolstvo in šport, maj 2007, spletni dostop: <https://www.zaps.si/>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Občinski prostorski načrt Domžale: Urbanistični načrt mesta Domžale - konceptualni del (2015), izdelovalec Kobetič L. et al., LOCUS d.o.o.; naročnik Občina Domžale, spletni dostop: <https://domzale.e-obcina.si/objava/71577>, datum dostopa: 6. marec 2019
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – izvedbeni del (Uradni list RS, 78/10, 10/11 – DPN, 22/11 – popr., 43/11 – ZKZ-C, 53/12 – obv. razl., 9/13, 23/13 – popr., 72/13 – DPN, 71/14 – popr., 92/14 – DPN, 17/15 – DPN, 50/15 – DPN, 88/15 – DPN, 95/15, 38/16 – avtentična razlaga, 63/16 in 12/17 – popr.), spletni dostop: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/urbanizem/obcinski-prostorski-nacrt/>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – strateški del (Uradni list RS, 78/10, 10/11 – DPN, 72/13-DPN, 92/14-DPN, 17/15 – DPN, 50/15 – DPN in 88/15 – DPN), spletni dostop: <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/urbanizem/obcinski-prostorski-nacrt/>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Murska Sobota, Uradni list RS, 54/16, stran 7967, spletni dostop: <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2016-01-2390>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Nova Gorica, Uradni list RS, 95/12 z dne 13. 12. 2012, spletni dostop: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20123685>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Domžale, Uradni vestnik Občine Domžale, št. 10 2018 z dne 26. 09. 2018, spletni dostop: <https://domzale.e-obcina.si/objava/154415>, datum dostopa: 6. marec 2019
- Odlok o občinskem prostorskem načrtu Občine Vrhnika, Uradni list RS, 27/14, stran 3257, internetni vir: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20141163>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Odlok o Strategiji prostorskega razvoja (OdSPRS, Uradni List RS 76/2004, stran 9217).
- Ogrin, D. (1998) Načrtovanje mestne krajine. Broširano gradivo. Naročnik Urad za prostorsko planiranje MOP, Ljubljana.
- Ogrin, D. (1999) Stanovanjska krajina. Broširano gradivo. Naročnik Urad za prostorsko planiranje MOP, Ljubljana.
- Penko Seidl N. et al. (2016) Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050, Podeželje in infrastruktura, dopolnjeno gradivo 1. faze, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, spletni dostop: http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/podezelje_zelena_infrastruktura.pdf, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Prague Public Space Design Manual, spletni dostop: <http://manual.iprpraha.cz/uploads/assets/en/PublicSpaceDesignManual.pdf>, datum dostopa: 12. julij 2017.

- Prague Public Space Development Strategy / Proposal (2014), spletni dostop: <http://manual.iprpraha.cz/uploads/assets/en/PublicSpaceDevelopmentStrategy.pdf>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca, Uradni list RS, 73/2000 in (neuradno prečiščeno besedilo 5, maj 2013), spletni dostop: <https://www.zaps.si/>, datum dostopa: 6. januar 2018.
- San Francisco General Plan, spletni dostop: <http://generalplan.sfplanning.org/>, datum dostopa: 12. julij 2017 in http://www.sf-planning.org/ftp/General_Plan/Recreation_OpenSpace_Element_ADOPTED.pdf, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Sendi, R., Dimitrovska Andrews, K., Šuklje Erjavec, I., Cotič, B., Tominc, B., Višnar, K., Bizjak, I., Wollrab, M., Kos, D., Trček, F., Cirman, A., Lutman, M., Vrabec, M. (2004) Prenova stanovanjskih sosesk v Ljubljani. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
- Statistični urad Republike Slovenije, SURS 2016, spletni dostop: <http://www.stat.si/statweb>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- STEP 2025, Thematic Concept Green and Open Spaces, spletni dostop: <https://www.wien.gv.at/stadtentwicklung/studien/pdf/b008440.pdf>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Šašek-Divjak, M., Šuklje Erjavec, I. (nosilec dela za zeleni sistem in načrtovanje zelenih površin) et al. (2010) Občinski prostorski načrt MOL: strateški del. Mapa 1, Odlok o Strateškem načrtu Mestne občine Ljubljana, Priloge k občinskemu prostorskemu načrtu, (Novi prostorski akti Mestne občine Ljubljana). Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije, 1 zv. (loč. pag.), ilustr. [COBISS.SI-ID s].
- Šiftar, A. et al. (2011) Mestno drevje, Botanični vrt, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- Šuklje Erjavec, I. (2000) Narava v mestu ali mesto v naravi – med odnosom in načrtovanjem. Predavanje na 7. letni konferenci DKAS: Narava v mestu – med spontanostjo in načrtovanjem, Ljubljana.
- Šuklje Erjavec, I. (2000) The role of schoolgrounds in the life of the city. Predavanje na mednarodni konferenci: 27th International conference on making cities livable, Dunaj, Avstrija.
- Šuklje Erjavec, I. (2006) Podrobnejša pravila načrtovanja in urejanja javnih zelenih površin v urbanih okoljih – končno poročilo. CRP – Uravnoteženi regionalni in prostorski razvoj ter razvojna vloga okolja. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije
- Šuklje Erjavec, I., (nosilec naloge) in drugi (2001) Zeleni sistem mesta. Prostorski plan Mestne občine Ljubljana – prostorska zasnova. Ljubljana: Urbanistični inštitut RS.
- Šuklje Erjavec, I., Erjavec, A. (2006) Zeleni sistem mesta Celje. Strokovne podlage za urbanistično zasnovo Celja. Celje/Ljubljana: Urbanistični inštitut RS.
- Šuklje Erjavec, I., Smaniotto-Costa, C. et al. (2008) GREEN-KEYS @Your City – A Guide For Urban Green Quality, GreenKeys Project, IOER, Korotan, Ljubljana (105 strani + CD). ISBN 978-3-933053-32-0
- The Multifunctionality of Green Infrastructure (2012) EC, Environment, spletni dostop: http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/Green_Infrastructure.pdf, datum dostopa: 12. julij 2017.
- The Value of Public Space, CABA Space, spletni dostop: www.green-space.org.uk, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Urban green spaces: a brief for action (2017) World Health Organization, spletni dostop: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/publications/2017/urban-green-spaces-a-brief-for-action-2017>, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Uredba o prostorskem redu Slovenije (Uradni list RS, št. 122/04 in 33/07 – ZPNačrt)
- Varno otroško igrišče, Priročnik za skrbnike in lastnike otroških igrišč, spletni dostop: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/pdf/Varno_igrisce_publikacija.pdf, datum dostopa: 12. julij 2017.
- Wieland, C. et al (2010) Wert und nutzen von Grünräumen. Kilchberg: VSSG Geschäftsstelle.
- Zakon o graditvi objektov (ZGO-1-UPB1), Ur. l. RS, št. 110/2002, št. 57/2012, št. 110/2013
- Zakon o ohranjanju narave (uradno prečiščeno besedilo) (ZON-UPB2), stran 11541, spletni dostop: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2004-01-4233?-sop=2004-01-4233>, datum dostopa: 12. januar 2018.
- Zakon o urejanju prostora (ZUreP-2), Uradni list RS, 61/2017, stran 8254.

Uporabljeni izrazi

Navedeni izrazi se uporabljajo izključno za razumevanje tega priročnika in niso pravno zavezujoči.

1. **Aleja** je ulica ali pot, z obeh strani obdana z drevoredi, nasadi; glej tudi: *drevored*.
2. **Arboretum** (tudi botanični vrt) je parkovno urejen nasad drevnine in drugih lesnatih rastlin – zlasti znanstveno-raziskovalnega, učnega in informativnega pomena – odprt za javnost.
3. **Biotska raznovrstnost** (tudi biološka raznovrstnost, biotska pestrost in biodiverziteteta) je raznovrstnost živih organizmov, ki vključuje raznovrstnost znotraj vrst in med različnimi vrstami, gensko raznovrstnost ter raznovrstnost ekosistemov, v naravi se ohranja z ohranjanjem naravnega ravnovesja (*povzeto po ZON-UPB2*).
4. **Členitvena poteza** je linijski prostorski element, ki členi prostor (*vir: Urbanistični terminološki slovar*); glej tudi: *zelena členitvena poteza*.
5. **Delež zelenih površin** (uporabljen izraz v preglednicah, poglavje 5.2) je skupna velikost zelenih površin glede na celotno površino obravnavanega območja.
6. **Dostopnost zelenih površin** je dosegljivost neke lokacije, merjena v časovnih ali dolžinskih enotah, kot tudi v načinu ureditve, ki zagotavlja neoviran in enakovreden dostop vsem uporabnikom. Predvsem dostopnost zelenih površin opredeljujemo z vidika pešcev (hitrost 4–5 km/h; 5 minut hoje = 300 m) ali kolesarjev (hitrost = 12 km/uro; 5 minut vožnje je 800 m). Pri dostopnosti z javnimi prevoznimi sredstvi poleg časovne komponente upoštevamo tudi časovno frekvenco prevozov in oddaljenost od postajališča. Radiji dostopnosti se na izvedbeni ravni ustrezno povečajo ali preoblikujejo glede na topografske značilnosti terena in fizične ovire v prostoru (železniška proga, prometnica ipd.).
7. **Drevored** je linijska zasaditev več kot petih dreves enake vrste in velikosti v enakih razmikih, ki praviloma omogočajo prekrivanje roba krošenj v zreli obliki drevesa, navadno na eni ali obeh straneh poti ali ceste, lahko pa tudi v odprti krajini. Razlikujemo:
 - **enojni drevored** – z enojno zasaditvijo dreves v liniji,
 - **dvojni drevored** – z dvema vrstama dreves v liniji,
 - **enostranski drevored** – na eni strani poti ali ceste,
 - **dvostranski drevored** – na obeh straneh poti ali ceste;
 - **mestni drevored** – ima pomembno lego in členitveno funkcijo v prostorski strukturi mesta.
8. **Ekosistemske storitve (ES)** so opredeljene možne koristi ekosistema za človeka, ki jih omogočajo naravne značilnosti in lastnosti prostora. V dokumentih EU so opredeljene štiri različne kategorije ekosistemskih storitev, in sicer **oskrbovalne ES** – koristi, vezane na vire, ki jih neposredno izkoriščamo za pridobivanje hrane, vlaken, vode, surovin in zdravilnih snovi; **podporne ES** – koristi, vezane na procese, ki posredno omogočajo izkoriščanje naravnih virov, kot so na primer kroženje hranil, primarna proizvodnja ali opraševanje; **uravnavne ES** – koristi, vezane na naravne mehanizme, ki skrbijo za uravnavanje podnebja in blaženje podnebnih skrajnosti (ekstremov) ter vplivov na okolje, kroženje vode, uravnavanje stanja voda, preprečevanje poplav, toplotnih otokov v urbanih območjih in podobno; **kulturne ES** – koristi, ki jih imamo ljudje od naravnega okolja, in sicer za zadovoljitev socialnih, rekreacijskih, kulturnih, duhovnih in drugih potreb, povezanih z zadovoljstvom, zdravjem ter dobrim počutjem; glej tudi: *zelena infrastruktura*.
9. **Faktor odprtih bivalnih površin (FBP)** je razmerje med odprtimi bivalnimi površinami in celotno površino gradbene parcele stavbe, namenjene gradnji stavb s stanovanji; med odprte bivalne površine se štejejo zelene

- površine na raščenem terenu in tlakovane površine, namenjene zunanjemu bivanju, ki ne služijo kot prometne površine ali komunalne funkcionalne površine (dostopi, dovozi, parkirna mesta, prostori za ekološke otoke); glej tudi: *delež zelenih površin, faktor zelenih površin*.
10. **Faktor zelenih površin** (FZP) je razmerje med zelenimi površinami na raščenem terenu in celotno površino gradbene parcele stavbe, namenjene gradnji nestanovanjskih stavb; glej tudi: *delež zelenih površin, faktor odprtih bivalnih površin*.
 11. **Funkcionalno drevo** je sadika drevesa z obsegom debla najmanj 18 cm na višini 1 m od tal ter višino debla najmanj 2,2 m.
 12. **Izjemna krajina** je naravna ali kulturna krajina z visoko estetsko vrednostjo zaradi svojevrstne zgradbe, edinstvene rabe tal, ustreznega deleža naravnih prvin in/ali posebnega naselbinskega vzorca (*vir: Urbanistični terminološki slovar*).
 13. **Javna površina** je grajena in zelena površina, namenjena splošni rabi, kot so javna cesta, ulica, pasaža, trg, tržnica, atrij, parkirišče, igrišče, pokopališče, park, zelenica, rekreacijska površina in podobna površina (*vir: ZUreP-2*); glej tudi: *javno dostopni odprti prostor, javni prostor, javna zelena površina*.
 14. **Javna zelena površina** (javno dostopna zelena površina) je zelena površina v javni ali zasebni lasti, pod enakimi pogoji namenjena in dostopna vsem, na primer zelenica, parkovni gozd, obrežje; glej tudi: *poljavna zelena površina, zasebna zelena površina, odprte bivalne površine*.
 15. **Javni prostor** je odprti ali zaprti prostor v javni ali zasebni lasti, pod enakimi pogoji dostopen vsem, na primer železniška postaja, javna knjižnica, ulica, trg, park; glej tudi: *javno dostopni odprti prostor, odprte bivalne površine, javna površina, javna zelena površina*.
 16. **Javno dostopni odprti prostor** je odprti prostor v naseljih ali zunaj njih v javni ali zasebni lasti, pod enakimi pogoji dostopen vsem, navadno urejen in opremljen z urbano opremo, na primer trg, park, parkirišče, obrežje, gozd, travnik. Neločljivi del javnega odprtega prostora so tudi javno dostopne zelene površine; glej tudi: *javni prostor, odprti prostor, odprte bivalne površine, javna površina*.
 17. **Kakovost okolja** je stanje okolja ali njegovega dela, katerega fizikalne, kemične, biološke, estetske ali druge značilnosti ocenjujemo glede na predpisane standarde, kazalnike (indikatorje) ali opredeljena vrednostna merila; glej tudi: *kakovost prostora*.
 18. **Kakovost prostora** je stanje prostora ali njegovega dela, ki odraža skladnost prostorskih značilnosti z vrednotami družbe; **ambientalna kakovost prostora** je lastnost prostora, da ima visoke doživljajske in funkcionalne vrednosti; glej tudi: *kakovost okolja, skladnost prostora*.
 19. **Kopališče** je naravno ali urejeno območje ob vodi ali grajen objekt, namenjen kopanju, plavanju.
 20. **Krajina** je območje, kot ga zaznavajo ljudje in ima prepoznavne naravne, kulturne ali poselitvene značilnosti, ki so rezultat delovanja in medsebojnega vplivanja narave in človeka. Krajino prepoznamo kot naravno, kulturno in krajino v urbanem prostoru. (*vir: ZUreP-2*); glej tudi: *krajina v urbanem prostoru*.
 21. **Krajina v urbanem prostoru** (tudi urbana krajina, mestna krajina) je celota zelenih površin in odprtih prostorov mesta skupaj z zelenim sistemom; glej tudi: *zeleni sistem*.
 22. **Krajinska arhitektura** je stroka, ki se ukvarja z načrtovanjem, oblikovanjem in upravljanjem krajine, načrtovanjem prostora, varstvom okolja in narave ter upošteva strukturne, morfološke, ekološke, kulturne, psihološke in družbeno-geografske značilnosti prostora (*vir: Urbanistični terminološki slovar*).
 23. **Krajinska prvina**; glej: *krajinski element*.
 24. **Krajinska sestavina**; glej: *krajinski element*.

25. **Krajinska ureditev** je odprti prostor, zasnovan po načelih krajinskega oblikovanja (vir: Urbanistični terminološki slovar); glej tudi: *krajinsko oblikovanje*.
26. **Krajinska zasnova** je strokovna podlaga, s katero pri pripravi prostorskih aktov usmerjamo ter podrobneje določamo prostorski razvoj in varstvo posameznih območij v krajini (po ZUreP-2).
27. **Krajinski element** (tudi element krajine, krajinska prvina, krajinska sestavina) je jasno prepoznavna sestavina ali ureditev v krajini, ki pomembno vpliva na krajinsko zgradbo, njene značilnosti in podobo (npr. jezero, osamelec, drevored, jasa).
28. **Krajinsko oblikovanje** je oblikovanje različnih odprtih prostorov in zelenih površin v mestih in zunaj mestnih območij, njihovih vsebin in prostorskih značilnosti, elementov in različnih tematskih ureditev za zagotavljanje bivalne in okoljske kakovosti (vir: *Urbanistični terminološki slovar*); glej tudi: *krajinska ureditev*.
29. **Kulturna krajina** je odprti prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnosti – je krajina, na katere nastanek in podobo je vplival človek s povezovanjem kmetijskih površin, gozda in poselitvene strukture; glej tudi: *izjemna krajina*.
30. **Lokalni park** je manjša večnamenska parkovna ureditev zlasti za potrebe lokalnih prebivalcev, namenjena prostočasnim dejavnostim, igri in druženju vseh starostnih skupin, navadno povezana z lokalnim središčem ali osrednjo dejavnostjo, na primer s šolo, kulturnim domom, ali pa v sklopu večje soseske; glej tudi: *park, mestni park*.
31. **Mestni gozd** (urbani gozd) je javno dostopen gozd s prevladujočo socialno in rekreativno funkcijo, navadno znotraj območja mesta oziroma njegove okolice, ki ima pomembno ekološko vlogo pri uravnavanju mestne klime in zagotavljanju kakovosti bivalnega okolja; glej tudi: *zeleni sistem, zelena infrastruktura*.
32. **Mestni park** je javna večnamenska zelena mestna površina s celovito strukturo in programsko opremljenostjo, praviloma večje oblikovne vrednosti in s poudarjenim reprezentativno-simbolnim pomenom; glej tudi: *park, lokalni park*.
33. **Multifunkcionalno območje urbanega kmetijstva** je večnamensko javno dostopno območje kmetijske rabe, navadno znotraj območja mesta oziroma njegove okolice (zaledja), ki ima pomembno ekološko vlogo pri uravnavanju mestne klime in zagotavljanju kakovosti bivalnega okolja (rekreativna funkcija); glej tudi: *zeleni sistem, zelena infrastruktura*.
34. **Načrt krajinske arhitekture** tehnični opis in izris krajinskoarhitekturne ureditve v različnih merilih, ki določa funkcionalno, oblikovno zasnovo in elemente urejanja odprtega prostora (vir: *Urbanistični terminološki slovar*).
35. **Načelo enakovredne preskrbljenosti in dostopnosti** je načelo, po katerem morajo biti zelene površine in javni odprti prostori v poselitvenih območjih razmeščeni tako, da so vsem prebivalcem mesta ali naselja zagotovljene enake možnosti za njihovo vsakdanjo uporabo.
36. **Naravna prvina prostora** (naravna sestavina prostora) je značilni sestavni del prostora, ki je naravnega izvora, na primer relief, tla, hidrološka mreža, vegetacija.
37. **Naravno javno dobro** je normativno opredeljen del naravnega okolja, na katerem je z zakonom vzpostavljen status javnega dobra (po ZVO-1).
38. **Območja sklenjenih zelenih površin** (OSP) so določena območja sklenjenih zelenih površin v drugih namenskih rabah (izven namenske rabe zelene površine), ki morajo biti usklajena s predvidenimi gradbenimi normativi.
39. **Območja z režimom multifunkcionalnega urejanja za sočasne rabe** (RZM) so zemljišča, ki se jih ureja kot multifunkcionalna območja za omogočanje sočasne rabe; način gradnje na teh območjih se prilagodi določilom o urejanju teh območij.

40. **Območja z režimom zelenega sistema** (RZS) so zemljišča, ki spadajo v območje varovanja zelenega sistema in na katerih so določene usmeritve za varovanje krajinskih značilnosti in rekreacijsko rabo, za varovanje ekoloških vrednosti, za urejanje in rekonstrukcijo in usmeritve za kakovostno bivalno okolje. Način gradnje na teh območjih se prilagodi določilom o urejanju teh območij.
41. **Obrežje** (tudi obala) je pas kopnega, navadno ob vodotoku, tudi ob jezeru, morju, na katerega vpliva voda, na primer na njegovo vegetacijo, mikroklimo, tla, relief; glej tudi: *obvodna ureditev*.
42. **Obvodna ureditev** je ureditev obale, obrežja oziroma obalnega pasu, ki zagotavlja javno dostopnost do vodnih površin ter njihovo uporabo in/ali ščiti širše območje pred nezaželenimi vplivi voda, navadno s prevladujočim deležem naravnih prvin; glej tudi: *obrežje*.
43. **Obvodna vegetacija** (obrežna vegetacija, obvodna zarast) so rastline, ki rastejo na območju blizu rek in potokov, prilagojene obalnemu oziroma obrežnim mikroklimatskim in talnim razmeram.
44. **Odprte bivalne površine** so zelene in tlakovane površine, namenjene zunanjemu bivanju, ki ne služijo kot prometne površine ali komunalne funkcionalne površine (npr. dostopi, dovozi, parkirišča, prostori za ekološke otoke); glej tudi: *odprti prostor, javni prostor, zelena površina*.
45. **Odprti prostor** (odprta površina) je nezazidan prostor med stavbami v naselju; glej tudi: *odprte bivalne površine, javno dostopni odprti prostor, javni prostor, zelena površina*.
46. **Otroško igrišče** je posebej urejen in jasno zamejen odprti javni prostor, oblikovan in opremljen za varno igro in druženje otrok, lahko samostojen ali v sklopu parkovnih površin ali drugega območja, objekta (npr. vzgojno-varstvene ustanove, šole, stanovanjske soseske, nakupovalna središča).
47. **Park** je celovito urejeno in prepoznavno zaključeno območje javnega odprtega prostora s prevladujočim deležem naravnih prvin, namenjeno najširšemu krogu uporabnikov za preživljanje prostega časa, sprostitve, rekreacijo, kulturo, doživljanje krajinskih in drugih prizorišč, opremljeno s potmi, tratami, nasadi, napravami za sedenje, igro in drugimi elementi glede na vsebino in značaj; glej tudi: *mestni park, lokalni park, strešni park, parkovna poteza, zelena površina*.
48. **Parkovna drevnina** je drevnina, ki je zaradi možnosti za ustvarjanje motivov, vizualne privlačnosti in odpornosti na mestno klimo primerna za sajenje v mestnih odprtih prostorih.
49. **Parkovna poteza** je izrazito linearna ureditev odprtega prostora z velikim deležem naravnih prvin, ki ima povezovalno funkcijo in parkovne značilnosti.
50. **Parkovni gozd** je gozd, ki je sestavni del območja parkovnih površin z urejenimi potmi in urbano opremo; glej tudi: *zelena površina*.
51. **Parkovno pokopališče** je travnato pokopališče z majhnim deležem poti, tlakovanih površin, z enovito urejenimi grobovi, navadno označenimi le z nagrobnimi kamni, brez obrob in brez prostora za krašenje (izjemoma z majhnim prostorom za krašenje).
52. **Pokopališče** je komunalno, arhitekturno in krajinsko urejeno območje, namenjeno pokopavanju umrlih; glej tudi: *parkovno pokopališče*.
53. **Pokritost s krošnjami** pomeni delež površine določenega območja, ki ga pokrivajo krošnje zasajenih oziroma predvidenih dreves. Obseg krošnje se opredeli glede na izbrano vrsto ali sorto dreves za fazo odraslih dreves.
54. **Poljavna zelena površina** je zelena površina v javni rabi (glede na lastništvo v javni ali zasebni lasti), vendar prvotno namenjena prebivalcem in/ali uporabnikom določenega okolja. Dostopnost za uporabnike je lahko upravljana z režimi, na primer bolnišnični parki, zunanji prostori šol; glej tudi: *javna zelena površina, zasebna zelena površina*.

55. **Protivetrni pas** je linijska ureditev ali zaseditev, ki ščiti določene objekte ali ureditve pred nezaželenim vplivom vetra.
56. **Raščen teren** so zunanje površine, ki ohranjajo neposreden stik z geološko podlago in s tem sposobnost zadrževanja, odtekanja in ponikanja vode; je naravno rastišče za rastline in omogoča zasaditev visoke vegetacije.
57. **Rekreacijski park** je parkovno urejeno območje zelenih površin, pretežno namenjeno rekreaciji.
58. **Rekreacijsko območje** je javno dostopno območje z izrazitimi krajinskimi značilnostmi in ambientalno kakovostjo, brez večjih grajenih objektov in ureditev, pretežno namenjeno rekreaciji in preživljanju prostega časa.
59. **Renaturacija** je vnovična oživitev naravnega stanja oziroma spreminjanje antropogeno preoblikovanega življenjskega prostora v stanje, ki je blizu naravi.
60. **Retenzijska površina** je območje zadrževanja visokih voda, lahko naravno kot bistveni sestavni del rečnih koridorjev ali umetno.
61. **Režim zelenega sistema (RZS)**; glej: *območja z režimom zelenega sistema*.
62. **Skladnost prostora** je lastnost prostora, da je sestavljen iz sestavin, ki so med seboj organizirane tako, da vzbuja občutek reda in urejenosti.
63. **Sonaravne rešitve** (nature-based solutions) so trajnostne, na naravi temelječe rešitve, načrtovane na način, da spodbujajo naravne procese. Gre za večfunkcionalne lokalnemu prostoru prilagojene rešitve, ki vključujejo naravne ekosisteme, na primer, v rešitve odvodnjavanja, varstva pred poplavami.
64. **Sprehajališče** (promenade) je utrjen odprt javni prostor, navadno podolgovat, namenjen sprehajanju in druženju.
65. **Sprehajalna pot** je sprehajanju namenjena daljša krožna ali povezovalna pot v parkovni ali vrtni ureditvi ali posebej urejena pot v krajini, speljana skozi različna krajinska prizorišča.
66. **Stanovanjska krajina** (odprti prostori in zelene površine v stanovanjskih območjih) so zelene površine in drugi odprti prostori v stanovanjskih območjih, namenjeni vsakdanji uporabi prebivalcev, na primer igri, druženju, sprostitvi, preživljanju prostega časa ter ustvarjanju kakovostnih ambientalnih, mikroklimatskih razmer, členitvi in orientaciji v prostoru ter podobi in identiteti območja; glej tudi: *odprte bivalne površine, krajina v urbanem prostoru, zelena površina, zelena infrastruktura*.
67. **Strešni park** je parkovna ureditev na strehi objekta, izvedena kot intenzivna zelena streha, običajno dostopna za javnost; glej tudi: *zelena površina*.
68. **Strešni vrt** je ureditev zelene površine na strehi stavbe, izvedena kot intenzivna zelena streha, ki je običajno namenjena in dostopna samo prebivalcem ali uporabnikom stavbe; glej tudi: *zelena površina*.
69. **Šolski vrt** je zunanji prostor šole, namensko urejen in zasajen za učenje, predvsem o vrtnarjenju, rastlinah in naravnih procesih, lahko namenjen tudi pridelavi hrane.
70. **Šolsko igrišče** je zunanji prostor šole, namenjen, urejen in opremljen za športne dejavnosti in/ali otroško igro.
71. **Športni park** je namensko urejeno območje z zunanjimi športnimi igrišči in drugo infrastrukturo za šport in rekreacijo.
72. **Športno-rekreacijski park** je javna površina za šport in rekreacijo z zunanjimi športnimi igrišči, večjimi zelenimi površinami, lahko s prostim ali omejenim dostopom.
73. **Tamponska cona** (tudi ločevalni pas, »buffer cona«) je vmesni pas ali območje, ki ločuje območja medsebojno motečih rab prostora ali ščiti pred negativnimi vplivi (npr. protihrupna tamponska cona, zelena tamponska cona).
74. **Tematski park** je parkovna ureditev, namenjena in prilagojena posebni vsebini, ki ji določa naravo, način oblikovanja, opreme in dostopnosti, pogosto neposredno navezana

- na javni objekt (npr. botanični park, živalski vrt, spominski park).
75. **Terasa** je zunanja ravna površina, dvignjena nad teren, ki je del stavbe ali zunanje ureditve, lahko tudi streha.
 76. **Tip vegetacije** je združba rastlin z razpoznavnimi skupnimi značilnostmi, ki jo določajo naravne razmere in raba tal, na primer gozd, travišče.
 77. **Tla** so zgornja plast zemeljskega površja, nastala z razpadanjem kamnin in razkrajanjem organskih snovi, ki navadno omogoča rast rastlin; odvisna od vplivov podnebja, reliefa, vodnih razmer, kamninske podlage, organizmov in časa.
 78. **Trata** je urejena navadno pohodna površina v vrtu ali parku, posejana s travo, ki jo vzdržujemo z redno košnjo.
 79. **Travnik** (kot element krajinskega oblikovanja) je manj pogosto košena s travo zarasla površina, ki je del krajinske ureditve ali zavarovane kulturne krajine.
 80. **Turistično območje** je območje, zaradi svojih značilnosti pretežno namenjeno turistični dejavnosti.
 81. **Turistično središče** je turistično naselje s številnimi objekti, napravami in storitvami za potrebe turizma.
 82. **Urbana oprema** so elementi ali objekti, ki so del odprtega prostora in prispevajo k njegovi uporabnosti, prijetnosti in varnosti, na primer klopi, mize, igrala, pergole, vodni motivi, stojala za kolesa, koši za smeti, označevalne table, svetila, ograje.
 83. **Urbani gozd**; glej: *mestni gozd*.
 84. **Urbano kmetijstvo** (mestno kmetijstvo) obsega pridelavo kmetijskih rastlin in rejo živali na mestnih območjih.
 85. **Utrjena površina** je površina, tlakovana ali urejena tako, da zdrži večje obremenitve, primerna za intenzivno rabo, na primer hojo, vožnjo, parkiranje.
 86. **Večfunkcionalna javna površina** je površina, katere ureditev omogoča različne rabe in dejavnosti (npr. trgi, območja za pešce v mestih, rekreacijski gozd).
 87. **Vertikalna ozelenitev** (tudi zelena stena) je z vegetacijo obrasla ali prekrita stena, tudi večja navpična ploskev iz rastlin, ki navadno omejuje ali členi prostor, lahko je uporabljena kot vertikalna zelena bariera.
 88. **Vodni motiv** je prostorska prvina ali ureditev, katere prevladujočo vidno značilnost določa voda, na primer vodomet, vodno zrcalo, okrasni bazen.
 89. **Vrtiček** je manjša parcela, ki se uporablja za vrtnarjenje in je navadno del širšega območja vrtičkov oziroma območja urbane vrtnarjenja z določenimi predpisanimi zahtevami in omejitvami glede urejanja (s podrobnejšim predpisom na lokalni ravni).
 90. **Začasna raba prostora** je takšna raba prostora v ureditvenih območjih naselij in drugih ureditvenih območjih, ki ni trajno načrtovana skozi prostorske ureditve ali skozi namensko rabo prostora in prostorske izvedbene pogoje v prostorskih izvedbenih aktih, vendar pa do izvedbe načrtovanih prostorskih ureditev ali predvidenih posegov v prostor omogoča izvedbo začasnih posegov v prostor in začasno izvajanje dejavnosti in s tem smotrno rabo ter aktivacijo zemljišč in objektov, ki niso v uporabi (*vir: ZUreP-2*).
 91. **Zasebna zelena površina** je zelena površina v zasebni lasti in namenjena le določenim uporabnikom z omejitvijo dostopa za druge, na primer hišni vrt; glej tudi: *javna zelena površina, poljavna zelena površina*.
 92. **Zavarovana kulturna krajina** (tudi dediščinska kulturna krajina) je tradicionalno ohranjeno območje kulturne krajine, varovano kot nepremična kulturna dediščina; glej tudi: *kulturna krajina*.
 93. **Zdravo življenjsko okolje** je okolje, ki omogoča za zdravje in počutje ugodne življenjske razmere, skladne s predpisanimi standardi ter vrednostnim sistemom družbe; glej tudi: *kakovost prostora*.

94. **Zelena členitvena poteza** je naravni ali ustvarjeni prostorski element, sestavljen iz naravnih prvin, ki členi (deli) prostor. Lahko so zelene bariere, zeleni pasovi ali tamponska območja ter drugi členitveni elementi, sestavljeni iz naravnih prvin. **Zelena členitvena poteza** kot regulacijski element (PČ) je črta, ki ponazarja zeleno bariero, ločevalni pas, zeleni varstveni ali varovalni pas, tamponsko cono in podobno.
95. **Zelena infrastruktura** je prostorski in načrtovalski sistem povezanega omrežja zelenega prostora, ki ohranja naravne vrednosti in funkcije ekosistema ter zagotavlja povezane koristi za prebivalstvo. Ključne značilnosti omrežja zelene infrastrukture so raznolikost območij, morfološka ali funkcionalna povezanost ter večfunkcionalnost posameznih območij. Med pomembne elemente zelene infrastrukture sodijo vsa območja odprtega prostora z določenimi naravnimi značilnostmi, od naravnih do pol-naravnih območij, poustvarjenih oziroma saniranih naravnih območij, oblikovanih zelenih površin in drugih odprtih prostorov, pomembnih za kakovost bivanja in zdravje prebivalcev, stanje okolja, ekološko povezanost in ohranjanje biotske raznovrstnosti, odpornost prostora na podnebne spremembe, ohranjanje virov ter identitete prostora. V sistem zelene infrastrukture uvrščamo kmetijske površine z naravovarstveno vrednostjo, gozdne ter vodne in obvodne površine, mestne zelene površine kot tudi zelene strehe in zelene stene v naseljih; glej tudi: *zeleni sistem, ekosistemske storitve*.
96. **Zelena povezovalna poteza** (kot regulacijski element; Pp) je črta, ki določa smer sklenjene povezane zelene poteze, ki jo sestavljajo večje in manjše zelene površine.
97. **Zelena površina** mesta ali naselja (v urbanem okolju tudi mestna ali urbana zelena površina) je odprti prostor naselja, ki mu določajo značaj vegetacija in druge naravne prvine; zelene površine mesta ali naselja so vse površine, ki izkazujejo določeno mero naravnosti, in to ne glede na lastništvo, funkcijo in lego v prostoru; s svojimi značilnostmi pomembno prispevajo h kakovosti bivalnega in naravnega okolja, podobi in strukturi mesta ali naselja ter zadovoljujejo vsakdanje in druge potrebe prebivalcev po oddihu in rekreaciji; glej tudi: *zeleni sistem, odprte bivalne površine, javni prostor, odprti prostor*.
98. **Zelena streha** je navadno ravna streha stavbe ali drugega grajenega objekta, prekrita z vegetacijo na posebej prilagojeni podkonstrukciji za zagotavljanje varnosti stavbe in rastnih pogojev. Razlikujemo **ekstenzivno zeleno streho** – zelena streha s tenkim vegetacijskim slojem, sestavljenim zlasti iz nezahtevnih, nizkorastočih rastlin, ki ima navadno samo ekološko, energetske, vizualno funkcijo in je manj zahtevna za izvedbo in vzdrževanje; **intenzivna zelena streha** – navadno ravna zelena streha z debelejšo vegetacijsko plastjo iz trate, grmovnic, tudi dreves, lahko je urejena zelena površina za prebivalce.
99. **Zeleni klin** je zelena površina, ki se klinasto zajeda v grajeno strukturo mesta in ga povezuje z njegovim zelenim zaledjem, zlasti pomembna z vidika podnebja, pa tudi z ekoloških, povezovalnih in členitvenih vidikov.
100. **Zeleni sistem mesta** ali naselja (sistem zelenih površin) je načrtovalski in upravljalški pristop zagotavljanja celovitosti in sonaravnega razvoja krajinskih sestavin in drugih odprtih prostorov na območju mesta ali naselja, s tem pa učinkovitega dolgoročnega in trajnostnega razvoja ter kakovostnega življenjskega okolja za ljudi, živali in rastline. Njegov osnovni cilj in namen je, da posamezne po prostorskih značilnostih in vsebini zelo različne zelene površine vključuje in povezuje v prepoznavno prostorsko, funkcionalno in pomensko celoto. Vzpostavi se na območju mesta in njegovega zaledja (ali pa med naselji) z namenom sooblikovanja strukture in podobe mesta, zagotavljanja ekološkega ravnovesja ter enakovredne preskrbljenosti in dostopnosti zelenih površin in drugih odprtih prostorov za zadovoljitev potreb prebivalcev po

kakovostnem bivalnem in delovnem okolju ter preživljanju prostega časa; **opredelitev po ZUreP-2: zeleni sistem** je načrtovan sistem varstva in razvoja zelenih površin v poselitvenih območjih ter drugih zelenih in ustvarjenih struktur v prostoru, ki se nanje navezujejo. Namenjen je zagotavljanju kakovostnega življenjskega okolja ljudi ter uresničevanju socialnih, okoljskih, ekoloških, podnebnih, gospodarskih, kulturnih, strukturnih in oblikovnih funkcij. Zeleni sistem med drugim zajema: parke, otroška in druga odprta športna igrišča, površine za urbano vrtnarjenje, zelene površine, drevorede, drevesa in druge naravne sestavine ob objektih družbene in gospodarske javne infrastrukture ter ob stavbah, obvodni prostor, mestne in primestne gozdove.

101. **Zunanje bivalno okolje** je del odprtega prostora, navadno mesta ali naselja, ki je ustrezno dostopen in urejen za različne oblike bivanja na prostem, na primer druženje, počitek, rekreacijo.

102. **Zunanji prostor stavbe** je območje odprtega prostora, ki se vsebinsko, oblikovno, simbolno ali kako drugače neposredno povezuje s stavbo ter z njo skupaj tvori prostorsko in funkcionalno celoto. Običajno ga tvorijo utrjene površine v funkciji različnih oblik zagotavljanja dostopnosti in ureditev za različne rabe ter zelene površine v funkciji ustvarjanja ambientalno privlačnega, prijetnega in zdravega okolja za različne rabe in dejavnosti ter pogledov in mikroklimatskih pogojev. Za posamezne tipe stavb so značilni določeni tipi odprtih prostorov in zelenih površin, ki se med seboj razlikujejo po vsebini in funkcijah ter tudi prostorski zasnovi, minimalni potrebni dimenziji, načinu potrebne povezanosti s stavbo ter drugih oblikovnih vidikov.

103. **Zunanji prostor šole** je zemljišče, ki funkcionalno in vsebinsko pripada šoli in obsega šolska športna igrišča, učilnice na prostem, šolski vrt, šolski atrij, dostope, gospodarsko dvorišče in druge z delovanjem šole povezane ureditve; glej tudi: *šolski vrt, šolsko igrišče*.

www.mop.gov.si

